

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2014–2016

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jana Prachařová

Příroda jako kulturní odkaz

Praha 2016

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jan Brandejs

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2014-2016

DIPLOMA THESIS

Jana Prachařová

The nature as cultural heritage

Prague 2016

The Diploma Thesis Work Supervisor: Mgr. Jan Brandejs

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 3. 3. 2016

Jana Prachařová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Katedře mediálních studií, že mě dovedla k tvorbě této diplomové práce a Mgr. Janu Brandejsovi za odborné konzultace, cenné připomínky a čas, který mi při vzniku této práce věnoval.

Anotace

Diplomová práce se zabývá vztahem mezi přírodou, člověkem a kulturou. V teoretické části uvádí nástin historického pohledu smýšlení o koexistenci člověka a přírody. Poukazuje na problematičnost postavení a na kategorizaci přírody, kterou si člověk během svého evolučního vývoje osvojil. V praktické části analyzuje šest zvolených organizací České republiky, které mají možnost, prostřednictvím svých mediálních možností, podílet se na smýšlení veřejnosti. Praktická část shromažďuje pomocí strukturovaného řízeného rozhovoru data o jejich vztahu k přírodnímu a kulturnímu systému. Následně je provedena komparace a syntéza vytyčených cílů těchto organizací pro následující období. Rovněž je provedeno dotazování širší veřejnosti prostřednictvím dotazníkového šetření s uzavřenými otázkami. Otázky směřují na vztah veřejnosti k přírodnímu a kulturnímu systému.

Klíčová slova

Člověk, edukativnost, ekologická výchova, environmentalismus, fauna a flóra České republiky, kultura, mediální činnost, Ministerstvo kultury, Ministerstvo životního prostředí, ochrana přírody, příroda.

Annotation

The diploma thesis deals with the relationship between nature, human and culture. The theoretical part states the outline of the historical perspective of thinking on the coexistence of human and natural systems. It points out the problematic status and categorization of nature, which has been in the course of evolution acquired by human. The practical part analyses six selected organizations of the Czech Republic, who have the opportunity to participate in the formation of public opinions through their media choices. The practical part collects data using a structured guided interview about their relationship to the natural and cultural system. Subsequently is carried out a comparison and synthesis with goals of the organizations concerned for the next period. Interviews of wider public are also performed through a questionnaire survey with closed questions. Questions focus on the public's relationship to the natural and cultural system.

Keywords

Culture, education, environmental education, environmentalism, flora and fauna of the Czech Republic, human, media activities, Ministry of Culture, Ministry of Environment, nature, nature conservation.

OBSAH

OBSAH.....	7
ÚVOD.....	9
1 PŘÍRODA JAKO SOUČÁST NAŠÍ KULTURY	11
1.1 Příroda	12
1.2 Kultura.....	14
1.3 Koexistence člověka s přírodou a kulturou	18
1.4 Urbanizace.....	22
2 POJETÍ ŽIVÉ A NEŽIVÉ PŘÍRODY.....	24
2.1 Příroda jako živá bytost.....	25
2.2 Neživý prvek	27
2.3 Buddhismus.....	29
2.4 Šamanismus	31
2.5 Panteismus.....	34
2.6 Křesťanství a životní prostředí.....	35
3 VÝZNAMNÉ ORGANIZACE	38
3.1 Působení významných organizací	39
3.2 Ministerstvo kultury.....	41
3.3 Ministerstvo životního prostředí	45
3.3.1 Státní politika životního prostředí 2012-2020.....	49
3.3.2 Environmentální výchova a vzdělání	52
3.4 Lesy České republiky, s.p.....	53
3.4.1 Edukativní činnost	55
3.4.2 Marketing	60
3.5 Český svaz ochránců přírody	62
3.5.1 Ekologická výchova.....	63
3.5.2 Vydavatelská činnost.....	65
3.6 Správa chráněné krajinné oblasti Jeseníky.....	65
3.7 Zoologická zahrada v Praze	70
3.7.1 Návštěvnost	71
3.7.2 Marketing	73
3.7.3 Výchova a vzdělání	75
4 ANALÝZA VÝSLEDKŮ.....	77

ZÁVĚR.....	84
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	86
SEZNAM ZKRATEK	94
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	96
SEZNAM PŘÍLOH	97

ÚVOD

Téměř celou historií se prolíná problém, který reflektuje nesoulad mezi člověkem, kulturou a jeho vztahem k přírodě. Prakticky ve všech společnostech, alespoň v určitých fázích jejich vývoje, se tento nesoulad vystupňoval a projevil se jako otázka hodná pozornosti a řešení. A proto jí je věnována tato práce.

Práce poukazuje na problematičnost postavení přírody a její kategorizaci, kterou si člověk během svého evolučního vývoje osvojil. Dále tato práce zmiňuje řadu konkrétních institucí a organizací, které se podílí na řešení odborných otázek v této oblasti nesouladu. Lze však konstatovat, že obsáhnout celkovou problematiku a napomáhat synergickým efektům, které přináší spolupráce odborníků i laické veřejnosti, mohou a napříště musí právě média – celostátní i regionální či lokální. Jejich význam zde není doceněn ani dostatečně využit.

Práce vychází z vymezení základních pojmů a hloubkové analýzy. Sleduje dvě hlavní myšlenkové linie, které se opírají o argumenty filozofů, humanitních a společenských vědců a přírodovědců, kteří poukazují na komplexní vztah přírody a kultury. První myšlenkovou linií je kritika lidského přístupu k přírodnímu systému a následné segmentaci živé a neživé přírody. Je poukázáno na hypotézu zrcadlení a nastínění některých důležitých filozofických pohledů ve vztahu člověka k přírodě. Zde jsou uvedeny prvky křesťanství, panteismu, buddhismu, či šamanismu. Druhá teze se opírá o jasné vymezení základního pojmu kultura z antropologického a sociálního hlediska. Jsou zde zmíněny názory specializovaných expertů na kulturní paralely vztahující se k přírodní struktuře. Dále je hledána analogie mezi člověkem, přírodou a kulturou, která by měla vést k řešení problematiky koexistence člověka v tomto vztahu, případnému poselství přírody směrem ke kultuře.

Náboženství, jakožto část subkultury, je specifické pro každou danou kulturu. Proto je mu věnována samostatná kapitola, neboť odráží životní postoj, smýšlení a následné aplikování přístupu lidských jedinců k utváření jejich života, a tudíž přispívá k udržení hodnotné kultury.

V praktické části se práce zabývá propojením vztahu přírody, člověka a kultury s médii, prostřednictvím kterých dochází k ovlivňování smýšlení veřejnosti o tomto vztahu. Konkrétní případ je uveden na vybraných předních organizacích České

republiky, u kterých je prezentován jejich přístup k přírodě a kultuře. Ten se odráží v publicitě prostřednictvím médií, která tak nastolují směr mínění širší veřejnosti. Právě angažovanost Ministerstva kultury, Ministerstva životního prostředí, státního podniku Lesy České republiky či Českého svazu ochránců přírody představuje stěžejní úlohu v holistickém přístupu společnosti k problematice přírodního systému, který zde, jako součást našeho kulturního odkazu, bude zanechán následným generacím.

Závěr práce obsahuje návrh posílení akceptace významu přírody pro dlouhodobou perspektivu rozvoje člověka. Následně dává možnost využít tuto práci v oblasti kulturní, ekologické, vzdělávací a z části i politické.

Toto téma jsem si zvolila především z důvodu osobních zájmů, neboť v přírodě aktivně trávím mnoho času a považuji ji za jeden ze základních prvků podstaty lidského bytí, které utváří část mého životního stylu. Rovněž představuje kritérium sounáležitosti k jiným lidem, které, jakožto sociální bytost, ke svému životu potřebuji. Jako občan České republiky vnímám pozitivní i negativní přírodní a kulturní změny, které se dotýkají nejen mne, ale i celého mého okolí. Hlubší zájem o přírodní a kulturní systém, který je spolu provázán, mě přivedl až k tématu diplomové práce, neboť jsem si začala všimnout edukativních projektů směřovaných k podpoře životního prostředí, které ovšem postrádají kontinuitu s kvalitní mediální realizací.

Cíl práce a hypotéza:

Cílem práce je prozkoumat historický vliv přírody na kulturní vývoj člověka a jeho možné dopady na současnost a budoucnost. Tato práce má za úkol prověřit tvrzení, že současný vztah širší veřejnosti k přírodě a kultuře vede k aktivnímu přístupu veřejnosti k řešení problematiky přírodního a kulturního systému a dostatečného uvědomění možných hrozeb (nevratného poškození a devastace). Právě možné potenciální hrozby by odpovědní představitelé státu měli více a citlivěji reflektovat. Prostřednictvím svých mediálních možností a mediální angažovanosti by měli veřejnost povzbuzovat k využití pozitivních synergií přírody a kultury.

Metody zkoumání:

Analýza, komparace, syntéza, řízený rozhovor a dotazníkové šetření s uzavřenými otázkami.

1 PŘÍRODA JAKO SOUČÁST NAŠÍ KULTURY

Příroda zde byla ještě dříve než člověk samotný. První mechové porosty, předchůdce rostlin, se datují v době druhohor. Předchůdcům člověka příroda dokazovala svou nekonečnou sílu po mnoho staletí. Ale ať tomu chtěla příroda sama, nebo v tom byly jiné vyšší záměry, zásah Boha, nebo pouhý evoluční vývoj, člověk si tuto prvopočáteční sílu začal podmaňovat. Homo erectus začal první nástroje vytvářet zhruba před 1,8 miliony let. Asi před 143 tisíci lety lze zaznamenat první náznaky acheulské kultury. Jeho genetická vybavenost a jeho smysl pro přežití ho začaly nabádat k využívání přírodních prvků ve svůj prospěch, a za nedlouho zde byly zakládány osady, vesnice a následně města. Každá země, každý stát, si osvojil svou přírodu a tu se snažil přizpůsobit k obrazu svému. Člověk se tak stal tvůrcem rozsáhlého kulturního systému. Země stála na počátku největší kvalitativní a do jisté míry i kvantitativní změny - evoluce, ke které mohlo vůbec dojít.¹ Původní přírodní celek byl rozdělen na kulturu a přírodu. Na jedné straně stojí člověk, jako strůjce kultury, uměle vytvořených systémů, pán betonové džungle. Na straně druhé je člověk postaven do role na nejvyšším evolučním žebříčku přírody samotné, neboť jako jediný žijící tvor je schopný sebereflexe, lásky, soucitu, víry, pokory, ale také i nenávisti. I přestože má člověk účast na božství, neboť je pokládán za tvůrce nebiologické formy kulturního bytí², poškozená příroda se mu snaží tu a tam připomenout, odkud pramení jeho původ a komu se má zodpovídat.

Nastává otázka, jak opět najít celistvost tohoto rozděleného kruhu a jak zbavit člověka historicky dlouze budované iluze nadřazenosti nad přírodou a uměle vytvořenou kulturní kreativitou, a jak přestat tak trvale znehodnocovat a utlačovat přírodní systém.

Z historického pohledu můžeme nalézt hned několik zlomových okamžiků, kdy došlo k extrémní racionalizaci lidského vědomí, postavení rozumu na empirických základech, centralizaci vlastního Já a odpoutání se od představy magického pojetí přírody. Nastalo preferování individuality nad holotropním měřítkem. Za viníka

¹ ŠMAJS, J. *Ohrožená kultura*. 3. vyd. Brno: Host, 2011, s. 38. ISBN978-80-7294-458-3.

² Tamtéž, s. 130.

roztržky mezi člověkem a přírodou je z filosofického pohledu označen například René Descartes, kartesianismus nebo Kant. Immanuel Kant v 18. století staví nové pojetí vztahu člověka a přírody. Ovládnutí objektu subjektem, ovládnutí přírody a společenských poměrů. Ovšem pochybení lze nalézt i v oblasti teologie. Židovsko-křesťanská tradice je činěna odpovědnou za rozpoutání kořistnického vztahu člověka k přírodě. Křesťanství bylo obviněno právě z majetnického a panského přístupu k přírodě.³

1.1 Příroda

Chápání přírody jako divočiny si nese s sebou značné negativní asociace, které člověk získal dlouhodobou zkušeností čerpanou v evoluci kultury. Na tento fakt upozorňuje Gary Snyder, který se snaží pojem divočiny správně verifikovat a následně definovat. V evropských a asijských společnostech je pojem divočina spjat s něčím nebezpečným, neukázněným, neřádem a často i násilím. Divoká příroda bývá vyobrazena v tom nejhorším slova smyslu jako něco, co člověk nemůže dostat pod svou kontrolu, kde nemůže nastolit svůj řád. Následkem čeho jsou v člověku vyvolávány volné asociace, které mu napovídají o tendencích ovládnutí a zkulturnění přirozené natury.⁴ Tyto postoje pramení již z archaických dob, kdy lidé nebyli schopni porozumět přírodním úkazům; ty si vysvětlovali prostřednictvím nadpřirozených sil, personifikací přírody a různých božstev a mýtů. Až v antickém Řecku, přibližně v 6. st. př. n. l., dochází k racionalizaci myšlení a následné sekularizaci přírody a náboženství. Příroda je brána jako fysis, která je vysvětlována prostřednictvím logu, rozumu. Je zbavena nadpřirozeného řádu, který nepramení u božstva, ale její počátky jsou uchopitelné z každodenní zkušenosti. A právě filosofie, která je vůbec nejstarší teoretickou lidskou disciplínou, je podle Josefa Šmajse činěna odpovědnou za selhání lidského přístupu k přírodě. Filosofie si ze své podstaty měla udržet ontologický nadhled nad člověkem vůči přírodě.

³ SKÝBOVÁ, M. *Etika a příroda. Proč brát morální ohledy na přírodu?* Černý Kostelec: Pavel Mervart, 2011, s. 34. ISBN978-80-87378-80-9.

⁴ ERBAN, V. *Konec přírody do hlubin přirozenosti s Gary Snyderem* [online]. [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www2.tf.jcu.cz/~erban/prirozenost.pdf>

Člověk, z dějinného pohledu, prochází vztahem k přírodě třemi etapami: první etapa je předkřesťanská, pohanská, kdy člověk podléhá vlivu přírodních elementů a je s ním organicky spjat.⁵ V tomto období chápal člověk přírodu animisticky.

Další etapa souvisí s nástupem křesťanství. Vztah k přírodě je vnímán jako hřích, který příroda projevuje skrze ovládnutého člověka přírodními silami a démony. Tato etapa trvá téměř celý středověk. Boj křesťanství o záchranu lidské duše nezná hranice a chce člověka spasit před primitivními lidskými pudy, které mají i zvířata, a člověk se tak absolutně degraduje, či dokonce naváže kontakt s magickými silami.

Třetí etapa se projevuje v období renesance a manifestuje novým obratem lidského ducha k přírodě. Avšak tento přístup člověka se podstatně liší od předchozích. Lze hovořit o mechanizaci přírodních sil. Nastupuje období vědy a technologií, přírodní úkazy se začínají vysvětlovat vědecky a je čím dál větší tendence ovládnout přírodu prostřednictvím možných moderních prostředků. To vše se děje ne ve jménu přírodních démonů, či Boha a křesťanství, ale ve jménu lidského pokroku, prosazení lidských zájmů a prospěchů. Ovládnutím přírody se nemění jen příroda samotná, ale i člověk, jakožto její zprostředkovatel.⁶ Jestliže se měnila příroda, měnil se rytmus člověka, neboť člověk byl součástí organické přírody a jeho lidský rytmus odpovídal rytmu přírodního života. Pokud tedy příroda byla mechanizována, lze předpokládat, že i člověk byl mechanizován. Přírodní rytmus nahradil rytmus průmyslový. Tento zlom nastává v 17. st., kdy končí období renesance. Nikolaj Berďajev uvádí, že člověk touto změnou je jakoby vyrván z lůna přírody a všude lze nalézt změnu přírodního rytmu, která působí na lidského jedince disharmonicky. Souznění s přírodou a jejich propojený životní rytmus nahradil stroj a potřeby člověka byly pomalu přetvářeny v potřeby konzumní společnosti, v potřeby technické diktatury strojů. Podobný přístup zastává i G. Snyder, který je zastáncem indického buddhismu. Člověk by se měl oprostít od vnímání přírody jako izolovaného celku, který se lidského jedince týká až v případě, kdy se jej sám rozhodne kontaktovat. Příroda neexistuje mimo nás. Je na čase ji

⁵ BERĎAJEV, N. *Smysl dějin. Pokus o filosofii člověka a jeho osudu*. Praha: OIKOYMENH, 1995, s. 86. ISBN 80-85241-91-9.

⁶ Tamtéž, s. 110.

přijmout jako součást lidské podstaty, nechat v nitru člověka rozeznít bytí samotné přírody.⁷ Přijmout přírodu jako nedílnou součást lidského bytí a jsoucná.

1.2 Kultura

Pojem kultura zná a užívá dnes každý, ačkoli je tento pojem multidimenzionální a lze jej definovat z různých pohledů a aspektů, ne vždy si je každý jistý správným významem slova. Aby tedy bylo možné k vytčenému cíli společně a smysluplně směřovat, je nutné si hned v úvodu vyjasnit, co se pod pojmem kultura v kontextu rozumí.

Termín kultura pochází z latinského slova *colere*, který znamená vzdělávat, pěstít, obdělávat, z čehož později vzniklo slovo *cultura*, které vyjadřovalo vzdělávání nebo pěstování.⁸ První zmínky použil římský filozof Cicero, v 1. stol. př. n. l. ve svém díle *Tuskulské hovory*, ve spojitosti s obděláváním půdy.⁹ Ve společenských vědách se tento pojem užívá v 15. - 16. století jako označení člověka tvůrce, oproti tvořící přírodě.¹⁰ Termín kultura představuje jednu ze základních kategorií antropologické, filozofické, tak i soudobé sociologické oblasti.¹¹ Je předmětem zájmu mnoha věd, např. etnologie, etnografie či sociální antropologie.

Sociologický slovník uvádí jedno z nejstarších vymezení kultury podle E. B. Tylora z roku 1865, že „... *kultura neboli civilizace je komplexní celek, zahrnující poznání, víru, umění, morálku, zákony, obyčeje a ostatní způsobilosti a zvyklosti, získané člověkem jako členem společnosti.*“¹² V 18. století ve Francii docházelo k nahrazování pojmu kultura za pojem civilizace, jako souhrn konvenčních pravidel.¹³ Ovšem O. Spengler poukazuje na podstatnou rozdílnost mezi kulturou a civilizací. Civilizace je podle Spenglera vrcholným obdobím, ke kterému společnost dospěla/dospěje po

⁷ ERBAN, V. *Konec přírody do hlubin přirozenosti s Gary Snyderem* [online]. [cit. 2015-12-10]. Dostupné z <http://2.tf.jcu.cz/~erban/prirozenost.pdf>

⁸ HORÁK, V. J. *Sociologie pro nesociology*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006, s. 23.

⁹ Tamtéž, s. 23.

¹⁰ NALDONIOVÁ, L. N. *Berďajev O. Spengler - Problém filosofie dějin Ruska západu (Problém filosofie dějin Ruska a Západu)*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, s. 91 - 100.

¹¹ HORÁK, V. J. *Sociologie pro nesociology*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006, s. 23.

¹² GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: VICTORIA PUBLISHING, 1992, s. 198. ISBN 80-85605-28-7

¹³ NALDONIOVÁ, L. N. *Berďajev O. Spengler - Problém filosofie dějin Ruska západu (Problém filosofie dějin Ruska a Západu)*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, s. 95.

několika cyklech kultur.¹⁴ Kdežto kulturu vykládá jako instinktivní a přirozenou stránku individua.¹⁵

Kultura by se dala tedy vyložit jako souhrn lidských potřeb a hodnot, které si člověk vytvořil, aby byl schopný se v tomto prostředí učit, rozvíjet a následně realizovat. Většinu přírody lze považovat za stejnou, jako v teráriích; tedy lidmi přetvořené prostředí, které vzniká za účelem nahrazení přirozeného prostředí. Tento fakt není čistě negativní, neboť lidský adaptační mechanismus přírodního celku patří mezi lidskou přirozenost. Ovšem proti tomu Horáková H. ve své knize *Kultura jako všelék* uvádí definici kultury jako něco, čím se *Homo sapiens* odlišuje od zvířecí říše a nachází se tak v diferenciaci z pohledu biologického či přírodního.¹⁶ Prostřednictvím kultury je člověk schopný se socializovat a z pouhé biologické podstaty se stávat bytostí biosociální. Dále uvádí, že lidská rasa je schopna se vyrovnávat se změnami přírodních podmínek právě modifikací svého prostředí, nikoliv přizpůsobením vlastního organismu. Tato dovednost spočívá ve schopnosti pracovat v koordinaci s druhými lidmi prostřednictvím symbolů, které si osvojili. Symbolická schopnost je považována za základní vlastnost kultury.¹⁷ K předávání informací, norem či očekávání používají lidé symbolický systém. Ten může být verbální či nonverbální. Za největší symbolický systém je pokládán jazyk.¹⁸ S tímto pojetím kultury, jakožto universálním lidským fenoménem, lze částečně nesouhlasit, neboť je prokázáno, že i některé zvířecí útvary disponují symboly, kterými se dorozumívají, a na základě této komunikace vyvozují své specifické reakce chování. Tyto argumentace budou práci nastíněny v kapitole č. 2.

Další pohled na pojem kultura pramení z osobního pojetí, kdy kultura utváří jednotlivce, přičemž jednatel se podílí na tvorbě kultury. Soubor základních hodnot kultury, vnímání společnosti, přání a chování jsou předávány rodinou a společenskými institucemi, se kterými jednatel přichází do kontaktu.¹⁹ Tento proces se nazývá subjektivace kulturních prvků. Tím si dítě osvojuje základní hodnoty, vnímání, způsoby

¹⁴ NALDONIOVÁ, L. N. *Berďajev O. Spengler - Problém filosofie dějin Ruska západu (Problém filosofie dějin Ruska a Západu)*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, s. 95-97.

¹⁵ Tamtéž, s. 95-97.

¹⁶ HORÁKOVÁ, H. *Kultura jako všelék*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012, s. 12. ISBN 978-80-7419-103-9.

¹⁷ Tamtéž, s. 90.

¹⁸ Tamtéž, s. 90.

¹⁹ KOTLER, P., AMSTRONG, G. *Marketing*, Praha: Grada Publishing, 2004, s. 271. ISBN 978-80-247-0513-2.

a návyky, které si pak nese po zbytek svého života a které přenáší dále na své okolí, ve kterém se pohybuje. Příkladem může být dítě, které je vychovááno např. ve Spojených státech amerických, Kalifornii: tato ratolest kolem sebe pozoruje hodnoty: jako je úspěch, aktivita, hmotné pohodlí, svoboda, mladistvost, krása a individualismus.²⁰ Právě USA se propagují jako země neomezených možností, kde sny se stávají realitou. Oproti tomu dítě vychovávané v autoritářské rodině či v císařství, například v Japonsku, přejímá hodnoty zcela odlišné. Práce, oddanost svému zaměstnavateli, stejně tak jako císaři, životní etika, reprezentují jedny z nejhlavnějších ctností, což se odráží na přijetí jejich náboženství, které převážně tvoří šintoismus a buddhismus. Křesťanství je zde zastoupeno pouze z 1 %.²¹

Geneze kultury je několik milionů let trvající proces, který lze pokládat za evoluční, neboť se vyvíjí současně s člověkem, který je chápán jako bytost biologická a sociokulturní. Tento proces je označován jako antropogeneze. Evoluce, která podle tvrzení Charlese Darwina, je pouze výsledkem přirozeného výběru. Pouze ti, co se dokážou nejlépe přizpůsobit změnám prostředí, mají šanci na přežití. Proto je evoluce prostředkem přírody samotné, aby udržela člověka při životě. Podle Šmajse je vývoj kultury, který je silně spjatý s vývojem člověka, omezen. Kultura jako umělá struktura je limitována teritoriální proměnlivostí.²² Tuto závislost lze vyzorovat i např. na biosféře, která se musí udržovat v dynamické rovnováze s podmínkami životního prostředí. „*Trvale existovat může pouze tak, že svému hostitelskému systému - biosféře - znovu umožní neredukovatelnou reprodukci a evoluci.*“²³ Nikolaj Berďajev toto omezení kultury a jejího vývoje vnímá spíše jako vůli ke kultuře. Tato vůle kulturu utváří a je považována za svébytnou hodnotu. Pokud ve společnosti není nikdo, kdo by ji utvářel, například géniové společnosti, začne nutně upadat, neboť i ona má svůj cyklický vývoj. Období rozkvětu, dokonalosti a vytríbenosti, které pak nahradí období vyčerpání tvůrčích sil a pohasínání ducha, neboť neuskutečňuje záměry a cíle svých tvůrců.²⁴ Tím se kultura mění v civilizaci.

²⁰ KOTLER, P., AMSTRONG, G. *Marketing*, Praha: Grada Publishing, 2004, s. 271. ISBN 978-80-247-0513-2.

²¹ Tamtéž, s. 271.

²² ŠMAJS, J. *Ohrožená kultura*. 3. vyd. Brno: Host, 2011, s. 38. ISBN 978-80-7294-458-3.

²³ Tamtéž, s. 38.

²⁴ BERĎAJEV, N. *Smysl dějin. Pokus o filosofii člověka a jeho osudu*. Praha: OIKOYMENH, 1995, s. 153-155. ISBN 80-85241-91-9.

Kulturu lze definovat i z jejího historického vývoje, na který poukazuje Akademický slovník cizích slov. Ten říká, že kultura je souhrn jak hodnot materiálních, tak i duchovních, které byly lidstvem vytvořené a jsou vytvářeny v celé jeho historii.²⁵ Kulturu lze dělit na archaickou, tradiční, moderní a postmoderní kulturu.

Archaická kultura bývá označována za nejstarší kulturu, také jinak nazývána primitivní. Projevovala se zejména u přírodních národů, které si osvojovaly kamenné nástroje. Protože jim chyběla znalost písma, své poznatky si předávaly převážně prostřednictvím mýtů, eposů, zpěvů či bajek. Ústřední postavení mělo tedy slovo.

Tradiční kultura se projevuje převzetím hodnot a vzorů, které se udržují ve skupině, a tato skupina je i vytváří. Vůči sociální skupině, do které se má jedinec začlenit, plní funkci integrační. Tyto normy, hodnoty a ideje pocházejí z tradičního kulturního společenství, které navazují na převzaté tradice a které se předávají z generace na generaci. Nastínění systému uspořádání společnosti lze spatřit již u Aristotela. Podrobným zkoumáním vztahu státu a lidu, případně přírody a člověka a vytvářením těchto základních tradičních hodnot se podrobně zabýval i J. Locke či J. J. Rousseau v jejich pojetí společenské smlouvy. Filozofové se zabývali povinnostmi státu vůči společnosti a vytčením náplně lidu vůči státu.

Vlivem modernizace nastupuje změna kultury. Dochází k diferenciaci norem a hodnot, které jsou více dynamické a proměnlivé, oproti hodnotám v kultuře tradiční. Narůstá individualizace a v klasickém pojetí, upřednostňování vlastních zájmů nad zájmy společnosti. To přináší větší svobodu jedince, ale také i větší zodpovědnost jedince přizpůsobovat se změnám ve společnosti, a to zcela individuálně, osamoceně. Pluralismus názorů a myšlení přináší multikulturu, které jedinec musí čelit bez opory společnosti, aniž by ji tradiční pospolitost zajišťovala. Snižuje se intenzita a význam sociální kultury. Toto období je specifikováno především industrializací, technologickým rozvojem a generalizací trhu.

Postmoderní kultura vznikla vlivem společenských změn. Je vyznačována především masmédií, odstupem od kultury moderní a různorodostí trhu kulturních statků. To, co bylo určeno jen některým, je přinášeno všem společenským skupinám i jednotlivcům.

²⁵ BUCHTELOVÁ, R., et al. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2001, s. 437. ISBN 80-200-0982-5.

1.3 Koexistence člověka s přírodou a kulturou

Aby člověk přežil, začal napodobovat a podmaňovat si přírodu. Tyto dovednosti, jako např. dlouho se učit, předpoklady adaptovat se útočně, či právě vytvářet regionální kulturu, se staly biologickou výbavou pro kulturní adaptaci.²⁶ Homo sapiens sapiens se z biologického hlediska považuje za součást přírodního celku, neboť spadá do třídy savců a řádu primátů. Přestože tato segmentace poukazuje na jeho začlenění do přírodního systému, sám sebe pasoval jakoby nad přírodní celek. Tímto se u něj projevuje antropocentrismus. Subjektivní představa, že se nachází v centru všeho, se stává i jeho kritériem pro posuzování okolí, což vedlo k degradaci přírody na nižší úroveň, než je člověk samotný. Měřítka hodnoty dobra a zla vypovídá, v případě antropocentrismu, jak je výhodné pro lidské potřeby a jak je i celé lidské společnosti prospěšné.²⁷ Právě poznání dobra a zla a jeho participace na lidském životě narušilo vztah mezi přírodou a člověkem, který byl do té doby v harmonii. Podstata lidské bytosti se zdá být východiskem. Poznání, zda je člověk ve své holé přirozenosti zlý a zkažený nebo dobrý se schopností se zdokonalovat, může přinést nástin řešení vývoje kultury a vztahu k přírodě. Erich Fromm dále uvádí, že tato individualizace má za cíl znovunalezení ataraxie, sjednocení sebe sama s přírodou na vyšší úrovni.²⁸ Opuštění expanze materiální spotřeby a orientace na transformování energie směrem k přírodě se podle E. Fromma jeví jako možné východisko. Jeho pojetí syndromu lásky k životu je však konfrontováno spotřebitelským charakterem společnosti a člověka lze označit za nový druh, tzv. homo consumens.²⁹

Absence přírodní harmonie s člověkem se projevuje jako současná i budoucí hrozba společnosti, která se místo nalezení souladu snaží bojovat o záchranu životního prostředí, aniž by si uvědomovala hlubší souvislosti nastolené dichotomie. Malé děti se do volné přírody téměř nedostanou, ale jsou vystaveni vlivu své kultury, která velí například k třídění odpadu. Společnost se snaží tyto nedostatky zachránit několika způsoby, z nichž jeden spočívá v masmediální propagaci environmentalismu. Zařazení

²⁶ ŠMAJS, J. *Ohrožená kultura*. 3. vyd. Brno: Host, 2011, s. 132. ISBN 978-80-7294-458-3.

²⁷ SKÝBOVÁ, M. *Etika a příroda. Proč brát morální ohledy na přírodu?* Červený Kostelec: Pavel Mervart, 201, s. 28. ISBN 978-80-87378-80-9.

²⁸ FROMM, E. *Budete jako bohové?* Praha: Lidové noviny, 1993, s. 67-68. ISBN 8071060755.

²⁹ Tamtéž, s. 68.

přírodovědných vzdělávacích pořadů do televizního vysílání přináší rozšíření vědomostí daných konzumentů, avšak tyto podmínky nemohou nahradit emocionální rozvoj jedinců při přímém kontaktu s přírodou, která v lidech vyvolává emocionální odezvu.³⁰ Příroda, aniž by došlo k plnému uvědomování si ze strany lidského jedince, zajišťuje lidskou integritu a reprodukci v oblasti duchovní a psychické.³¹ Šmajš dále uvádí, že člověk si nese s sebou lidský genom tzv. biologicky předurčenou lidskost, která člověka formuje svou celistvou strukturou vnějšího prostředí. Tak jako predispozice pro vytváření kultury, tak i obsah druhové paměti, lidský genom, utváří lidského jedince k adaptaci a k vytvoření vztahu k přírodnímu prostředí, do něhož se narodí a ovlivní ho to ve formování osobnosti, emocionální vyrovnanosti a intelektuálním vývoji.³²

Psychosomatická struktura člověka musí být dotvářena jeho přírodním a kulturním prostředím, tj. musí se totiž podobat ontogenezi fauny.³³

Stanislav Komárek však poukazuje na to, že neexistuje žádná mimokulturní lidská přirozenost.³⁴ Tuto lidskou přirozenost lze realizovat pouze v sociálním prostředí, kde působí výchovný vliv na jedince. Vzhledem k tomu je Lockovo pojetí člověka jako tabula rasa do jisté míry zavádějící. Podle lékařských studií k značnému ovlivnění dochází již v době těhotenství, kdy na plod působí stejné podněty, jako ty, ve kterých se vyskytuje matka. Zhruba od 5. měsíce stáří plodu, embryo začíná slyšet a je schopné si zapamatovat hlas matky, případně otce, či například zvuk a melodii často poslouchané hudby. Nenarozené dítě si vytváří předpoklady pro první podmínky pro přežití. Z biologického, resp. neurologického, pohledu to znamená, že v mozku jsou již v prvopočátečním vývoji lidského jedince vytvářeny neuronové sítě, které mohou na různých úrovních zpracovávat signály. Vjemy přijaté z vnějšího prostředí jsou zpracovány v čidlech, např. ve sluchových orgánech, a ty jsou pak ukládány do paměti, a tvoří velké množství propojených okruhů. Tyto okruhy vytvářejí další východisko pro následné zpracování. Vývoj funkcí závisí na genetickém základu a interakci zevního

³⁰ ŠMAJŠ, J. *Ohrožená kultura*. 3. vyd. Brno: Host, 2011, s. 136. ISBN 978-80-7294-458-3.

³¹ Tamtéž, s. 136.

³² Tamtéž, s. 137.

³³ Tamtéž, s. 133.

³⁴ KOMÁREK, S. *Lidská přirozenost*. Praha: Vesmír, 1998, s. 86. ISBN 80-85977-13-3.

prostředí.³⁵ Důkladnější rozbor procesu informací získaných a priori je uváděn v kapitole č. 2 Pojetí živé a neživé přírody.

Václav Klaus přichází ve své práci *Modrá, nikoli zelená planeta* s interesantní tezí pojetí environmentalismu. Přestože environmentalismus je psychologickým směrem zdůrazňující převážný vliv prostředí na formování osobnosti a jejich způsobilosti³⁶, Václav Klaus jej označuje za metafyzickou ideologii, čímž se integruje spíše do oblasti filozofické. Dále uvádí, že je to způsobeno odmítáním vidět okolní svět takový, jaký ve skutečnosti je. Důraz je kladen na přirozený evoluční vývoj, který je opomíjen v zájmu zachování a propagování nedotknutelnosti přírodního aspektu tohoto světa. Evoluční vývoj a antropocentrismus vedou přímo k současnému a nevyhnutelnému stádiu. Člověk si podmaní zemi, resp. přírodní podmínky přetváří pro svou nejlepší adaptaci k zachování lidského rodu, tj. pro své potomky. Existující fauna a flóra byla vytlačena zemědělskými kulturami, které způsobily klimatické změny. Např. vykácené pralesy byly nahrazeny jinou lesní výsadbou. Ovšem tato výsadba se stává přírodou umělou, lidskou, tedy kulturní součástí společnosti, neboť ji vytvořil člověk. Změna rostlinných podmínek s sebou přinesla i ekvivalentní faunu. Ochránci přírody však bojují za udržování uměle vytvořené přírody, tedy součást lidské kultury, historický produkt lidské společnosti. Pak problematika, kterou vznáší, je neopodstatněná, resp. založená na mylných úvahách.³⁷

Evoluční vývoj člověka podléhá stejným změnám jako evoluční vývoj přírody samotné. Václav Klaus dále ve svém díle poukazuje na fakt proměnlivosti a přizpůsobivosti přírodního systému. Adaptace živočišných druhů, stejně jako rostlinných, je způsobena primárním pudem sebezáchovy. Podstata však nespočívá v udržování určité fauny či flóry, ale přírodního komplexu jako takového, kterému podléhají všechny živé a neživé organismy. Pokud tedy dochází k zanikání nebo vzniku konkrétních živočišných druhů, pak je to zapříčiněno přírodou permanentně se přizpůsobující měnícím se podmínkám. Václav Klaus klade důraz na

³⁵ CHARVÁT, J. *Člověk a jeho svět*. Praha: Avicenum, 1974, s. 89-91.

³⁶ BUCHTELOVÁ, R., et al. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2001, s.198. ISBN 80-200-0982-5.

³⁷ KLAUS, V. *Modrá, nikoli zelená planeta. Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?* Praha: Dokořán, 2007, s. 9-23. ISBN 978-80-7363-152-9.

neexistenci žádných předem určených optimálních stavů světa, ze kterých by vyplývala povinnost na jeho ochranu a udržování.³⁸

Ivo Brezina, biolog a ekolog, označuje ekologismus jako zelené náboženství, ideologii, která nemá s ekologií, založenou na vědeckých základech, skoro nic společného. Názorným příkladem je environmentalismus, jehož základy lze spatřovat ve filozofickém, náboženském či eticky založeném přesvědčení, že příroda je posvátná, v důsledku čehož je lidskou povinností ji ctít a chránit. Ovšem ne v zájmu lidstva, ale pro ni samotnou a to i v případě, kdy tyto zájmy jsou v rozporu se zájmy lidské rasy.³⁹ Radikální environmentalismus, formulovaný jako sekulární náboženství, spatřuje největší chybu v podstatě samotné lidské moderní společnosti, která musí být změněna, aby mohlo dojít k nápravě.⁴⁰ Zde se ukrývá podstata subjektivního výkladu světa, které hájí ideologická sociální skupina složená z laiků, tzv. environmentalistů. Břetislav Horina ekologická hnutí považuje za hnutí nikoliv dětí Země, ale dětí systému, které vytváří evropská kultura, tj. „... systému, pro jehož způsob sebereprodukce příroda nikdy nepředstavovala respektování hodnou veličinu a který se utváří v posledních dvou až třech stoletích výrazně proti přírodě.“⁴¹

I. Brezina dále uvádí, že ekologie, která je považována za tvrdou přírodovědeckou disciplínu, nezakládá svou podstatu na hodnotách, ale na interakcích mezi prostředím a živými organismy. Zabývá se populační dynamikou a vzájemnými vztahy nebo studuje koloběhy látek a energií. V žádném případě nehodnotí, ve smyslu subjektivních názorů, nebojuje a už vůbec nevytváří normativní vize. Na ekologii v České republice dohlíží instituce Ochrana životního prostředí (OŽP), která má hájit životní prostředí prostřednictvím legislativních nástrojů. K tomuto účelu slouží i Ministerstvo životního prostředí či Česká inspekce životního prostředí a další instituce.⁴²

³⁸ KLAUS, V. *Modrá, nikoli zelená planeta. Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?* Praha: Dokořán, 2007, s. 20-27. ISBN 978-80-7363-152-9.

³⁹ *Zelené náboženství I* [online]. [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: http://www.dingir.cz/cislo/starsi/1999_4/clanky/D1999_4_05.html

⁴⁰ KLAUS, V. *Modrá, nikoli zelená planeta. Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?* Praha: Dokořán, 2007, s. 25-26. ISBN 978-80-7363-152-9.

⁴¹ LUŽNÝ, D. *Jádrem filosofie je sociální kritika* [online] Sedmá generace©, 26. 09. 2001 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://www.sedmagerace.cz/text/detail/jadrem-filosofie-je-socialni-kritika>

⁴² *Zelené náboženství I* [online]. [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: http://www.dingir.cz/cislo/starsi/1999_4/clanky/D1999_4_05.html

1.4 Urbanizace

Možnosti lidí a lidská moc se velkým působením podepsaly na přírodě i životním prostředí. Celkově se změnil charakter měst a vesnic. Historické centrum města, tehdejší jádro města, se postupem času rozrůstalo o nové a nové budovy, ulice i celé čtvrti, a to kvůli zvyšujícímu se počtu obyvatel stěhujících se z venkova do měst za lepšími pracovními příležitostmi. Teto proces přesunu venkovského obyvatelstva do měst, růst hospodářské činnosti ve městech a industrializace měst, zejména v průběhu 19. st. a 20. st., lze označit za urbanismus. Jedná se o proces globální, který interaguje materiální i nemateriální kulturu zahrnující vzorce chování, zejména pro městské prostředí. Nárůst velkoměst způsobil proměnu zelené plochy v betonové džungli.

Významným ukazatelem je fakt, že tato velkoměsta a města nerostou nahodile, ale podléhají svému přirozenému rozvoji, který je daný příznivými podmínkami jejich okolního prostředí. Přirozené zalesněné rozlohy nahradily nákupní střediska a lidé začali tyto metropole čím dál více navštěvovat. S tím rostl zájem o budování dálnic, silnic a vytváření nových vlakových spojů. Potřeba rychlé dopravy je zařazena mezi priority mnohých států. Přirozené zeleně byly nahrazeny uměle vytvořenými a v malé ploše vyčleněnými náhražkami. Kuta podotýká, že péče o travnaté plochy a zeleň různého vzrůstu je prováděna nekvalitně a případná obnova je rovněž nedostačující.⁴³ Výjimkou nebývají ani zpevněné plochy určené pro rekreaci, relaxaci či případně pro sport, včetně prostor určených pro chodníky. „*Nedostatek pozornosti a nedostatečná péče o venkovní plochy našich sídlišť vede k devalvaci mnoha úspěšných snah o celkovou regeneraci i revitalizaci vlastního bytového fondu.*“⁴⁴ Životní prostředí se tak zhoršilo a není pochyb o tom, že kulturní a životní standardy obyvatel měst poklesly. Avšak urbanizace stále narůstá a do velkoměst se stěhují stále noví zájemci o práci a bujarý život.

Kácení stromů, zastavování orné půdy novými stavebními parcelami a celkový úbytek přírody, ať už původní divoké přírody nebo kulturní krajiny, je po většinu 19. a 20. století vnímáno jako nutná daň obětovaná modernizaci. Vše má své hranice,

⁴³ KUTA, V. *Tendence vývoje vnějších urbanistických podmínek bydlení. In: Výzkum proměn bydlení v ČR. Tendence vývoje vnějších urbanistických podmínek bydlení.* Ostrava: VŠB-TU, 2007, s. 189.

⁴⁴ Tamtéž, s. 189.

a tak na přelomu 19. a 20. století dochází k uvědomění, že bez zeleně se lidstvo ani ve městech neobejde. V průběhu 20. století a počátku 21. století narůstá negativní postoj vůči urbanizaci, který sociolog Jiří Musil nazývá dekoncentrace.⁴⁵ Vzniklé škody lze jen stěží úplně odstranit a dochází alespoň k pomalé a částečné nápravě obnovy přírodních útvarů. Hluk, smog, velké množství aut a davy lidí trvale ovlivnily i výskyt živočichů. Vysokou zvěř, zajíce či jinou typickou faunu pro Českou republiku lze spatřit jen na okrajích velkoměst a přilehlých polích, a to z důvodu vytlačení fauny z center do těchto okrajových zón. Některé druhy lze zaznamenat i v přírodních parcích, ale ne již v takové míře, spíše zde lze hovořit o umělém udržování těchto živočichů. Z druhého pohledu ve městech narostl výskyt hlodavců, zejména myši, potkanů a krys, ale též havranů či špačků, kteří se přizívají na přilehlých skládkách či odpadních prostorech. Pernatou zvěř lze často spatřit na městských tocích, neboť tyto toky, v porovnání s volnou přírodou, tak často nezamrzají. Zvěř zde přežívá převážně díky krmení turisty, případně místními obyvateli.

Ochrana městské zeleně proto patří i do celkového kontextu ochrany životního prostředí, protože se podílí na rovnováze mezi přírodou a člověkem. Je potřeba uchovat tyto prostory jako útočiště pro mnoho živočichů, jako životní podmínky pro floru a dále pro estetický požitek a praktické využití pro lidi. Ve městech jde především o produkci kyslíku, zachytávání prachových částic, čímž se snižuje znečištění ovzduší, vlhkost vzduchu. V neposlední řadě má příroda také funkci ochrannou a izolační, zejména stromy a zelené pásy tvoří ochrannou bariéru proti silnému větru, zmírňují hluk, který je chorobou měst a silnic. Proto např. byly podél cest vysázeny listnaté aleje.

⁴⁵ HORSKÁ, P., MAUR, E. a MUSIL, J. *Zrod velkoměsta*. Praha: Paseka, 2002, s. 302-312. ISBN 80-7185-409-3.

2 POJETÍ ŽIVÉ A NEŽIVÉ PŘÍRODY

Postoj k živé a neživé přírodě je velmi ovlivněn subkulturou, resp. náboženstvím, duchovním obsahem kultury a jejími produkty a výtvary, ve které se daní jedinci vyskytují. Přijetí víry vychází z úrovně hodnot, které se pak odráží ve způsobu chování jedince a v interpretaci přírody, kterou přijímáme v podobě klanové tradice či vlivem moderních trendů. Existují duální systémy přístupů, které jsou značně rozdílné. Na jedné straně je zde tzv. tržní svět, který nahlíží na přírodu jako na neživý zdroj materiálů. Do této skupiny se předně řadí politika, obchod, svět práce a hospodářství. Na straně druhé je zde postoj k přírodě, který je více osobní a emotivní. Příroda je chápána jako součást podstaty člověka, a tedy živý organismus, který se stává nedílnou a magickou součástí životního koloběhu.

Přírodu můžeme dělit z ekologického pohledu na živou a neživou, kdy živá příroda zahrnuje veškeré živé organismy ve vesmíru, tj. bakterie a jiné mikroorganismy, houby, rostliny a živočichy. Neživá příroda pojímá všechny neživé materie, což jsou horniny, porosty, půda, voda, vzduch, světlo a teplo pocházející ze slunce.

Darwin interpretaci přírodních úkazů v náboženství považuje za vrozenou a to nejen u člověka, ale i u zvířat. Příkladem je skupinové vytí vlků, které vykládá jako primitivní náboženský obřad. Podobné rituální chování lze spatřit i u včel či jiných tvorů. Tuto analogii chování vyvozuje z monistického pojetí, které však není pro člověka deterministické, ale je produktem dlouhodobého rozumového vývoje.⁴⁶ Naproti tomu Jung poukazuje na nevědomí kolektivní, prostřednictvím něhož se přenáší historické zkušenosti etnické, rodinné či rasové.⁴⁷ Kulturní vývoj jedince se tak přenáší z generace na generaci, aniž by si člověk plně uvědomoval následky pro generace budoucí. Jejich vztah k přírodě, k náboženství, zvykům a komplexní interpretaci celého světa se zaznamenává nevědomky do tohoto genetického podvědomí. „*Typ vědomí současných archaických lidských kultur se poměrně dost liší od vědomí "pozdně civilizovaného" a raně paleolitický člověk musel být, soudě z jeho výtvarných památek, dosti radikálně jiný. Svým způsobem lze říci, že co bylo tehdy myšleno, je dnes žito a jaksi*

⁴⁶ KOMÁREK, S. *Lidská přirozenost*. Praha: Vesmír, 1998, s. 19. ISBN 80-85977-13-3.

⁴⁷ KOMÁREK, S. *Příroda a kultura. Svět jevů a svět interpretací*. Praha: Academia, 2008, s. 20. ISBN 978-80-200-1582-2.

"inkorporováno" do fyzické roviny. Vynořování se vědomí z nevědomí má trochu podobný charakter jako vytlačování zubní pasty, ovšem s tím, že by se nejarchaičtější typ vidění světa jaksi kruhem do nevědomí vracel - i proto jsou naše představy o duševním světě subhumánních živočichů tak obtížné.⁴⁸ Lze tedy říci, že některé informace uložené na nevědomé úrovni, v podvědomí, se stávají reálnou součástí lidského procesu chování, kdy tyto informace na člověka působí a on se podle nich chová, aniž by si plně uvědomoval podstatu svého chování.

2.1 Příroda jako živá bytost

Pohled na přírodu jako na Matku přírodu lze zaznamenat již ve starých mytologiích. K personifikaci přírody dochází v důsledku vysvětlování životního koloběhu, neboť z ní pochází veškerý život na této planetě, který nejen dává, udržuje, ale vše se do klína Velké Matky také vrací. Další hledisko vyplývá z přírody, která pochází z vrozeného, determinovaného, charakteru lidské přirozenosti a souvisí s vrozeným impulsem vztahu k přírodě.⁴⁹

Už v prapočátcích byl vztah k přírodě chápán jako nejvyšší síla a lidé si ji vysvětlovali pomocí božstev. Dokonce prostřednictvím různých bohů je příroda sama ztělesňována. Vztah k Matce přírodě se nesl až téměř do 16. století, kdy byl stále pokládán jako úzké spojení ducha člověka s nejvyšším universem. Vykonyvaly se různé obřady a rituály. Podle Junga se udržovalo harmonické propojování archetypů, které měly i kulturní význam.⁵⁰ Udržovala se tak odlišnost mezi příslušnými kulturami. Magie, zaměřená na využívání dostupných prostředků z přírody, byla součástí každodenního života. Lidé Matce přírodě děkovali za její shovívavost a za dary. V době slunovratů se pořádaly různé sabaty a hry, při kterých zasvěcenci vzdávali hold za uplynulé roční období naplněné hojností.

⁴⁸ KOMÁREK, S. *Příroda a kultura. Svět jevů a svět interpretací*. Praha: Academia, 2008, s. 21. ISBN 978-80-200-1582-2.

⁴⁹ SHELDRAKE, R. *Tao přírody – Znovuzrození posvátnosti přírody ve vědě*. Bratislava: Gerdenia, 1994, s. 4. ISBN 80-85662-10-8.

⁵⁰ KOMÁREK, S. *Příroda a kultura. Svět jevů a svět interpretací*. Praha: Academia, 2008, s. 26. ISBN 978-80-200-1582-2.

Keltská přírodní magie Wicca⁵¹ dodnes čerpá z živoucí přírody a její síly. Příroda je ztělesněna prostřednictvím dvou bohů, v podobě mužského a ženského elementu, které mají nastolovat rovnováhu mezi ostatními prvky. Během praktikování rituálů dochází k aplikaci energie, která pochází ze samotného života. Síla Země a osobní síla člověka, která je vnímána jako životní síla, pramení ze stejného zdroje a tím je projev božské síly ve formě vesmírné energie, která existuje v Bohyni a Bohovi.⁵² Názornou ukázkou využití základních magických praktik využívající tuto energii je věštění prostřednictvím kamenů, tzv. run.

Využití bohů a praktikování magie člověk provozuje i v současnosti, ale téměř vždy je to nevědomky. Např. u Mariina kultu je sv. Marie, matka Ježíše Krista, vzývána dodnes, a převzala tedy funkci Matky Země. Ve svých modlitbách prosí svatou Marii o ochranu v posledních chvílích života modlitba Zdravas Maria: „*Svatá Marie, Matko Boží, pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší.*“⁵³

Starým trendem, který si však v současné době získal velkou popularitu, je čínský systém Feng-Šui. Je to nejznámější současná forma geomantie. Feng-Šui se vyznačuje prostřednictvím vody a větru. Tento systém je založen na víře, že každé místo má své topografické rysy, a tedy i speciální energetickou hodnotu. V tomto systému jde o to, aby se tyto energie vhodně sladily s činností člověka a i s ním samotným. Poloha stromů, cest, oken, nábytku atd. má svou důležitou roli stejně tak jako postavení Slunce, Měsíce či jiných planet a hvězd. Staročeským způsobem tohoto systému je proutkaření, např. při nalézání vody. Jde tedy o využívání energie, kterou Země člověku poskytuje.

⁵¹ Wicca je druh víry, které je rozšířeno především v anglosaských zemích. Pojem "wicca" ve staré angličtině označuje čaroděje. Bylo založeno Geraldem B. Gardnerem kolem poloviny 20. století. *Kdo nebo co je wicca* [online]. 01. 09. 2013. [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://wicca-cz.blog.cz/1309/co-nebo-kdo-je-wicca>

⁵² AGGRIPA, H. C. *Přírodní magie – základní kniha tajných věd*. Olomouc: Fontána, 2003, s. 33. ISBN 80-7336-020-9.

⁵³ SHELDRAKE, R. *Tao přírody – Znovuzrození posvátnosti přírody ve vědě*. Bratislava: Gerdenia, 1994, s. 20. ISBN 80-85662-10-8.

2.2 Neživý prvek

Na počátku 16. století se dostává do popředí mechanismus⁵⁴, který má své počátky již v antice. První myšlenky můžeme nalézt u Demokrita. Filozofové, jako René Descartes⁵⁵, Thomas Hobbes a Isaac Newton, zahajují etapu hledající racionální vysvětlení převažující nad mystikou, lidskou slepotou a důvěřivostí. Věda pomáhá člověku pochopit náboženství. Probíhají různé inkviziční procesy, hony na čarodějnice, a jakákoliv jiná víra, nežli křesťanská, je nepřijatelná. Bůh je výše než příroda, stojí nad ní a vládne jí. Bůh předurčuje veškeré dění a jeho ojedinělé zásahy do materiálního světa se konaly jen zřídka. Objevily se nové souvislosti, a tak lidé začali provádět vědecké výzkumy, různé pokusy a vyslovovali zákony.⁵⁶ Přírodu nelze ovládat pomocí kouzel. Duchové a boží zásahy do lidského života mají téměř vždy racionální vysvětlení, a když už selže racionalita, tak určité děje jsou pouze nahodilé. Případné magické předměty jsou z přírody odstraněny, a tak je připravena čistá půda pro pevný racionalismus. Materiální a duchovní světy jsou již úplně odlišné sféry. Věda se zabývá tím, co se realizuje na fyzické úrovni. Náboženství převážně směřuje k ovládnutí duševní a morální stránky lidské duše.⁵⁷

Materialismus ve filozofické podstatě tvrdí, že jedinou základní postatou je hmota, která je natolik reálná, neživá a pasivní, všechno ostatní je pomocí hmoty vysvětleno. Nejvyšším cílem materialismu je materiální blaho a materiální pokrok.⁵⁸ Hmota je řízena ne Bohem, ani jinými nadpřirozenými silami, ale je vysvětlována pomocí pohybových zákonů a empirických důkazů. Mechanisté i celkově odmítají vitalismus, tedy že rostliny a živočichové jsou živé. Konzervativní fyziologové usilují o vysvětlení životních funkcí rostlin a živočichů prostřednictvím mechanismů, aniž by se museli

⁵⁴ Mechanicisté tvrdí, že živá tělesa (organismy) jsou agregáty malých, primárních částí obdařených různými silami. Člověk, zvířata, a veškeré další živé organismy jsou složité tzv. molekulární stroje. Mechanicistká filosofie začala také opovrhovat scholastikou, která nese myšlenku, že rozum a víra jde ruku v ruce pod vedením Boha.

SHELDRAKE, R. *Tao přírody – Znovuzrození posvátnosti přírody ve vědě*. Bratislava: Gerdenia, 1994, s. 40-43. ISBN 80-85662-10-8.

⁵⁵ „Descartova filozofie vyrostla na takovém pozadí a jeho vlastní představivost neznala hranic. Descartes omezil její říši na intelekt a pohlížel na duši jen jako na vědomou mysl odpoutanou od těla a samotné přírody.“

Tamtéž, s. 47.

⁵⁶ Tamtéž, s. 63.

⁵⁷ Tamtéž, s. 65.

⁵⁸ Tamtéž, s. 66.

odvolávat na vnitřní procesy sil či nějaké živoucí principy. Morfogenezí⁵⁹, neboli instinktivním chováním, učením, případně pamětí, kterými jsou obdařeny veškeré živé organismy, se zabývá řada biologů a stále je považována za nevyřešitelnou oblast podstaty samotného životního cyklu.⁶⁰

Pokud však je Země nějakým způsobem oživena, je pokládána za reproduktivní složku s patřičnou autoregulační funkcí. Rovněž musí mít nějakou duševní podstatu, která umožňuje řízení přírodního systému podle vlastních záměrů či cílů, které jsou předem stanoveny. Tyto předpoklady však nutně nesouvisí s možností, že Země je vědomá, tzn., že je schopna procesu uvědomování si sebe sama, jen proto, že se jeví být živou či účelovou. V případě, že by došlo k připuštění možnosti této schopnosti pojetí sebepojetí, tak tento proces sebeuvědomění by byl diametrálně odlišný od pojetí lidského Já, které je navíc nevyhnutelně utvářeno lidskou kulturou a jazykem. Avšak podle archaických legend, např. indiánských, Země hovoří rovněž svým jazykem, což by předpokládalo samostatný kulturní vývoj Země jako takové, neboť jazyk je pokládán za prvek kulturní. Na straně druhé může být naprosto nevědomá a pouze je jí a priori dáno vytváření akcí a reakcí, nevědomých návyků s určitým stupněm evoluce.⁶¹

Dalším důvodem pochopení Země, jako neživého organismu, jsou špatné interpretace pojmů. Za Zemi se dá považovat jméno planety, nebo také ji lze označit jako země jakožto pojem označující půdu. Nebo také mohlo dojít k záměně při zmínce o Zemi v souvislosti se jménem ducha. *Natura naturata*, tvořící příroda, je mylně zaměňována již od středověku za pojem *natura naturans* neboli oživující příroda. Tvořící příroda je chápána jako něco, co vytváří prvky v přírodě, které jsou uchopitelné prostřednictvím lidských smyslů. Druhý způsob vnímání lze pojmut spíše z metafyzického pohledu, kdy příroda dává vzniknout nepozorovaně lidskému oku skrze svou produktivní sílu.⁶²

Významný filozof Immanuel Kant se přiklání k přírodě, kterou velmi ctí i přesto, že je silným racionalistou. V Kantově estetickém pojetí shledává krásu v přírodě. Jeho

⁵⁹ Morfogeneze - vývoj tvaru, změna tvarových vlastností.

Morfogeneze [online]. © 2005-2016 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z:

http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=morfogeneze&typ_hledani=prefix

⁶⁰ SHELDRAKE R. *Tao přírody – Znovuzrození posvátnosti přírody ve vědě*. Bratislava: Gerdenia 1994, s. 146. ISBN 80-85662-10-8.

⁶¹ Tamtéž, s. 146.

⁶² Tamtéž, s. 71.

soud krásy je prakticky možný pouze u objektů přírody. Zde přímo přírodní krásu nadřazuje umělecké kráse, kterou označuje spíše jako pouhou krásnou představu o krásné věci.⁶³ Soudy o kráse přírody prý, podle Kanta, vypovídají o kráse duše. Kant říká, že příroda probouzí naše ideje vznešenosti především svým chaosem, či dokonce svým nepořádkem a zpusošením, když ukazuje svoji velikost. Zde vznešenost vybízí člověka k uvědomění si své maličkosti. Člověku se tak dostává pocit respektu k přírodě, nutí jej ke cti, i když je to proti smyslovým zájmům. Estetické prožitky vycházející z citů libosti a nelibosti. Vnímání krásy a ošklivosti patří mezi odrazy lidské duše, které jsou ukryty hluboko v nitru člověka. To je tvořeno jak vztahem k přírodě, tak působením kultury.

2.3 Buddhismus

Akademický slovník definuje buddhismus jako filozofické náboženské učení, které založil staroindický myslitel Buddha.⁶⁴ Pravé jméno Buddhy je Siddhártha Gautama, který žil v letech 563 - 483 př. n. l. Podstatnou myšlenku tohoto náboženství, filozofického směru nebo způsobu života, za který lze buddhismus považovat, specifikuje Snydera: buddhismus nahlíží na svět celistvě, holisticky a komplexně. Jedná se o učení, které se zabývá jednotou a společenskou podstatou všeho živého, tedy tím, co jest. Na straně druhé respektuje a uznává různorodost věcí v celé jejich podstatě.

Buddhismus svým holistickým přístupem ke světu, tedy i k přírodě, na něj nahlíží jako na součást karmického toku, který se děje jakoby nahodile. Člověk, jakožto součást přírodního systému, by si měl uvědomovat a do jisté míry i korigovat tuto zdánlivou nahodilost ku prospěchu přírody.

Západní věda, která z vesmíru udělala mechanickou záležitost a tím zredukovala nekonečné množství nezávislých prvků jen na několik, které lze definovat u člověka jako vnímání prostřednictvím pěti smyslů, tak vytvořila koncept ekologického přístupu k přírodě redukováný těmito smysly. Buddhismus naproti tomu toto omezení neobsahuje a snaží se probudit v člověku pohled prostřednictvím jiných smyslů.

⁶³ KANT, I. *Kritika soudnosti*. Praha: Odeon, 1975, s. 69. ISBN 01-015-75.

⁶⁴ BUCHTELOVÁ, R., et al. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2001, s.116. ISBN 80-200-0982-5.

Meditační postupy k tomu určené, které buddhismus prezentuje a které jsou nezbytnou součástí buddhistického učení, umožňují v člověku iniciovat centra vnímání, které současná věda teprve začíná zkoumat. Vědci, kteří se začali zabývat těmito meditačními technikami, zjistili, že mozek se v meditačních stavech přepíná z běžného stavu, tzv. stavu beta, do stavu alfa. Při vyšších stupních meditace dochází k přeladění na stav théta, či dokonce na hranici théta - delta. To je stav na hranici spánku a bdění, kdy reálné vědomí se částečně vypíná a člověk se takto napojuje na vnímání tohoto světa, tedy i přírody, ze které vzešel. V tomto stavu se lze naladit na kolektivní vědomí.⁶⁵ Stává se tak jeho součástí, nejen součástí této přírody, ale i celého vesmíru.

Buddhismus pojímá samsáru⁶⁶ složenou ze tří světů: svět smyslů, svět beztvárného bytí a svět tvarů. Právě ve světě bez tvarů se nevyskytují předměty pěti smyslů ani pěti smyslových orgánů, existuje pouze mysl, která je zbavená rozptylování.⁶⁷

Buddhistické učení klade důraz na výcvik k vyšší mravnosti. Pokud se člověk zbaví deseti vytyčených nemravností, jedná pouze podle svých ctností neboli vyšší mravnosti. Jako první nemravnost je uvedena neúcta k životu: „*Zbavovat života kteroukoliv živou bytost - od lidí až k nejmenšímu hmyzu, ať přímo nebo nepřímou.*“⁶⁸ Posvátná úcta k životu má naučit respektování životních potřeb a právo na život každého živého organismu. Z buddhistického pohledu má každý tvor nárok na dosažení štěstí a právo překonat utrpení. Tyto potřeby však pociťují nejen lidé, ale i ten nejdrobnější hmyz, samozřejmě s přihlédnutím k jeho možnostem.⁶⁹

Dalajlama dále uvádí, že člověk se od zvířat liší svou inteligencí, kterou jiní tvorové obdařeni nejsou.⁷⁰ Tato informace je zavádějící, neboť mnohé vědecké výzkumy potvrzují inteligenční kvocient zvířat, např. u delfínů. Ve Čtyřech vznešených pravdách se však o inteligenci pojednává jako o příčině, která vyvolává u lidí problematičnost. Pokud by na Zemi lidé nebyli, planeta by byla mnohem bezpečnější. Proto dalajlama

⁶⁵ AC24.CZ. *Mozkové vlny a rozšířené vědomí* [online]. AC24.cz©, 20. 01. 2014 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://www.ac24.cz/zpravy-ze-sveta/3384-mozkove-vlny-a-rozsirene-vedomi>

⁶⁶ Samsára je celistvé kolo životů, vše co vzniká z řetězce jiných příčin.

GJAMCCHO, T. XIV. DALAJLAMA. *Úvod do buddhismu*. Přeložila Zahradníčková, E. Praha: Radost, 1990, s. 10. ISBN 80-85189-04-6.

⁶⁷ Tamtéž, s. 10.

⁶⁸ Tamtéž, s. 22.

⁶⁹ JEHO SVATOST XIV. DALAJLAMA. *Čtyři vznešené pravdy. Základy buddhistického učení*. Přeložil Dobeš, M. Praha: PRAGMA, 2002, s. 126. ISBN 80-7205-857-6.

⁷⁰ Tamtéž, s. 127.

vyzývá k užívání lidské inteligence konstruktivně, což znamená, aby neškodili planetě a neohrožovali ji. Aby k tomuto procesu mohlo dojít, je nezbytné, aby lidé poznali nejprve svou podstatu. Pokud se změní lidské individuum, jednotlivec, až pak může dojít ke změně společnosti, neboť podle tohoto učení klíč ke společenství spočívá v jednotlivci.⁷¹ Je vhodné zdůraznit, že holistický přístup buddhistického učení zahrnuje respekt k Zemi, stejně tak jako ke všem živým organismům na této planetě.

V návaznosti na buddhismus vzniká tzv. ekobuddhismus, který prolíná nauku buddhistického učení s ekologií. Moderní angažovaný buddhismus reaguje na současnou ekologickou krizi. Jedná se spíše o citlivý holistický přístup k problémům dnešního světa.⁷² Pokud člověk bude činit blaho Zemi, tak Země udělá něco pro něj. Ekobuddhismus je považován spíše za myšlenkový směr než snaha o praktickou záchranu životního prostředí. Zastánci tohoto způsobu života vnímají absenci smyslu života samotného, která volá po obnovení smyslu pro posvátné.⁷³ Ekologická krize je považována za projev kolektivní karmy, neboť došlo k porušení první mravní zásady, která hovoří o respektování všeho živého.⁷⁴ Pokud dochází k poškozování Země, poškozujeme i samy sebe, neboť Země je matkou všech lidí na zemi. Jiné živočišné druhy, které s lidmi sdílí biosféru, nedisponují možnostmi k projevu nesouhlasu nad stávající ekologickou hrozbou. A proto člověk, díky své inteligenci, moudrosti, soucitu a možnostem, by měl naslouchat těm, kteří možnost projevu postrádají, a být křičícím hlasem o záchranu domovů všeho živého na této planetě, bojovat o záchranu Země.⁷⁵

2.4 Šamanismus

Šamanismus jako takový lze z kulturního hlediska jen stěží zařadit do specifické oblasti. Nejlépe mu odpovídá oblast subkultury - náboženství, přestože se mnoho odborníků nemůže shodnout na této integraci. Prvky šamanismu se vyskytovaly

⁷¹ JEHO SVATOST XIV. DALAJLAMA. *Čtyři vznešené pravdy. Základy buddhistického učení*. Přeložil Dobeš, M. Praha: PRAGMA, 2002, s. 127-128. ISBN 80-7205-857-6.

⁷² CONZE, E. *Stručné dějiny Buddhismus*. Přeložila Navrátilová J. Brno: Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s. 1997, s. 172. ISBN 80-7217-002-3.

⁷³ *About us* [online]. [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: http://www.ecobuddhism.org/about_us/

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ *A buddhist declaration on climate change* [online]. [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: http://www.ecobuddhism.org/bcp/all_content/buddhist_declaration/

mnohem dříve než šamanismus samotný a v náboženských systémech se objevovaly, ale netvořily hlavní element náboženských obřadů. V důsledku tohoto tvrzení by se šamanismus dal považovat pouze za součást náboženských praktik.⁷⁶ Ty spočívaly v jednoduchých rituálech, které měly za cíl blahodárně ovlivnit lov zvěře či sběr plodů a bylin. Postupem času jedinci s výjimečnými schopnostmi začali tyto obřady zdokonalovat a tím si získávali oddělenou pozici, postavení, od ostatních příslušníků kmene.

Kořeny šamanismu sahají nejspíš až do doby paleolitické, kdy se zejména jednalo o lovce a sběrače. Šamanismus je rozvinut zejména v Americe, Austrálii a rovněž v Asii, a to severní a střední. Vyskytuje se ale i po celé Evropě a dokonce i Česká republika má své zastoupení v této tradici.

M. W. Davies specifikuje šamana jako duchovní osobu, která se uplatňuje jako prostředník mezi světem živých a mrtvých, mezi světem lidským a duchovním, mezi lidmi a zvířaty.⁷⁷ Své rituální techniky praktikuje převážně pod otevřeným nebem, kde nachází silné spojení s přírodou, které naslouchá. Věří, že příroda k němu promlouvá prostřednictvím sebe sama, tedy zvířat, stromů, vody, nebe či větru. Léčivé techniky a spojení s duchem přírody je založeno na extatických prožitcích, kdy k navázání kontaktu slouží samo tělo šamana. K tomuto navázání spojení se využívají různé halucinogenní látky, kterých se v archaických pospolitostech hojně využívalo. Eliade tuto praktiku extatického prožitku označuje za jednu z nejdůležitějších technik, které šaman vykonává, a stává se tak jejím mistrem. Pak je tato extatická zkušenost považována za zkušenost v pravém slova smyslu.⁷⁸

Mezi základní charakteristické rysy šamana lze zařadit tyto prvky:

- Člověk se stává šamanem až na základě iniciace, které předchází významné znamení, často neobvyklá nemoc nebo prožitek blízkosti smrti. Například křeč, agonie a bezvědomí jsou ekvivalentem symbolické smrti.

⁷⁶ ELIADE, M. *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*. Praha: Argo, 1997, s. 27. ISBN 80-7203-153-8.

⁷⁷ DAVIES, M. W. *Kulturní antropologie*. Praha: Portál, 2003, s. 116. ISBN 80-7178-778-7.

⁷⁸ ELIADE, M. *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*. Praha: Argo, 1997, s. 25. ISBN 80-7203-153-8.

- Schopnost uvést sám sebe do transu, ve kterém se zobrazují pomocná zjevení. V případě nezbytné nutnosti, za účelem léčení, je nutné přivést sebe či jiné osoby do hypnotického stavu.
- Schopnost léčit a věštit vyplývá z vyššího poznání, kterou získávají v nadsvětských sférách. Šamanova představa o rozdělení universa - universum je rozdělena do třech částí: nebe, země, podsvětí.
- Šaman disponuje specifickými oděvy, určenými u pro konkrétní situace, a speciálními atributy, jako je například buben či chřestidlo.
- Schopnost proměňovat se ve zvířata, se kterými šaman umí i komunikovat. Mistr Eliade zmiňuje názorný příklad na schopnosti šamana naučit se tajnému jazyku duchů a duchů zvířat, který je velmi běžný pro kmeny Eskymáků, Čukčů, Jakutů a Evenků.
- Vlastnictví ochranného či pomocného ducha, duší, přízraků, či jiných personifikovaných přírodních sil, ve které šamani věří.⁷⁹

Nezákladnější praktikování šamanismu se projevuje již při primárním zasvěcení šamana, což zahrnuje mystickou iniciaci a základní rituály. Praktická činnost hraje důležitou roli, kterou implikuje z předchozích tradic. Zásadní iniciační zkoušky, i přes rozdílnost původu kmene, si nesou určité společné znaky, které vyvoleného určují do role šamana. Celý proces provází pevně stanovené obřady, které se musí striktně dodržet. Přes užití pomocných a iniciačních technik k navození extatické zkušenosti, předepsaného oblečení, meditačních stavů až po modlitby a zaříkání, nadcházející šaman a jeho družina absolvují řadu ceremonií. V určitých kultech dochází i k obětování živých tvorů, zejména zvířat jako je např. koza, tele či ovce.

Šamanismus jako takový je v patřičné pospolitosti považován za kulturní prvek příslušného kmene, neboť představuje normy, hodnoty a symboly, které jsou uznávané a v dané společnosti přijaty za všeobecně platné.

⁷⁹ ELIADE, M. *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*, Praha: Argo, 1997, s. 76-103. ISBN 80-7203-153-8.

2.5 Panteismus

„Tento svět, tyž pro všechny, nevytvořil žádný z bohů ani z lidí, ale vždy byl, jest a bude věčně živým ohněm, rozněcujícím se podle míry a hasnoucím dle míry.“⁸⁰

V mnoha kulturách se vyskytuje panteistické pojetí přírody, i když tento pojem se začal používat až začátkem 18. století. Prvky panteismu se projevovaly v monistickém pojetí už u před Sokratovských filozofů, např. u Hylozoistů; hylé znamená látka, zoé je život. Anaximandros z Miléty považoval za pralátku, arché, tzv. apeiron, Thalés z Miléty pokládal za příčinu všeho dění vodu, která dala všemu život a vším prostupovala. Dalšími stoupenci byli filozofové z období renesance, např. G. Bruno, B. Telsius. Zlom pak nastává u Barucha Spinozy. Tento holandský filozof inspiroval mnohé ve svém výkladu o podstatě - pojetí substance. Němečtí idealisté pak převzali jeho učení, které říká, že substance může být pouze jedna, které je jedinečná, dokonalá, univerzální, nekonečná a neomezená. Substance neustále tvoří, vzniká v ní vše a absolutno rozvíjí své božství, právě tímto neustálým tvořením. Tedy Boží podstata je substance a substancí je příroda. Božský a přírodní princip je identický.

Veškerá obklopující příroda je projevem božského ducha, vše vychází z jeho identity. Příroda se stává v prostoru rozprostřenou myšlenkou, prostorovým symbolem myšlenky prostupující vším s totožnými vlastnostmi. Je to tvořivá a usměrňující síla působící na vše, kauzální vztah se tak projevuje ve všech jejích jevech. V širším měřítku příroda znamená přírodní nebo fyzikální svět jako celek.

Sám člověk je také součástí a projevem tohoto jedinečného božského ducha. Člověk byl však obdařen specifickou vlastností, která žádnému jinému tvoru nenáleží. V schopnostech člověka je poznávat intuitivním nazíráním onoho božského ducha, neboť astronomie a chemie jsou přítomny v myšlence, tedy člověk si nosí celý svět ve své hlavě.⁸¹ Proto je člověk schopen nazírat a odhalovat skrytá tajemství přírody, neboť dějiny přírody si nese v sobě ukryté.⁸² Toto odhalování tajemství přírody je považováno za nejvyšší cíl každého člověka. Přestože hledání tohoto cíle je velmi obtížné, neboť připomíná dlouhou pouť, která nás nutí jít stále kupředu bez naděje

⁸⁰ KRAMOLIŠ, O. *Antická moudrost*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006, s. 29. ISBN 80-7368-132-3.

⁸¹ ELIADE, M. *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*. Praha: Argo, 1997, s. 196. ISBN 80-7203-153-8.

⁸² Tamtéž, s. 196.

dosažení cílové roviny. R. W. Emerson spatřuje v tomto směru velké úskalí, které pramení ze systému aproximace, ve kterém žijeme; což znamená, že člověk se stále na své cestě přibližuje k cíli, ale zároveň je od něj stále vzdálen.⁸³ Každý cíl nastiňuje perspektivu nového cíle. Přibližuje se a následně překračuje hranice dosaženého. Dosáhnuté záměry jsou však dočasné, úplného a definitivního cíle nikdy člověk nedosáhne.

Stejnou podstatu myšlenky lze nalézt v antice u Hérakleitose z Efesu, který tvrdil, že vše plyne, tzv. panta rhei, či u Zénónových aporií, který uvádí svůj první důkaz o pohybu na příkladu Achillea a letícím šípku.

Pouze cesta prostřednictvím niterné interakce s přírodou může přinést nalezení vnitřního klidu a blahobytu. V důsledku čehož by se člověk neměl bránit tomuto kontaktu s přírodou, neboť kontakt s přírodou a splynutí s její *duší* má léčivý vliv nejen na ducha, ale také i na tělo. R. W. Emerson tvrdí, že: *„Jsou to jednoduché požitky, vlídné a vrozené. Stáváme se samými sebou, nacházíme cestu k hmotě, kterou nás nadneseným tlacháním učili ve škole opovrhovat. Neumíme se s tím rozloučit; mysl miluje svůj starý domov; čím je voda pro uhašení žízně, tím je skála a zem pro naše oči, ruce a nohy.... Potkáváme se tu se všemi odstíny přirozeného, od omezujících sil přírody až po nejcennější a nezávaznější účinek na představivost duše.“*⁸⁴

2.6 Křesťanství a životní prostředí

Podle výkladu Bible Bůh stvořil nejprve zemi, život na ní a pak až člověka.⁸⁵ Avšak křesťanství přírodu mechanizovalo. Vzalo ji jako by život a člověka k ní nepřipouští. Nikolaj Berďajev tvrdí, že křesťanství člověka, resp. lidského ducha, od přírody osvobodilo tím, že jej oddělilo od života přírody, které nemusí už nadále otročit.⁸⁶ Dále

⁸³ EMERSON, R. W. *Příroda. Eseje*. Přeložil Slobodník, D. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1991, s. 200. ISBN 80-220-0324-7.

⁸⁴ Tamtéž, s. 186-187.

⁸⁵ *Bible česká (Lidové vydání). Díl první: Knihy starého zákona*. Přeložil Dr. Jan Hejčl. Praha: DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO, 1940, s. 34-35.

⁸⁶ BERĎAJEV, N. *Smysl dějin. Pokus o filosofii člověka a jeho osudu*. Praha: OIKOYMENH, 1995, s. 86. ISNB 80-85241-91-9.

uvádí, že člověk byl uvržen do světa, kde byl spoután přírodou, resp. přírodními živly.⁸⁷ Ztratil tak svou svobodu, neboť je i na samotné přírodě závislý. Podle antického pojetí lidský duch byl sice uvězněn v živé přírodě, ale našel v ní i svou ztracenou část podstaty, hluboké propojení. Ovšem Berďajev tvrdí, že člověk se podle Božího plánu stal otrokem přírody a ne jejím pánem. Křesťanství člověka vysvobodilo z tohoto rabského stavu a pasovalo jej na samotnou duchovní bytost, která byla povýšena nad přírodní svět.⁸⁸ Proto by měl být člověk vděčen Bohu, že byl osvobozen od moci démonů, známých z různých mýtů a přírodních sil. Zastánci křesťanství považují výklad 26 - 28 verše 1. kapitoly Bible za pokyny k obhospodařování, správcovství, nikoli jako příkaz k drancování, plenění a bezohlednému vykořisťování přírody, i přesto, že doslovný výklad verše je zavádějící. Verš poukazuje na výrok Boha „... *Učiňme člověka k obrazu a k podobě naší; ať panuje nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nad krotkými zvířaty, nad celou zemí, jakož i nade vši drobnou zvířenou, která se pohybuje po zemi.*“⁸⁹ Další upřesnění lidské pozice vůči zemi se nachází v knize Genesis 2. kapitoly, která říká, že člověk byl postaven do zahrady v Edenu, aby ji obdělával a střežil.⁹⁰

I když člověk měl prezentovat obraz Boha, tedy lásku a rovnost, své postavení využíval k prosazování své moci. Vše na zemi mělo sloužit lidským účelům a pod štítem Boží vůle docházelo nesčetněkrát k drancování a plenění. Křesťan si zachovává hrůzu z přírodní síly a je potřeba se od ní naprosto odpoutat. Snad proto byl člověk zbaven bázně před živými tvory a tohoto strachu ho zbavil Bůh samotný, jak se praví v knize Genesis 9, 2⁹¹. Tento proces trval skoro celý středověk. Pohanské kultury byly dobývány a podrobovány křesťanské víře, styk s přírodou a přírodními duchy byl považován za černou magii, což vedlo k počátkům ekologické krize.⁹² Posvátné pohanské háje a stromy byly ve velkém rozsahu vypalovány. Tato devastace způsobila škodu, která se odráží na několik tisíc let. Z historického pohledu se však nesmí ani

⁸⁷ BERĎAJEV, N. *Smysl dějin. Pokus o filosofii člověka a jeho osudu*. Praha: OIKOYMENH, 1995, s. 86. ISBN 80-85241-91-9

⁸⁸ Tamtéž, 85.

⁸⁹ *Bible česká (Lidové vydání). Díl první: Knihy starého zákona*. Přeložil Dr. Hejčl, J. Praha: DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO, 1940, s. 32.

⁹⁰ Tamtéž, 36.

⁹¹ Tamtéž, 54.

⁹² SKÝBOVÁ, M. *Etika a příroda. Proč brát morální ohledy na přírodu?* Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011, s. 34. ISBN 978-80-87378-80-9.

opomenout na počátek mravní krize, na který upozorňuje již Bible. Je zde poukazováno na nesčetné množství vražd, násilí a lži. Tato neúcta k lidskému životu se projevuje i v dnešní společnosti a to v nedůstojných lidských podmínkách a v preferenci hospodářského a průmyslového růstu před humánním přístupem a dobrem lidí.⁹³

„*Na půdě katolické církve zazněl jeden z prvních ohlasů v r. 1991 v podobě encykliky Centesimus Annus Jana Pavla II., kde papež upozorňuje na nutnost zodpovědnosti vůči životnímu prostředí. V teologii můžeme snahy o reflexi ekologické problematiky sledovat zhruba posledních patnáct let. Velmi inspirativní myšlenky o životním prostředí a vztahu člověka k němu se zrodily především v rámci teologie. Odezvy přicházejí v různých podobách i z Vatikánu. Stanovisko Vatikánu je přitom velmi podstatné, jelikož představuje direktivum, nebo alespoň inspiraci pro věřící po celém světě...*“⁹⁴, aby byla snaha křesťanů doceněna a nevznikl pocit odstrčení od problémů, které se týkají všech lidí. Proto se rakouský morální teolog Gunther Virt definoval vznik Ekologického desatera.⁹⁵

Křesťanství tak upozorňuje na pojetí přírody jako na výtvor Boha. A proto by se člověk neměl nikdy k přírodě obracet zády a měl by si plně uvědomovat, že příroda i on sám jsou součástí jednoho celku - celku Boha.

J. Patrick Dobel spatřuje řešení v navržení křesťanské etiky, která se zaměří na centralizaci Boha a jeho obhospodařování Země. Pokud Zemi bude člověk považovat za posvátnou, změní se jeho přístup. Tento akt je však podmíněn neztracením smyslu pro lidskou cenu a spravedlnost.⁹⁶ Důraz je tedy kladen na morální hodnoty člověka, které jsou v křesťanství vyzdvihovány prostřednictvím Desatera. Člověk by měl vyjadřovat úctu k Bohu a božím věcem skrze své chování a splácet Bohu dluh za jeho dobrotu a dar života.

⁹³ SKÝBOVÁ, M. *Etika a příroda. Proč brát morální ohledy na přírodu?* Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011, s. 31. ISBN 978-80-87378-80-9.

⁹⁴ VAŠE VĚC. *Ekologie aneb křesťanství jako naděje pro řešení ekologické krize* [online]. Náborový portál VašeVěc.cz©, 04. 09. 2011 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://vasevec.parlamentnilisty.cz/blogy/ekoteologie-aneb-krestanstvi-jako-nadeje-pro-reseni-ekologicke-krize>

⁹⁵ *Křesťanství a ekologie* [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://home.tiscali.cz/cz121892/txkrekow.html>

⁹⁶ SKÝBOVÁ, M. *Etika a příroda. Proč brát morální ohledy na přírodu?* Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011, s. 3. ISBN 978-80-87378-80-9.

3 VÝZNAMNÉ ORGANIZACE

V této části se práce zabývá propojením vztahu přírody, člověka a kultury s médií, prostřednictvím kterých dochází k ovlivňování smýšlení veřejnosti o tomto vztahu. Konkrétní případ je uveden u vybraných představitelů⁹⁷ České republiky, u kterých je prezentován jejich přístup k přírodnímu celku a kultuře. Ten se následně odráží v publikovaných médiích, která tak nastolující směr mínění širší veřejnosti. Právě angažovanost Ministerstva kultury, Ministerstva životního prostředí, Lesů České republiky, s.p. či Českého svazu ochránců přírody představuje stěžejní úlohu v holistickém přístupu společnosti ve vztahu k přírodě. Ten by měl vést k dlouhodobé perspektivě rozvoje člověka a k akceptaci váhy přírody, která zde bude zanechána následujícím generacím jako součást stávajícího kulturního odkazu. Vhodná mediální účast ze strany významných nejvyšších představitelů České republiky by se měla snažit veřejnost povzbuzovat k synergii s přírodou a kulturou.

Otázkou však zůstává, zda si širší veřejnost dostatečně uvědomuje vztah přírody a člověka, a jak se vztah odráží na udržování a vytváření kultury. Pokud tomu tak není, nesou zodpovědnost a částečnou vinu představitelé státu, kteří mají možnost v rámci své pozice částečně ovlivňovat smýšlení veřejnosti, či alespoň nastiňovat cestu, po které by se veřejnost měla vydat?

Hypotéza č. 1: Současný vztah veřejnosti k přírodě a kultuře vede k aktivnímu přístupu veřejnosti ke stávajícím problémům v oblasti přírody a kultury, a k uvědomování si možných hrozeb vyplývajících z lhostejnosti ze strany veřejnosti.

Hypotéze č. 2: Pokud bude hypotéza č. 1 vyvrácena, nesou zodpovědnost představitelé státu, kteří mají možnost v rámci své pozice částečně ovlivňovat smýšlení veřejnosti, či alespoň nastiňovat cestu, po které by se veřejnost měla vydat.

V diplomové práci budou tyto hypotézy potvrzeny nebo vyvráceny.

V jednotlivých podkapitolách je poukázáno na mediální angažovanost vybraných představitelů České Republiky a jejich přístup ke kultuře a přírodě. Formou řízeného strukturovaného rozhovoru bylo zjišťováno, co si o dané problematice myslí. Následně

⁹⁷ Představitelé náhodného výběrového vzorku organizací či institucí České republiky, kteří mají možnost ovlivňovat širší veřejnost: Ministerstvo kultury, Ministerstvo životního prostředí, Lesy České republiky, s.p., Český svaz ochránců přírody, Správa CHKO Jeseníky a Zoologická zahrada hl. m. Praha.

získané poznatky byly analyzovány a komparovány s jejich vytyčenými cíli pro následující období, případně s plány pro období předchozí. Poté byla provedena syntéza s obsahem webových prezentací těchto představitelů ke vztahu kulturního a přírodního systému. Rovněž bylo provedeno dotazování širší veřejnosti prostřednictvím dotazníkového šetření. Toto dotazníkové šetření s uzavřenými otázkami směřovalo na cílovou skupinu: studentů středních škol Jihočeského kraje.

V závěru jsou výsledky šetření rozhovoru analyzovány a komparovány s výsledky dotazníkového šetření.

3.1 Působení významných organizací

Mnoho památek, ať už v podobě přírodních nebo lidských architekturních odkazů, potřebuje stabilní péči nebo přinejmenším lidskou ochranu před lidmi samotnými. Ministerstvo kultury a Ministerstvo životního prostředí hájí zájmy přírodního a kulturního prostředí v rámci České republiky. Na mezinárodní úrovni pak vystupuje např. organizace UNESCO, neboli Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu, jejímž členem je i Česká republika. Mezi důležité dokumenty této společnosti patří Úmluva o ochraně světového a přírodního dědictví roku 1972.⁹⁸ Česká republika r. 1991 přislíbila chránit odkazy svého státu všemi dostupnými finančními prostředky, případně za pomoci jiných států prostřednictvím finanční, vědecké, umělecké či technické podpory, aby mohla hrdě předat historické a přírodní dědictví dalším budoucím generacím.⁹⁹ „*Zákon o ochraně přírody a krajiny vymezuje šest kategorií zvláště chráněných území, národní parky (NP), chráněné krajinné oblasti (CHKO), národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP) a přírodní památky (PP).*”¹⁰⁰

Další organizací je NATURA 2000. Jedná se o soustavu chráněných území, které jsou vybrány v rámci Evropské unie. Tato soustava chráněných území byla zřízena

⁹⁸ PATOČKOVÁ, V. et al. *Kultura v krajích České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 2012, s. 43- 44. ISBN: 978-80-7330-222-1.

⁹⁹ Tamtéž, s. 44.

¹⁰⁰ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Zvláště chráněná území* [online]. Ministerstvo životního prostředí©, 2008-2015 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranena_uzemi

za účelem ochrany nejvzácnějších a nejvíce ohrožených druhů živočichů, rostlin a nejvzácnějších přírodních stanovišť, a to na celém území Evropské unie. Soustava Natura 2000 vznikla na základě dvou právních předpisů EU na ochranu přírody:

- směrnice Rady 2009/147/EC, o ochraně volně žijících ptáků, (nahrazuje směrnici Rady 79/409/EHS),
- směrnice Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.¹⁰¹

Za celkovou přípravu soustavy chráněných území NATURA 2000 odpovídá Ministerstvo životního prostředí.¹⁰²

Soustava Natura 2000 se skládá ze dvou typů chráněných území:

- ptačí oblasti - na území České republiky se nachází 41 ptačích oblastí, které vláda České republiky prohlásila za chráněné v období od roku 2004 až 2005, následně v roce 2007 a poslední dvě přičlenila v roce 2009,
- evropsky významné lokality - na území České republiky se nachází 1075 významných lokalit. Významné lokality se nacházejí v tzv. národním seznamu, který jako celek schvaluje vláda a je publikován jako vládní nařízení podle č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit¹⁰³.¹⁰⁴

Agentura ochrany přírody a krajiny (AOPK ČR) je správním úřadem vykonávajícím státní správu v oblasti ochrany přírody a krajiny na základě zákona č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.¹⁰⁵ Tato organizace vydává, historicky již od roku 1946, periodický časopis Ochrana přírody, který je koncipován formou odborného periodika. Hlavní témata jsou v nejširších souvislostech zaměřena na problematiku ochrany přírody a krajiny. Časopis je určen především do

¹⁰¹ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Natura 2000* [online]. Ministerstvo životního prostředí©, 2008-2015 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/natura_2000

¹⁰² *Co je to Natura 2000* [online]. Natura 2000©, 19. 06. 2009 [cit. 2014-01-15]. Dostupné z: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=2102>

¹⁰³ „Nahrazuje nařízení vlády č. 132/2005 Sb., kterým se stanoví národní seznam evropsky významných lokalit, ve znění následných novelizací nařízením č. 301/2007 Sb., pro panonskou oblast a nařízením vlády č. 371/2009 Sb., pro kontinentální oblast.”

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Natura 2000* [online]. Ministerstvo životního prostředí©, 2008-2015 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/natura_2000

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ AOPK ČR. *Agentura ochrany přírody a krajiny* [online]. AOPK ČR©, 2016 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/uredni-deska/>

rukou profesionálů z řad ochránců přírody i vědecko-výzkumných institucí. Své uplatnění nalézá ale i u čtenářů nestátních neziskových organizací, pedagogickým pracovníkům a jiných milovníků přírody.

3.2 Ministerstvo kultury

Ministerstvo kultury bylo zřízeno na základě zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů, jako ústřední orgán státní správy, v jehož čele stojí člen vlády.¹⁰⁶ Toto ministerstvo je ústředním orgánem státní správy s kompetencemi pro oblast umění, kulturně výchovnou činnost, kulturní památky, pro věci týkající se církví a náboženských společností.¹⁰⁷ Dále zaujímá pozici orgánu státní správy pro věci tisku, včetně vydávání neperiodického tisku a jiných informačních prostředků, dále pro rozhlasové a televizní vysílání a pro provádění autorského zákona a také pro výrobu a obchod v oblasti kultury.¹⁰⁸

Ministerstvu kultury jsou podřízeny krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností, které rovněž pečují o památkovou péči v rámci své přesné působnosti.¹⁰⁹ Kulturní dědictví je děleno na památkovou péči, regionální a národnostní kulturu, muzea, galerie a ochrana movitého kulturního dědictví.¹¹⁰

Ve Státní kulturní politice na léta 2009-2014 se uvádí, že kultura je projevem i hybatelem života jedince i společnosti. Úkol státu spočívá pouze a jedině v ovlivňování vnějších podmínek tak, aby umožňovaly její rozvoj.¹¹¹ Tehdejší ministr kultury Václav Jedlička pojal kulturu České republiky jako odvětví, do kterého by se

¹⁰⁶ *Předpis č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky* [online]. AION CS©, 2010-2015 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1969-2>

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ PATOČKOVÁ, V. et al. *Kultura v krajích České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2012, s. 36. ISBN: 978-80-7330-222-1.

¹¹⁰ MINISTERSTVO KULTURY. *Kulturní dědictví* [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/kulturni-dedictvi/default.htm>

¹¹¹ MINISTERSTVO KULTURY. *Státní kulturní politika České republiky 2009-2014*. Praha: Ministerstvo kultury ČR, 2009, s.7. ISBN 978-80-86310-83-1. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-politika/kulturni-politika-fresh.pdf>

měl investovat čas, energie, ale i lidský a finanční potenciál. Hodnoty, které jsou do této oblasti vkládány, nepřinášejí okamžité zisky, ale až budoucím generacím bude poskytnuto zúročení sil a snahy, které zde zanechali jejich rodiče a jejich předchůdci. Posílení národní identity Ministerstvo kultury spatřuje jako jeden z hlavních cílů pro následující období pěti let, což je zahrnuto do péče o zachování kulturního odkazu a jeho následného rozvoje.

Míra kulturní identifikace obyvatelstva by měla korespondovat s hodnotami prostředí, ve kterém žijí, ať už se jedná o vesnici, město či region. Tato sounáležitost odráží ochotu populace v péči o prostředí, ve kterém žijí, a které by měli rozvíjet a dále předávat. Nastolení správného vztahu k lidským hodnotám, ke kultuře, se stává posláním v pravém slova smyslu. Ministerstvo kultury se snaží na tuto synergii poukázat prostřednictvím významných výročí. Snaží se o probuzení a posílení vědomí odpovědnosti za zděděné hodnoty, ale i hodnoty nově vytvářené.¹¹² Aby mohlo dojít k podpoře kulturních aktivit, které se vztahují k významným výročím obcí, měst či regionů, vyhláší Ministerstvo kultury výběrová řízení v dotačním programu na podporu regionálních kulturních tradic.¹¹³ Tradiční kulturní aktivity by měly zanechat hluboký dojem. Měly by následně vést nejen k pouhému přihlížení, ale i k uvědomění a stimulaci k zamyšlení nad základními otázkami významu historie, utvářející lidskou kulturu.

Ministerstvo kultury spatřuje v regionální identifikaci obyvatelstva značnou problematiku, neboť právě přístup veřejnosti se odráží na provozování památkových objektů, a to nejen v rukou soukromých, ale i státních provozovatelů. Necitlivý vztah těchto pečovatелů o kulturní dědictví, ať lokálního či regionálního charakteru, se významnou měrou podepisuje na celkovém zájmu a poznání veřejnosti, která ztrácí čím dál větší zájem o historické a kulturní hodnoty. Stále nedochází k propojení kladného mínění a celkového vztahu obyvatelstva ke kulturnímu dědictví. Vztah obyvatelstva nebyl stimulován ani přes letitou realizaci projektů cílených k širšímu poznání regionálních kulturních hodnot, a to zejména například Dny evropského kulturního

¹¹² MINISTERSTVO KULTURY. *Plán implementace Státní kulturní politiky na léta 2015 – 2020*. s. 43. [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-politika/Plan-implementace.docx>

¹¹³ Tamtéž, s. 43.

dědictví a udělování titulu Nositel tradic lidových řemesel.¹¹⁴ „Proto je účelné navrhnout, realizovat a vyhodnotit ve spolupráci se samosprávnými celky pilotní projekty skutečně účinných způsobů podpory identifikace obyvatel s kulturním prostředím regionů. Ty by následně měly sloužit jako vzorové projekty pro aplikaci tohoto postupu v dalších regionech České republiky.“¹¹⁵

Ministerstvo kultury se snaží ovlivnit udržování přírodního a kulturního odkazu hned ze dvou hledisek. Jednak jako ústřední orgán státní správy spravuje svou administrativní agendu, a aktivní ochranu životního prostředí vykonává na úrovni běžného provozu úřadu standardní péčí, např. tříděním odpadu a snahou o vytvoření bezpapírového systému, což zahrnuje velkou podporu dokumentace elektronickou formou. A jednak pak systémově vytváří především takovou kulturní politiku, která péči o přírodní a kulturní odkaz zohledňuje: prohlašuje krajinné celky za kulturní památky a další.

Z všeobecného hlediska se Ministerstvo kultury domnívá, že širší veřejnost se dostatečně nezajímá o stav současné přírody a kultury, přestože je dostatečně informována o současném stavu. Řešení Ministerstvo kultury spatřuje ve větší publicitě a možnosti participace veřejnosti na kulturním dění, na aktivitách v oblasti ochrany přírody a krajiny. Ústřední orgán sám využívá veřejnoprávní televize a rozhlas, aby mohl veřejnost dostatečně informovat.

V konkrétním slova smyslu, krajinné památky, ať ve formě zděných či přírodních, představují potenciál České republiky, který by měl být uchován následujícím generacím. Ovšem než se tyto oblasti stanou krajinnou památkovou zónou, je nutné, aby byly splněny legislativní požadavky, které až v konečné fázi procesu přinesou plošnou ochranu příslušného území. Přestože je ČR signatářem Evropské úmluvy o krajinně, která doporučuje státnímu území věnovat komplexní péči, z reálného hlediska se toto doporučení nelehce naplňuje. „V praxi se ovšem potvrzuje, že právě pro detail kulturně historických hodnot a jejich regeneraci je ochrana podle národní legislativy

¹¹⁴ MINISTERSTVO KULTURY. *Plán implementace Státní kulturní politiky na léta 2015 – 2020*. s. 43. [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://www.mkr.cz/assets/kulturni-politika/Plan-implementace.docx>

¹¹⁵ Tamtéž, s. 43.

*stále ještě významným doplňkem obecného právního rámce, jakým je například stavební zákon nebo zákon o ochraně přírody a krajiny a sledování krajinného rázu.*¹¹⁶

Bylo by vhodné připomenout, že proces k nabytí statusu památky je velmi náročný a zahrnuje podrobnou analýzu příslušné lokality, což vyžaduje systematické a kvalitní průzkoumání terénu pod vedením expertů v oboru. Tento úkol má v rámci Profilových úkolů, v letech 2015 - 2020, zajistit Národní památkový ústav.¹¹⁷ V procesu k nabytí statusu památky byla zjištěna absence odborných a potřebných metodik, které by byly využívány pro terénní průzkumy památkových oblastí.¹¹⁸ Odborníci na krajinu však v NPÚ stále nejsou dostatečně zastoupeni. Výběr expertů by se měl skládat z oboru dendrologie, kartografie, urbanismu, hospodářství, archeologie, historie atd. Specialisté potřebují rovněž odborná pracoviště ve formě pevného zázemí i mobilních stanovišť využitých v terénu, vybavené potřebnými odbornými nástroji a technologiemi. Což v konečné, ale neméně významné rovině, představuje nutné zajištění financování ze státního rozpočtu. Až po zajištění a naplnění těchto činností je možné prohlásit historicky cenné oblasti za „... památkové zóny krajinného typu v duchu uvedeného cíle Státní kulturní politiky.“¹¹⁹ Z legislativního hlediska to znamená navrhnout zákon, případně upravit již stávající legislativu. Proto se připravuje nový zákon o ochraně památkového fondu, který vytvoří předpoklady k ochraně území se soustředěnými kulturními hodnotami, kterými jsou především památky zapsané na Seznamu světového dědictví UNESCO.¹²⁰

Prostřednictvím zatraktivnění výuky o problematice přírody a životního prostředí by mohlo dojít k většímu zainteresování dětí na základních a středních školách. Ovšem tato kompetence by náležela Ministerstvu školství. Rovněž by se žáci mohli podílet na samostatných krajino-ochranných projektech. Právě interaktivní hry bývají považovány za nejeфекtivnější. Pokud by však toto vzdělání bylo zaměřeno a rozšířeno nejen na děti škol, ale na veřejnost jako takovou, pak by tato činnost spadala právě pod Ministerstvo kultury. Neboť správa kulturně výchovné činnosti spadá do jeho kompetencí.

¹¹⁶ MINISTERSTVO KULTURY. *Plán implementace Státní kulturní politiky na léta 2015 – 2020*. s. 40-41. [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z:

<http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-politika/Plan-implementace.docx>

¹¹⁷ Tamtéž, s. 40.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 40-41.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 41.

¹²⁰ Tamtéž, s. 42.

Ministerstvo kultury má možnost využít svých mediálních prostředků, např. veřejnoprávní televizi či rozhlas, nebo své webové stránky, k edukativnímu záměru určenému veřejnosti. Přestože webové stránky Ministerstva kultury obsahují evidenci periodického tisku pro veřejnost či odkazuje na Národní filmový archiv, jen relativně málo jedinců tyto odkazy navštíví. Přitom jsou nesmírným zdrojem informací a nekonečnou studnou inspirace a vědění. Například poskytují databázi o všech periodických tiskovinách, uvádějí aktuality z kulturního dění či obsahují komplexní seznam kulturních památek České republiky

Pokud si veřejnost neví rady, jak naložit s volným časem či pouze hledá inspiraci, naskytuje se jí hned několik možností. Například navštívit webové stránky Ministerstva kultury. Větší návštěvnost webových stránek ministerstva by se tak mohla stát odrazovým můstkem k nárůstu kulturní uvědomělosti českého národa. A protože internet patří k nejpopulárnějším médiím současnosti, stačí jen veřejnost informovat a připomenout jim nejen existenci webových stránek Ministerstva kultury, ale i možnost jejich praktického využití.

3.3 Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí (MŽP) je nejvyšším orgánem pro ochranu přírody a krajiny v České republice. Bylo zřízeno v roce 1990 zákonem České národní rady č. 173/1989 Sb. jako ústřední orgán státní správy a orgán vrchního dozoru ve věcech životního prostředí.¹²¹

Ministerstvo životního prostředí je ústředním orgánem státní správy pro ochranu přirozeného nahromadění vod, ochranu vodních zdrojů a jakosti podzemních a povrchových vod, včetně přirozené akumulace vod. Dále má spravovat ochranu ovzduší, ochranu přírody a krajiny, ochranu zemědělského půdního fondu, výkon státní geologické služby, ochranu horninového prostředí, včetně ochrany nerostných zdrojů a podzemních vod, geologické práce a ekologický dohled nad těžbou. MŽP dohlíží na

¹²¹ Zákon č. 2/1969 Sb., o patřeni v soustavě ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky [online]. [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1989/173989/Sb_173989_-----_.php

odpadové hospodářství, posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí, včetně těch, které přesahují hranice státu. Myslivost, rybářství a lesní hospodářství v národních parcích a státní ekologická politika rovněž spadá do správy MŽP. Je rovněž ústředním orgánem státní správy pro státní ekologickou politiku, pro systém značení ekologicky šetrných výrobků a služeb a pro program podporující dobrovolnou účast v systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí.¹²²

Ministerstvo životního prostředí má v kompetenci zabezpečovat a koordinovat postup všech ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky ve věcech týkajících se životního prostředí.

Pod Ministerstvo životního prostředí spadají kompetenčně organizace, které jsou svým zaměřením činné ve specifických oblastech životního prostředí. Patří mezi ně např.:

- Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR). Jedná se o organizační složku státu podřízenou Ministerstvu životního prostředí, která byla zřízena za účelem ochrany přírody a krajiny na národní i mezinárodní úrovni.¹²³
- Česká informační agentura životního prostředí (CENIA) je příspěvkovou organizací, jejímž cílem je shromažďovat, hodnotit, interpretovat a distribuovat informace o životním prostředí.¹²⁴
- Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP) je odborný orgán, který má za úkol dozorovat respektování právních předpisů v oblasti životního prostředí.¹²⁵
- Česká geologická služba (ČGS) je státní příspěvkovou organizací, která sbírá a zpracovává údaje o geologickém složení státního území ČR a předává tyto údaje a informace jiným správním orgánům pro následná politická, hospodářská a ekologická rozhodování.¹²⁶

¹²² Zákon č.2/169 Sb., o opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky [online]. [cit. 2016-01-13]. Dostupné z:

http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1989/173989/Sb_173989_-----_.php

¹²³ AOPK ČR. *O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. AOPK ČR©, 2016 [cit. 2016-01-13].

Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/o-aopk-cr/>

¹²⁴ CENIA. *Profil organizace* [online]. CENIA©, 2012 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z:

<http://www1.cenia.cz/www/o-cenia/profil-organizace>

¹²⁵ SIBŘINOVÁ, P. *Česká inspekce životního prostředí* [online]. ČIŽP©, 2004-2015, 14. 10. 2014 [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/CIŽP/O-nas>

¹²⁶ *Státní geologická služba* [online]. [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/extranet>

- Správa Krkonošského národního parku (Správa KRNP). Jedná se o státní organizaci zřízenou v roce 1991 Ministerstvem životního prostředí, která je pověřena správou a péčí o Krkonošský národní park.¹²⁷
- Správa Národního parku Šumava.¹²⁸
- Státní fond životního prostředí České republiky (SFŽP).¹²⁹
- Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví (VÚKOZ). Jedná se o veřejnou výzkumnou instituci (v.v.i.), která byla zřízena v roce 2007 Ministerstvem životního prostředí. Jejím úkolem je výzkum krajiny a souvisejících environmentálních rizik, výzkum biologické rozmanitosti a její ochrany, odborné podpory ochrany přírody a péče o krajinu a výzkum v oblasti okrasného zahradnictví.¹³⁰

Výše uvedené organizace, spadající kompetenčně pod Ministerstvo životního prostředí, představují klíčovou složku, která dohlíží a hlavně prostřednictvím kterých se uskutečňuje zachování optimálního přírodního systému nejen pro současné, ale i budoucí generace. Tuto úlohu v České republice generálně zastřešuje Ministerstvo životního prostředí, a to v souladu s platnou legislativou, mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika v oblasti životního prostředí vázána, a politikou udržitelného rozvoje.

V oblasti životního prostředí a ochrany přírody a krajiny je Česká republika vázána mezinárodními úmluvami, za jejichž implementaci a naplňování, za stranu České republiky, je odpovědné právě Ministerstvo životního prostředí. Mezi nejdůležitější patří tyto mezinárodní smlouvy a dohody:

- Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD),
- Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES),

¹²⁷ SPRÁVA KRNP. *Ochrana přírody a péče o NP* [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.krnap.cz/ochrana-prirody-a-pece-o-np/>

¹²⁸ NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA. *Základní informace o správním území organizace* [online]. Národní park Šumava©, 2008-2016 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/1011/sekce/uvodni-informace/>

¹²⁹ STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní fond životního prostředí* [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/sekce/92/statni-fond-zivotniho-prostredi-cr/>

¹³⁰ VÚKOZ, v.v.i. *Výzkumný ústav Silva Taroucy* [online]. VÚKOZ, v.v.i. ©, 2012-2015 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.vukoz.cz/>

- Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů, tzv. Bonnská úmluva,
- Cartagenský protokol o biologické rozmanitosti¹³¹,
- Úmluva o ochraně evropské fauny, flóry a přírodních stanovišť, tzv. Bernská úmluva,
- Rámcová úmluva o ochraně a udržitelném využívání Karpat, tzv. Karpatská úmluva.¹³²

Ministerstvo životního prostředí se snaží informace z různých úmluv propagovat prostřednictvím svých webových informačních stránek.¹³³

Je vhodné přiblížit výše zmíněnou Evropskou úmluva o krajině, která „... je výsledkem společného zájmu evropských zemí v úsilí o udržitelnost rozvoje krajiny, založeném na vyvážených harmonických vztazích mezi sociálními potřebami, hospodářskou činností, ochranou a tvorbou životního prostředí. Předmětem zájmu Úmluvy je celá krajina, jak přírodní, venkovní, městská tak industriální, tj. Úmluva se věnuje jak pozoruhodné krajině, tak i běžné či narušené. Krajina se chápe jako prostor, v němž žijí obyvatelé, jako výraz rozmanitosti společného kulturního a přírodního dědictví a základ jejich identity.“¹³⁴

Už z Preambule této Úmluvy vyplývá, že záměrem člověka je přírodu si podmaňovat, utvářet k obrazu svému, těžit z ní, ale také ochraňovat a žít s ní v souladu. Krajina a příroda hraje významnou roli z hlediska veřejného zájmu v oblasti kultury, ekologie, životního prostředí a oblasti sociální. Její ochrana, spravování a plánování mohou být zdrojem pracovních příležitostí.¹³⁵

¹³¹ Cílem Protokolu je ochrana a bezpečnost při zacházení s modifikovanými organismy, které mohou mít vliv na zachování biologické rozmanitosti a zdraví člověka.

¹³² INFORMAČNÍ SYSTÉM ÚMLUVY O BIOLOGICKÉ ROZMANITOSTI. *Bonnská úmluva* [online]. Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti©, 2016 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://chm.nature.cz/dalsi-mezinarodni-zavazky/bonnska-umluva-cms/>

¹³³ MINISTERSTVO KULTURY. *Mezinárodní úmluvy v ochraně přírody* [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/mezinarodni_umluvy_v_ochrane_prirody

¹³⁴ MINISTERSTVO KULTURY. *Evropská úmluva o krajině* [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva

¹³⁵ MINISTERSTVO KULTURY. *Evropská úmluva o krajině*. s.1 [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/legislativa/Evropska-umluva-o-krajine-13-2005.rtf>

Smluvní strany této Úmluvy jsou si vědomi toho, „... že krajina přispívá k vytváření místních kultur a že je základní součástí evropského přírodního a kulturního dědictví, protože přispívá k blahu lidstva a upevnění evropské identity.”¹³⁶

Cílem Úmluvy je podpořit ochranu přírody a krajiny, její správu a plánování, a to formou spolupráce mezi smluvními stranami.

Úmluva taktéž povínuje smluvní strany, aby šířily a zvyšovaly povědomí o hodnotě přírody a krajiny a zajistily vzdělávání a výchovu v této oblasti.¹³⁷ Smluvní strany tak prostřednictvím svých podřízených organizací realizují rozmanité vzdělávací programy¹³⁸, čímž je v praxi naplňováno ustanovení Úmluvy. Jako příklad můžeme uvést pedagogické programy zajištěné Lesy České republiky, s. p. či vydávání časopisu Priorita atd.

3.3.1 Státní politika životního prostředí 2012-2020

Vzhledem k tématu diplomové práce je nutné zmínit se a podrobněji rozebrat, z pohledu přírody a jejího kulturního odkazu našim budoucím generacím, vnitrostátní dokument, Státní politiku životního prostředí stanovenou na roky 2012 až 2020, o jejíž priority resp. naplňování priorit se Ministerstvo životního prostředí stará. Jedním z fundamentálních principů politiky životního prostředí je zvyšování povědomí veřejnosti o otázkách životního prostředí.

„Státní politika životního prostředí České republiky vymezuje plán na realizaci efektivní ochrany životního prostředí v České republice do roku 2020.

Hlavním cílem je zajistit zdravé a kvalitní životní prostředí pro občany žijící v České republice (ČR), výrazně přispět k efektivnímu využívání veškerých zdrojů a minimalizovat negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí, včetně dopadů

¹³⁶ MINISTERSTVO KULTURY. *Evropská úmluva o krajině*. s.1 [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/legislativa/Evropska-umluva-o-krajine-13-2005.rtf>

¹³⁷ MINISTERSTVO KULTURY. *Evropská úmluva o krajině* [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva

¹³⁸ pro školy, odbornou i laickou veřejnost

*přesahujících hranice státu, a přispět tak k zlepšování kvality života v Evropě i celosvětově.*¹³⁹

Cílem tohoto dokumentu je načrtnout environmentální oblasti a rizika, kterými je potřeba se zabývat, a potenciální environmentální rizika eliminovat. Mezi uvedené oblasti zejména patří:

- Ochrana přírody a krajiny - cílem je do budoucna zachovat přírodní a krajinné hodnoty. Na území České republiky je poměrně bohatě rozvinut ekosystém. Nachází se zde rozmanité množství rostlinných a živočišných druhů, jejichž počet a rozmanitost se časem vyvíjí a mění, a to nejen vlivem působení člověka, např. rozšiřováním nepůvodních, invazivních organismů. Zachování přírodních a krajinných hodnot je zajištěno například prostřednictvím velmi důležitých chráněných území. Právě ty zabezpečují pokračování přírodních procesů, které zajišťují zachování přírodního a krajinného bohatství České republiky. Zachování těchto přirozených přírodních procesů je vyžadováno i jednotlivými mezinárodními smlouvami, ke kterým Česká republika přistoupila a je jimi vázána.¹⁴⁰

Dokument Státní politika životního prostředí 2012-2020 uvádí, že v České republice je řada invazivních druhů fauny a flóry, které představují riziko, a proto je potřeba je eliminovat, aby byly zachovány původní druhy, původní ekosystém. Tím se Ministerstvo životního prostředí dostává do problematiky, která je již nastíněna v teoretické části. Je jím vztah člověka k přírodě a kultuře. Pokud člověk zasahuje do přírodního systému, nejedná se o přirozený výskyt přírodních úkazů, ale o produkt lidské společnosti, produkt kultury.

V této oblasti dokument vytyčuje tři cíle:

- zajistit ochranu a péči o nejcennější části přírody a krajiny,
- omezit úbytek původních druhů a přírodních stanovišť,
- omezit negativní vliv nepůvodních invazivních druhů.¹⁴¹

¹³⁹ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí České republiky 2012-2020*. s. 3 [online]. Ministerstvo životního prostředí©, září 2012 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf)

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 25-26.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 26.

- Udržitelné využívání přírodních zdrojů včetně jejich ochrany. Cílem tedy je zajišťovat ochranu vodních zdrojů, zajistit její udržitelné využívání pro budoucí generace. Rovněž má předcházet vzniku odpadů, zajistit maximálního využití odpadů formou recyklace a zajistit snižování vlivu vyprodukovaných odpadů na životní prostředí. S touto oblastí také souvisí další cíl, a to je ochrana a udržitelné využívání půdního a horninového prostředí.

Mezi hlavní rizika pro udržitelný rozvoj přírody a krajiny patří změny související s rozvojem lidských sídel, rozvoj silniční infrastruktury, stále se zvyšující intenzita dopravy, způsob hospodaření člověka v krajině a také konzumní chování domácností a jednotlivců. Právě redukce zemědělské půdy pro rozšiřování zástavby přináší s sebou rizika související se změnou funkčního využití území, což se dále odráží na fauně, která byla vytlačena na okraje měst.

Státní politika životního prostředí 2012-2020 je strategickým dokumentem ministerstva životního prostředí, který stanovuje jednotlivé priority do budoucích let. Jedná se o jakousi rukověť, roadmap, státní koncepci v oblasti životního prostředí.

Pro úspěšnou realizaci tohoto strategického dokumentu a zlepšení udržitelného rozvoje životního prostředí a krajiny do budoucna, je zapotřebí kontinuálně informovat a vzdělávat veřejnost v oblasti významu ochrany životního prostředí a zkvalitnit rozhodování občanů v otázkách týkajících se environmentalismu.¹⁴² Důležitým nástrojem se tak stává mediální činnost, na kterou by se ministerstva měla více zaměřit. Naplnění výše zmíněného principu by bylo možné realizovat prostřednictvím periodika Priorita vydávaného subjektem, jehož zřizovatelem a věcně nadřazeným správním orgánem je právě Ministerstvo životního prostředí. To mimo jiné využívá například své webové stránky, Facebook či televizní a rozhlasová média.

¹⁴² MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí České republiky 2012-2020*. s. 3, 5, 11, 17, 18, 19 [online]. Ministerstvo životního prostředí©, září 2012 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf).

3.3.2 Environmentální výchova a vzdělání

Ministerstvo životního prostředí si plně uvědomuje hlubší souvislosti vztahu přírody a kultury a postavení člověka mezi těmito systémy. Možnou prevenci spatřuje v dětech a mladistvých, naší budoucí generaci. Pokud dojde k edukaci dobrých návyků k životnímu prostředí již v dětském či mladistvém věku, tyto hodnoty se v nich ukotví a zautomatizují a budou je předávat následné generaci. Proto se MŽP prostřednictvím environmentální výchovy zaměřuje na mladou generaci, které se snaží předat hodnoty a jednání, které jsou nepostradatelné pro ochranu životního prostředí a péči o něj. Za účelem environmentální výchovy jsou zřizovány střediska ekologické výchovy, ekologické poradny, či zajišťování koordinátoři environmentálního vzdělání a výchovy působící na školách. Dochází k legislativní podpoře výzkumných a vzdělávacích institucí, např. zoologických zahrad, muzeí či knihoven. Snaží se rozvinout vzdělávání mezi veřejnou správou a veřejnost, aby docházelo k šíření informací, participace na životním prostředí a posilování postavení environmentalismu. Toto téma se ministerstvo rovněž snaží zpopularizovat prostřednictvím odborného PR týmu a vhodné mediální kampaně cílené na děti, mladistvé i dospělé. Důraz klade na dostupnost přehledných a srozumitelných informací, ukázky z praxe a společenské benefity získané v rámci těchto projektů.

Na webových stránkách Ministerstva životního prostředí je uveden seznam publikací, které ministerstvo vydalo. Publikace jsou uvedeny ve formátu PDF a jsou volně dostupné ke stažení. Pro zainteresovanou veřejnost či pedagogy environmentálního vzdělání se tak naskytuje velký zdroj informací a inspirace.

MŽP vydává i své pravidelné periodika, mezi které patří: Věstník MŽP, Zpravodaj EIA, Zpravodaj MŽP a Planetu, která vychází 6 krát až 12 krát za rok, a je to odborný časopis pro životní prostředí.

Časopis Priorita

Časopis Priorita, vydávaný Státním fondem životního prostředí ČR, je periodikum, které má prvotní cíl informovat zástupce obcí, státní instituce i širokou veřejnost o dotační politice Evropské unie a České republiky v oblasti životního prostředí, informovat o nových možnostech čerpání dotací a sdílení zkušeností v realizaci podporovaných opatření.

Čtenáři naleznou v časopise praktické rady, jak podat žádost o podporu, jak se vyhnout chybám při podávání žádostí, a také zde naleznou prostor například starostové obcí, aby popsali své zkušenosti s realizací opatření, na něž čerpaly dotaci a jaké přínosy měly zrealizované projekty pro obce/region.

Časopis Priorita je vydáván každý měsíc, a při jeho čtení si čtenář přiblíží na komunální úrovni v České republice realizaci projektů v oblasti životního prostředí. Dozví se mnoho zajímavých informací nejen o přírodě, ale i o kulturním systému, který s přírodními prvky souvisí. Časopis upozorňuje na problematické zóny přírody, které potřebují péči, či na nově dotované projekty s detailním popisem fauny a flóry, která se v příslušné oblasti vyskytuje, či na vybudování naučné stezky určené veřejnosti. Různorodost dotačních programů podporující životní prostředí poukazuje na rozmanitost péče o přírodní a kulturní systém. V periodiku jsou uváděny články zaměřené na tříděný odpad, výzkumné projekty v automobilové oblasti, rekonstrukce budov, např. škol a školních pozemků atd. Formou připravovaných výzev a jednotlivých prioritních os MŽP poukazuje na negativní faktory spadající pod ochranu životního prostředí a hledá jejich příčiny. Tyto informace jsou přínosné nejen pro odborníky či zájemce o finanční podporu, ale i pro laickou veřejnost, která by články podobného vzdělávacího charakteru mohla přivítat. Přestože v posledních letech došlo ke zlepšení reakcí veřejnosti na upozorňování vztahu vůči životnímu prostředí, stále zde hrozí vznik nevratných ztrát důležitých přírodních hodnot. Proto je potřeba neustále veřejnost vzdělávat a pobízet ji k ochraně životního prostředí.

3.4 Lesy České republiky, s.p.

Lesy České republiky, s. p. vznikly dne 1. ledna 1992 jako právnická osoba s tímto obchodním jménem, podle zakládací listiny Ministerstva zemědělství České republiky č. j. 6677/91-100 ze dne 11. 12. 1991, jako státní podnik podle zákona č. 111/1990 Sb.,

o státním podniku.¹⁴³ Do obchodního rejstříku byl tento státní podnik zapsán Krajským soudem v Hradci Králové.

Lesy České republiky (LČR) spravují státní majetek představující asi 1,3 mil. hektarů lesů a skoro 40 tisíc kilometrů vodních toků a bystřin. Roční těžba dřeva se pohybuje v průměru okolo 7 - 8 mil. m³. Tento průměr je stanoven pro standardní léta. Výjimku tvoří období, kdy se organizace vypořádává s církevními restitucemi. Stávající výměr lesů, 1,3 mil. hektarů, zahrnuje i přibližně 140 tis. hektarů lesního porostu, který má být navrácen.¹⁴⁴ „Konečným vypořádáním restitučních nároků oprávněných osob poklesne výměra lesa pod 1,3 mil. ha, což bude představovat cca 45% podíl z celkové výměry lesa v České republice.“¹⁴⁵

Hlavní předmět podnikání Lesů České republiky spočívá ve vykonávání práva hospodaření v lesích, které jsou majetkem České republiky a LČR mají právo s nimi hospodařit. Dále předmět podnikání představuje „... činnost odborného lesního hospodáře; výkon ochranné služby v lesích; provozování nepodnikatelské činnosti s majetkem státu vlastním jménem a na vlastní odpovědnost“¹⁴⁶ a jiné, další s tím související povinnosti. LČR rovněž zajišťují takové činnosti, aby bylo zabezpečeno optimální plnění všech funkcí lesů a vytvoření druhově a prostorově smíšeného lesa, který bude zahrnovat všechny věkové skupiny smíšených lesních porostů.¹⁴⁷ Tento úkol má vést k celkové stabilitě a dlouhodobé udržitelnosti lesů v České republice.

Pokud je lesům poskytována potřebná péče, fungují jako zdroj trvale obnovitelných lesních surovin, lesních plodů, hub či jiných lesních produktů. Mimo jiné plní funkci útočiště pro lesní faunu, a je tak zajištěno její zachování, stejně jako pro žijící mikroorganismy či specifické lesní rostlinstvo. Lesy se podstatnou měrou podílejí na produkci kyslíku, a tedy i ochraně klimatu. Vhodně opečovávané lesní porosty poskytují lidem funkci rekreační, vzdělávací či inspirační.

¹⁴³ LESY ČR. *Koncepce strategického rozvoje podniku Lesy České republiky, s.p. pro období let 2015 - 2019*. s. 4 [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.lesycr.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni/Documents/Koncepce_LCR_2015-2019.pdf

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 5.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 5.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 5.

¹⁴⁷ *Lesy České republiky* [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://obchodnirejstrik.cz/lesy-ceske-republiky-s-p-42196451/>

Mnoho významných umělců hledalo v blízkosti lesů svou múzu, o čemž svědčí značné množství krajinných maleb nebo fotografií např. Josefa Sudka. Také skladatel Bedřich Smetana se inspiroval v přírodě, svědčí o tom názvy skladeb *Z českých luhů a hájů* či *Vltava*. Nelze opomenout také skladatele Leoše Janáčka, Goetheho, či malby Josefa Lady.

3.4.1 Edukativní činnost

Lesy České republiky si dobře uvědomují závažnost neutěšeného stavu přírody, a proto vzdělávací činnosti určené pro veřejnost věnují velkou podporu. Jedná se především o podporu vzdělávací činnosti určené žákům všech věkových kategorií a jejich pedagogům. Právě dobře nastavený přístup k přírodě již ve školním věku jedince ovlivní budoucí generace, které by měly, ve snaze o uchování přírodního dědictví, v pozitivním přístupu k přírodě pokračovat.

V rámci této činnosti vzniká několik edukativních projektů ze strany státního podniku Lesy České republiky, kterým věnuje velkou pozornost a snaží se jim zajistit velmi dobrou marketingovou podporu.

Projekt Lesní pedagogika v České republice

Tento projekt vznikl na základě inspirace v Rakousku, kde se první pedagogové proškolili. Přestože tento projekt není vymezen žádným legislativním rámcem, zmiňuje se o něm dokument Národní lesnický program II, a od roku 2006 je lesní pedagogika zařazena i do Akčního plánu Státního programu environmentálního vzdělání, výchovy a osvěty v ČR na léta 2007 - 2009, v Akčním plánu ministerstva zemědělství k problematice environmentálního vzdělání, výchovy a osvěty na roky 2007 - 2009.¹⁴⁸ V rámci Evropské unie je dokonce zahrnut v Akčním plánu EU pro lesy.¹⁴⁹ V roce 2007 byla zřízena odborná skupina pracovníků složená ze zástupců MZe, LČR, ÚHÚL, VLS,

¹⁴⁸ LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Lesní pedagogika* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.lesycr.cz/osveta/lesni-pedagogika/Stranky/default.aspx>

¹⁴⁹ Tamtéž.

SLP ČR atd., aby dohlížela na právní úpravy lesní pedagogiky a zajistila i vytvoření jednotného postupu pro následnou realizaci v České republice.¹⁵⁰

Projekt Lesní pedagogiky v ČR je v dnešní době tvořen pěti základními formami:

- Den s Lesy České republiky, s. p.,
- Osvětové akce, které zahrnují přednášky, besedy, vycházky, soutěže, atd.,
- Informační a vzdělávací střediska,
- Spolupráce s jinými subjekty,
- Školní projekt Les ve škole – škola v lese.¹⁵¹

Forma výuky probíhá interaktivně a zaměřuje se zvláště na zábavní část poznávání lesa, věcí, předmětů či činností prostřednictvím využívání základních lidských smyslů. Lesní pedagogika se řídí mottem O lese učít v lese.¹⁵² V současné době LČR zaměstnávají celkem 194 lesních pedagogů a stále probíhá zaškolování nových odborníků. V roce 2011 se v rámci tohoto projektu celorepublikově realizovalo přes 770 akcí. Největší pozornosti se těší lesní odborníci, které při vycházce do lesa doprovází širší veřejnost, žáci a studenti. Odborníci je informují o zákonitostech lesních procesů a o náplni hospodaření v lese. Nejsou opomenuty ani semináře, besedy, různé soutěže a výstavy. V převodu do praktické realizace to znamená 4 165 hodin odborného, ale i interaktivního vzdělávání věnovaného zhruba 79 400 návštěvníkům lesů.¹⁵³ Tato čísla byla uveřejněna pouze za rok 2011. Se vzrůstajícím zájmem veřejnosti je potřeba udržovat i počet lesních pedagogů. Proto LČR usilují o proškolení v pedagogické činnosti téměř všech lesníků, aby tak mohli poskytovat informace o lese a předávat své získané zkušenosti. Tímto by mělo dojít k zlepšení a hlavně k posílení pozitivního vztahu k přírodě.

Projekt Les ve škole - škola v lese

LČR realizují projekt pod názvem Les ve škole - škola v lese, který vznikl v roce 1999 za účelem environmentálního vzdělávání. Realizace se chopilo sdružení Tereza a probíhá celorepublikově. Lesní pedagogové, které zajišťuje právě státní podnik Lesy

¹⁵⁰ LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Lesní pedagogika* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.lesycr.cz/osveta/lesni-pedagogika/Stranky/default.aspx>

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Tamtéž.

České republiky, mají za úkol pomáhat dětem a žákům se specializovanými úkoly uvedených v didaktických materiálech. Do školního vzdělávacího projektu se v roce 2010 zapojilo více než 2 000 pedagogů škol a 35 000 školáků prvního a druhého stupně základních škol. Tento projekt má za cíl z teoreticky nabytých vědomostí, které se děti učí na základních školách, učinit prakticky ověřitelné a využitelné znalosti. Základní poznatky ekosystémů lesa získávají netradičními metodami a formou interaktivních her.¹⁵⁴

Důraz je především kladen na:

- zajištění partnerství s krajskými koordinátory environmentálního vzdělávání a výchovy,
- tvorbu pracovních listů pro žáky a pedagogy,
- zpracování jednotných metodických listů pro lesní pedagogy,
- zajištění kvalifikačního rozvoje zaměstnanců, především pro lesní pedagogy, prostřednictvím seminářů a workshopů,
- rozšiřování lesní pedagogiky na školách mateřských, základních, středních a vysokých prostřednictvím pořádání vycházek do lesů, přednášek a besed,
- zajištění pracovního partnerství se středisky ekologické výchovy,
- pořádání a zúčastnění se na soutěžích s tematikou lesnického hospodaření,
- zajištění spolupráce na mezinárodních projektech v rámci mezinárodní spolupráce,
- účast LČR na dětských táborech,
- odbornou podporu ekologické olympiády pro studenty středních škol,
- podporu a odborné konzultace u nově vznikajících učebních pomůcek.¹⁵⁵

Informační a vzdělávací střediska

Práce lesníků spadá k dalším tématům informačních středisek, na která chtějí LČR poukázat. Ochrana lesa je zaštiťena právě prostřednictvím výkonu lesníků, kteří mají v lesní správě dlouholeté zkušenosti. K tomuto záměru slouží nabídka speciálních programů určených pro veřejnost. Názorným příkladem je informační a vzdělávací

¹⁵⁴ LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Informační zpravodaj LČR* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.lesy.cz/media/informacni-zpravodaj-lcr/Stranky/default.aspx>

¹⁵⁵ LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Informační a vzdělávací střediska* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.lesy.cz/osveta/informacni-a-vzdelavaci-strediska/Stranky/default.aspx>

středisko (IVS) Křivoklát, které nabízí ke zhlédnutí celoročně stálou expozici Expozice je obohacena o interaktivní prvky zaměřené především pro děti, ale přízní se těší i u návštěvníků dospělých.¹⁵⁶

Bylo by vhodné připomenout, že díky těmto edukativním programům dochází k sociálnímu propojení a vybudování hlubších vztahů mezi různými generacemi. Do interaktivních her se s chutí pouštějí děti za doprovodu svých rodičů, prarodičů či jiných dospělých, kteří rovněž projevují zájem, když se do hry zapojí. Formou zábavného vzdělávání dochází k propojení zájmů a nadšení různých věkových skupin. Tento faktor je velmi důležitý jednak ze sociálního hlediska, ale rovněž dochází k předávání osobních postojů a znalostí o hodnotách kultury a přírody, což vede k hlubšímu souznění s národní a kulturní identitou. V dětech a dospělých vznikne citová vazba k danému zážitku, která následně vede k potlačení lhostejnosti k vnějšímu okolí. Místa spojená s kladným emocionálním zážitkem vyvolávají v jednotlivcích pozitivní vzpomínky po mnoho let.

Princip edukačního vzdělání spočívá v:

- „*Na počátku je zážitek.*
- *Čeho se člověk dotkne, na to nezapomene.*
- *Pomoz mi, abych si na to přišel sám.*
- *Co je dobré pro děti, je dobré i pro dospělé. (Opačně to však platí málokdy).*
- *Lidé chrání to, k čemu mají vztah.*
- *Památky jsou místem, kde můžeme objevovat své příběhy.*
- *Památky nejsou jen hrady a zámky.*
- *Památky jsou příležitostí pro setkávání, učení, tvorbu a zábavu všech generací.*
- *Proces je stejně důležitý jako výsledek.*”¹⁵⁷

Informační a vzdělávací střediska jsou samozřejmě obohacena o naučné stezky, o kterých se veřejnost může informovat na webových stránkách LČR, kde je uveden kompletní seznam těchto stezek. Seznam zahrnuje název, lokalitu, délku stezky, typ

¹⁵⁶ LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Informační a vzdělávací střediska* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.lesycr.cz/osveta/informacni-a-vzdelavaci-strediska/Stranky/default.aspx>

¹⁵⁷ LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *O projektu* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.pamatkynasbavi.cz/o-projektu>

stezky, ale i náročnost, aktuální stav či počet zastávek. Do terénu se umísťují informační tabule, které mají informativní charakter a usnadňují orientaci v lese. Mezi nejzákladnější patří informační tabule vysvětlující práce v lese, uvítací tabule, speciální značení, označení stezek či zákazové piktogramy.¹⁵⁸ Na webových stránkách veřejnost opět najde seznam nejčastěji používaných informačních tabulí, které jsou doplněny o fotografie. Veřejnost by měla být dobře informována o této webové stránce a důkladně si projít značení v lese ještě předtím, než do něj vstoupí. Proto by se marketingové oddělení mělo tímto úkolem zabývat podrobněji a dostatečně školáky a veřejnost informovat.

S Lesy České republiky spolupracuje i Klub českých turistů, který se podílí na propracované struktuře turistického značení a jeho následnou realizací nejen v lesích České republiky. Toto turistické značení má dlouholetou historii a je důkazem propojení kultury s přírodou. Člověk si začal značit své turistické trasy v přírodě, aby se dokázal orientovat. A vznikla z toho tradice trvajících již přes sto let. První turistická trasa, pěší, vznikla 11. května 1889.¹⁵⁹ Tato tradice se následně rozšířila na značení lyžařských tras, cyklistických tras, cykloturistických tras a jízdních tras na koni. V roce 2008 byly na celém území České republiky vyznačeny pěší trasy o celkové délce 40 782 kilometrů.¹⁶⁰ I v tomto případě platí, že by široká veřejnost měla být s tímto typem značení důkladně seznámena, aby ho mohla následně kdykoli využít.

Projekt Dny s Lesy České republiky, s. p.

Jedná se o sportovně založenou akci se vzdělávacím podtextem, která je realizována od roku 2000. Akce jsou pořádány na různých místech České republiky v průběhu celého roku. Veřejnost je o tomto projektu informována prostřednictvím sociálních sítí a webových stránek. Jako zpestření jsou do aktivního programu vkládány praktické přednášky s názornými ukázkami o výcviku loveckých psů či výcviku dravců atd. Děti, či veřejnost, si vyzkouší své fyzické dovednosti, ověří si získané poznatky o přírodě a prohloubí si své vědomosti v oblastech nejen přírodních, ale i kulturních. Je

¹⁵⁸ LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Informační systém v lese* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.lesy.cz/volny-cas-v-lese/informacni-system-v-lese/Stranky/default.aspx>

¹⁵⁹ KLUB ČESKÝCH TURISTŮ. *Turistické značení* [online]. [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/turisticke-znacen-kct>

¹⁶⁰ Tamtéž.

jim předvedena střelba z luku nebo divadelní představení v lese či na louce. Akce je zatraktivněna i občerstvením, třeba opékáním buřtů, v závěru nechybí vyhodnocení pořádaných soutěží. Atmosféra je podpořena živými trubači. Akci se dostává velkého úspěchu, a proto jsou pořádány v počtu průměrně okolo jednoho sta za rok.¹⁶¹

Osvětové akce

Mezi hlavní cíle Lesů České republiky a mezi hlavní cíle jejich osvětových akcí patří pomoc nalézt přirozené postavení člověka v přírodě. Do tohoto bodu je integrováno povzbuzení zájmu o les, upřesnění představy o hospodářské činnosti lesa, vyzývání veřejnosti k návštěvě lesních prostor a poukázání na znovunalezení harmonie mezi člověkem a lesem. Osvětové akce míří na kolektivy místo na jednotlivce.

V rámci těchto akcí jsou u Lesů České republiky, s. p., organizovány:

- vycházky,
- besedy,
- přednášky,
- soutěže.

LČR, díky spolupráci s dalšími subjekty, měly možnost zrealizovat hned několik akcí s naučným charakterem, např. výstavy *Natura Viva* v Lysé nad Labem, *Silva Regina* v Brně, *Země živitelka* v Českých Budějovicích, nebo akcí pořádaných v rámci Týdnu lesů. Lesy České republiky také participují na pořádání různých soutěží a olympiád, mezi které patří např. Ekologická olympiáda, Lesní olympiáda, Zelená stezka – Zlatý list nebo soutěže spojené s Týdnem lesů.¹⁶²

3.4.2 Marketing

Lesy České republiky věnují mediální činnosti velkou pozornost. Jednak je to způsobeno jejich zaměřením na již zmíněné edukativní programy, ale rovněž jejich

¹⁶¹ LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Akce pro veřejnost* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012. [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <http://www.lesy-cr.cz/volny-cas-v-lese/akce-pro-verejnost/Stranky/default.aspx>

¹⁶² LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Lesní pedagogika* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.lesy-cr.cz/osveta/lesni-pedagogika/Stranky/default.aspx>

primární snahou o poskytování dostatečného množství informací cílených na širší veřejnost, sekundárně také na prodej odborné literatury. O publikování odborných knih, jako např. Hold slunci, dešti, půdě a pluhu, Úroková míra v lesnictví atd., se může veřejnost dozvědět prostřednictvím jejich webových stránek či Facebooku, který sleduje 3 225 příznivců lesů v České republice. LČR vydávají Celostátní informační zpravodaj LČR, Krajský informační zpravodaj LČR, elektronický časopis Lesu zdar, či zveřejňují tiskové zprávy, které informují veřejnost o aktualitách v lese, např. Po deseti letech se do Jeseníků vrátil vlk. Na webových stránkách veřejnost může nalézt tipy na výlet do lesů, ale i možnost navštívení památek spadající do edukativního programu.

Mimo jiné se Lesy České republiky snaží o získání zpětné vazby, která má vést ke zlepšení jednotlivých programů a ke všeobecnému zdokonalení vzdělávací činnosti ze strany LČR. U pedagogických programů jsou zúčastněným rozdávány dotazníky s prosbou o vyplnění. Na webových stránkách a sociálních sítích Lesy České republiky žádají o zasílání námětů a připomínek vztahujících se k Programu 2020 - zjištění cílů veřejného zájmu u LČR, do kterého chce LČR investovat více než 50 mil. korun.

V minulém období, v letech 2000 - 2010, bylo do tohoto projektu vloženo přes 339 mil.. Financování proběhlo převážně z vlastních zdrojů LČR, tj. hlavně z prodeje dřeva, jakožto hmotného produktu lesa.¹⁶³ Zajišťování zpětné vazby je velmi důležitou součástí marketingového oddělení a svědčí o opravdové snaze pomoci veřejnosti, neboť LČR si uvědomují závažnost společensky významných témat, jako je ochrana životního prostředí, a hlásí se také ke spoluodpovědnosti za jejich řešení.

Tabulka 1: Vývoj nákladů ve vybraných oblastech (v mil. Kč)

	2011	2012	2013	2014 (F)	2015	2016	2017	2018	2019
marketing	77	78	54	50	70	50	50	50	50
právní služby	165	157	113	55	45	35	35	35	35
IT náklady	313	353	212	173	168	158	150	145	140
součet	555	588	379	278	283	243	235	230	225

Zdroj¹⁶⁴

¹⁶³ LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Program 2020* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <http://www.lesy.cz/volny-cas-v-lese/program-2020-lesu-ceske-republiky/Stranky/default.aspx>

¹⁶⁴ LESY ČR. *Koncepce strategického rozvoje podniku Lesy České republiky, s.p. pro období let 2015 - 2019*. s. 19 [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.lesy.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni/Documents/Koncepce_LCR_2015-2019.pdf

Ve výše uvedené tabulce je uveden přehled výdajů investovaných do marketingu LČR, s. p.. Snaha o kvalitní naplňování cílů a neustálá snaha o zlepšení života prostřednictvím navýšení společenské odpovědnosti, se projevuje především ve formě finančních investic do marketingu a informačních technologií.

3.5 Český svaz ochránců přírody

Český svaz ochránců přírody (ČSOP) vznikl jako občanské sdružení, jehož členy jsou v hlavním zaměstnaneckém poměru specialisté v oboru, zkušení dobrovolníci, ale i laici, kteří mají rádi přírodu a chtějí se aktivně podílet na její ochraně a udržitelnosti. Počet členů nyní tvoří 7 500 registrovaných účastníků, kteří se snaží naplnit poslání občanského sdružení, tj. ochrana a obnova přírodního systému, podpora trvale udržitelného života, ale i poskytování ekologické výchovy širší veřejnosti s cílem uchování přírodního dědictví. Náplň pracovní činnosti ČSOP mimo jiné zahrnuje péči o zraněnou či handicapovanou zvěř, bojují o zachování druhového bohatství flóry a fauny na území České republiky, dále se zaměřují na přírodovědné průzkumy a mapování terénu.¹⁶⁵

V uplynulých 50 letech došlo k výraznému úbytku přírodního systému, což dosvědčují následná čísla; v České republice zmizelo 2 000 km² mezí, 1 300 km² luk, 4 600 km vodních toků, což představuje 26% všech toků ve státní správě, a 4 000 km stromořadí a alejí.¹⁶⁶ Spolu s odvodněnými plochami o rozloze 950 000 ha, bez odvodněné lesní plochy Česká republika přišla o přírodní území o rozloze 4 000 km², což představuje šest šumavských národních parků.¹⁶⁷ Tyto hodnoty poukazují nejen na změnu přírodní struktury, ale i na významné ovlivňování kulturní krajiny, což se odráží na biodiverzitě¹⁶⁸ vyskytující se fauně a flóře. To znamená:

- „... každý pátý ptačí druh vymírá, dvě třetiny ptačích druhů jsou ohroženy,

¹⁶⁵ O ČSOP [online]. 21. 01. 2014 [cit. 2016-01-28]. Dostupné z:

http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1001&m2_id=1260&m_id_old=1000

¹⁶⁶ Země mění svou tvář [online]. 25. 05. 2010 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z:

http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1004&m2_id=1890&m3_id=1891&m_id_old=1890

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Jedná se o vlastnost všech živých systémů vykazovat rozdílnost.

Biodiverzita [online]. ©2005-2016 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=biodiverzita&typ_hledani=prefix

- *každý čtvrtý druh plazů vymírá a 100% druhů plazů je ohroženo,*
- *každý druhý druh obojživelníka vymírá a 100% obojživelníků je ohroženo,*
- *7% druhů vyšších rostlin vymírá a téměř 44% je ohroženo.*¹⁶⁹

Protože ČSOP si uvědomuje závažnost přírodního systému, který je ovlivněn lidskou společností, snaží se participovat i na ochraně kulturních památek, které přírodní komplexy zahrnují. ČSOP se snaží, aby jejich činnost byla od specializovaných obdobně zaměřených organizací odlišena, a tím mohlo dojít k postihnutí problematiky, kterou se jiné instituce nezabývají či se jí věnují jen okrajově. K tomuto účelu využívá řadu dobrovolníků. ČSOP všeobecná témata pojednávající o globálních problémech životního prostředí reflektuje, avšak jeho cílem je zaměřit se na lokální problematiku České republiky. Témata přesahující tento rámec mohou být zdrojem informací a je potřeba si je uvědomovat, ale např. vybíjení velryb je pro českou populaci nepodstatné vzhledem k lokálním problémům, které občané ČR pociťují a které mohou významně ovlivnit.

Český svaz ochránců přírody je členem Světového svazu ochrany přírody (IUCN), členem Programu OSN pro životní prostředí a zakládajícím členem Českého národního komitétu UNEP.¹⁷⁰

3.5.1 Ekologická výchova

Ekologickou výchovu a osvětu zařazuje ČSOP mezi své hlavní cíle a poslání, a realizuje ji prostřednictvím různých médií, pořádáním přednášek, exkurzí či budováním ekocenter. Za rok 2014 proběhlo 1 057 osvětových akcí určených pro veřejnost, kterou představuje cca 108 000 účastníků. ČSOP věnoval dětem celorepublikově 1 104 výukových programů a širší veřejnosti poskytl 717 hodin, což představuje 228 vzdělávacích akcí. Český svaz ochránců přírody zaměřuje svou ekologickou výchovu i na následnou realizaci a vyzývá veřejnost k účasti na akcích typu Uklid'me svět!, Živá zahrada atd., na kterých se odráží snaha pomoci prakticky.

¹⁶⁹ *Země mění svou tvář* [online], 25. 05. 2010 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z:

http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1004&m2_id=1890&m3_id=1891&m_id_old=1890

¹⁷⁰ Tamtéž.

Tyto projekty učí veřejnost nejen ekologické výchově, ale mají i etický podtext. Lidé by se měli učit být zodpovědní za své okolí, na kterém se podílejí, a vzniklé následky svého chování umět prakticky řešit.

ČSOP se na sociálních sítích prezentuje déle než pět let. Na facebookových stránkách má více než 3 800 sledujících, u kterých ČSOP hledá podporu pro realizaci svých projektů. 3. února 2016 došlo k zveřejnění projektu Uklidme svět, uklidme Česko 2016. Na webových stránkách speciálně vytvořených pro tuto akci se má zájemce možnost zapojit do programu hned několika způsoby. Jednak finanční podporou, ale rovněž se může stát organizátorem akce ve svém okolí, či pouhým dobrovolníkem v úklidu. Na základě statistik z roku 2014 a 2015 lze předpokládat, že v roce 2016 se akce zúčastní až 100 000 dobrovolníků a lze očekávat nasbírání 3 200 tun odpadů.¹⁷¹

Rovněž i veřejnost si může zahrát na špiony a pomoci organizaci odhalovat ilegální skládky, na které upozorní prostřednictvím fotografií ze svého mobilního telefonu. Pro tuto kampaň jsou hledáni i mediální partneři, kteří by pomohli s upoutávkami na akci.

Projekt MOPíci

Práce s dětmi a mládeží probíhá déle než dvacet let a představuje důležitou součást pracovní náplně ČSOP. K tomu účelu byla zřízena speciální webová stránka s názvem MOPíci. Malý Mopíci představují dětské a mladistvé dobrovolníky pod vedením Mladých ochránců přírody (MOP). Nyní je projekt tvořen zhruba 1 600 členy, kteří se scházejí pravidelně, účastní se letních a zimních táborů, vyjíždějí za praktickou částí výuky do přírody, ale také se účastní přírodovědných a ekologických soutěží. Celorepublikový projekt Mopíci je podporován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, hlavním městem Prahou a státním podnikem Lesy České republiky.

Projekt Poznej a chraň naši přírodu!

Semináře pro pedagogy s názvem Poznej a chraň naši přírodu! Probíhají s podporou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro všechny typy škol. Semináře zahrnují teoretická východiska a metodické návody, jak v žácích a studentech vypěstovat,

¹⁷¹ *Mediální partner* [online]. [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.uklidmecesko.cz/zapojitse/medialniPartner/>

či alespoň probudit vztah k přírodě. Program je zaměřen na možné životní situace, do kterých se děti mohou dostat. Například se učí, jak se mají chovat a co mají dělat, pokud naleznou opuštěné mládě volně žijícího živočicha nebo poraněnou zvěř. Děti by se měly správnému chování naučit proto, aby nepáchaly více škody než užitku. Rovněž by tyto edukativní semináře měly vést k posílení vztahu mezi přírodou a člověkem.

3.5.2 Vydavatelská činnost

Na webových stránkách veřejnost či jiní milovníci přírody mohou nalézt seznamy vydavatelské činnosti ČSOP. K hlavním zpravodajům patří pravidelné periodikum: Depeše ČSOP, který je vydáván šestkrát do roka, a Depeše JUV, který je vydáván každý měsíc a je určen převážně pro Mladé ochránce přírody. Zpravodaje jsou určeny převážně pro interní účely, ale v případě zájmu si je veřejnost může stáhnout z webových stránek ČSOP. Dvakrát ročně tištěný magazín Krása našeho domova vycházel již v letech 1904 - 1951. Periodikum obnovil Český svaz ochránců přírody v roce 2001. ČSOP vydává odborné knižní publikace zahrnující přírodní tematiku, např. Nepůvodní druhy fauny a flóry České republiky či Mechorosty, součást naší přírody aj.

Metodiky Českého svazu ochránců přírody jsou koncipovány ve formě odborných příruček, které jsou vydávány od roku 1991. Veřejnost si v případě zájmu může příručky vypůjčit v kanceláři ČSOP v Praze.

3.6 Správa chráněné krajinné oblasti Jeseníky

Podle zřizovacího výnosu Chráněná krajinná oblast Jeseníky zaujímá plochu 720 km², čímž se řadí k největším chráněným oblastem v České republice. Nachází se na území Olomouckého s Moravskoslezského kraje a na částech okresů Bruntál, Šumperk a Jeseníky. Spadá celkem do 61 katastrálních území, z toho 41 plně a 20 částí katastru. CHKO Jeseníky byla „... zřízena výnosem Ministerstva kultury ČSR č. j. 9886/69- II/2

ze dne 19. června 1969 podle §8 odst. 2 zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Součástí výnosu je příloha, kterou se vymezuje území CHKO.”¹⁷²

V rámci soustavy Natura 2000 území CHKO Jeseníky, rozprostírající se na 14 lokalitách, spadá do evropsky významných lokalit, neboť se zde nachází důležitá společenstva a různé druhy ptactva. Centrální část Pradědské hornatiny je evidována v celoevropské síti European Ecological Network, zóny se zvýšenou péčí o krajinu navržené pro Evropskou ekologickou síť. Chráněná krajinná oblast Jeseníky spadá mezi osm klasifikovaných komplexních území v rámci ČR, která jsou podstatnou součástí mezinárodně významných částí přírody dle kategorizace Evropské Unie. Deset dílčích území je tvořeno z oblastí vymezených pro ochranu jednoho typu přírodního prostředí nebo populace jedné skupiny organismů s podobnými ekologickými nároky. Do systému EMERALD spadá NPR Rejvíz, který je součástí evropsky významných území v rámci Bernské úmluvy. V roce 2003 došlo k zařazení horských lesů a primární vysokohorské a rašelinné bezlesí Hrubého Jeseníku k důležitým lokalitám s výskytem motýlů, tzv. motýlích oblastí.¹⁷³

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR je orgánem ochrany přírody a krajiny, který je zřízen podle zákona o ochraně krajiny a přírody. Plán péče o chráněnou krajinnou oblast Jeseníky (CHKO Jeseníky) schvaluje na dobu deseti let Ministerstvo životního prostředí. Momentálně je plán sestaven na období 2014 -2023. Prostřednictvím tohoto plánu dochází k rozhodování o záležitostech spojených s udržováním a ochranou chráněné krajinné oblasti. Mezi nejzákladnější činnosti AOPK ČR - Správa CHKO Jeseníky patří usměrňování lesního a zemědělského hospodářství, a to zejména v nejcennějších rezervacích a lokalitách. Dále se vyjadřuje k umístování a charakteru staveb, který má podpořit a udržet krajinný styl Jeseníku. Angažuje se také v jiných aktivitách, které se například snaží zabránit poškození nebo zhoršování přírodního prostředí, především u turistických či jiných rekreačních činností.¹⁷⁴

Právě na těchto kompetentních činnostech, zejména vyjádření k umístování a charakteru staveb, lze vidět, jak dochází k vytváření a propojování kulturní části

¹⁷² AOPK ČR. *Ochrana přírody a krajiny* [online]. AOPK ČR©, 2016 [cit. 2016-01-10] Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/ochrana-prirody-a-krajiny/>

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ AOPK ČR. *Činnost pracoviště* [online]. AOPK ČR©, 2016 [cit. 2016-01-11]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/cinnost-pracoviste/>

s přírodou. V současné době nelze opomenout stávající tlak rozvojových aktivit spojených se zástavbou, budování rekreačních areálů a potenciálně i dopravní infrastruktury, které AOPK ČR může svým vyjádřením ovlivnit. Přesto se dle dotazníku Správa CHKO Jeseníky domnívá, že po sobě nezanechá žádný kulturní odkaz. Každodenní náplň práce AOPK ČR, ať už se jedná o CHKO Jeseníky, či jinou chráněnou oblast v České republice, se odráží na přírodním a kulturním systému, který zde lidé svým budoucím generacím zanechají.

Názorným příkladem ovlivnění přírodního systému v oblasti Jeseníků je odlesňování, přetěžování lesů a těžba rud, zejména v 18. a první polovině 19. století. Úbytek obyvatelstva v regionu je zapříčiněn vlivem druhé světové války, kdy došlo k vysídlení německé populace. Tento úbytek se projevuje především v „... přetržení kulturní kontinuity a vztahu místních obyvatel k přírodnímu a kulturnímu dědictví této části Sudet. V krajině se důsledky změny struktury populace projeví především v zániku některých obcí, zalesňování nevyužitých zemědělských pozemků a v definitivním opuštění hospodaření nad horní hranicí lesa. Následné scelování zemědělských pozemků v rámci rozvoje socialistického zemědělství se významně podepsalo na krajinné mozaice a biologické rozmanitosti podhůří.“¹⁷⁵

Své poslání CHKO vnímá jako snahu o zachování regionálních hodnot, kterou spatřuje především v aktivní péči o přírodní rezervace, přírodní památky a jiná přírodovědně cenná území. Ochrana původního genofondu fauny a flóry a obnova druhové rozmanitosti ekosystémů rovněž spadá do primární činnosti a cílů chráněné krajinné oblasti Jeseníky. K dalším kompetencím patří příprava plánů péče o maloplošná chráněná území v příslušné oblasti. Správa CHKO Jeseníky vyhlašuje přírodní rezervace a přírodní památky.

Prostřednictvím krajinotvorných programů jsou podporovány aktivity, které mají směřovat k rozvoji regionu a nepoškozovat životní prostředí dané chráněné oblasti. Správa CHKO Jeseníky usiluje o větší angažovanost veřejnosti, a to především aktivní formou. Na rozdíl od pouhého pasivního přijímání informací by správci CHKO ocenili, aby děti byly vzdělávány a vychovávány ve smysluplné ekologické výchově převážně již v předškolním věku. Tohoto úkolu by se měla ujmout převážně nejbližší rodina

¹⁷⁵ AOPK ČR. *Činnost pracoviště* [online]. AOPK ČR©, 2016 [cit. 2016-01-11]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/cinnost-pracoviste/>

a své potomky učit vztahu k přírodě již od útlého věku, a to nejen prostřednictvím dokumentárních pořadů v televizi. Proto se Správa CHKO Jeseníky snaží k této iniciativě veřejnost povzbudit např. ekologickou výchovou a každoročně pořádá i několik akcí učených veřejnosti. Během roku se naskytuje možnost zúčastnit se terénních exkurzí nebo navštívit přednášky odborných pracovníků Správy CHKO Jeseníky. Tyto akce však lze řadit spíše jako příležitostné, neboť jsou realizovány na základě společenské objednávky. Také organizuje fotografické soutěže. Spolupracuje také na akci Uklid'me svět. Tento program se velmi dobře rozšiřuje na sociálních sítích, např. Facebooku, kde lidé potvrzují svou účast a sami informují své přátele.

Na webových stránkách Chráněné krajinné oblasti Jeseníky veřejnost může nalézt složku ekologické výchovy, kde je popsána stručná náplň této pedagogické činnosti, která spočívá v:

- rozvíjení a podpoře spoluodpovědnosti lidí za současný stav přírody i společnosti, za místo, ve kterém žijí a které považují za svůj domov, za smysluplné využívání místních zdrojů,
- rozvíjení citlivosti, vstřícnosti a tvořivosti lidí k řešení problémů péče o přírodu a záležitostech lidského společenství,
- utváření ekologicky příznivých kvalit, na kterých participují na principu dobrovolné střídmosti, na nekonzumních a duchovních kvalitách lidského života.¹⁷⁶

Správa CHKO Jeseníky ke svému prezentování názorů, stanovisek a záměrů využívá převážně regionální tiskoviny či regionální rozhlas, prostřednictvím kterých CHKO Jeseníky zve veřejnost a milovníky přírody na výlety a akce, které pořádá. Touto formou současně probíhá i informování o jesenické přírodě. Širší veřejnost se rovněž může dozvědět o činnosti AOPK ČR prostřednictvím přednášek, výstav či publikační činnosti pracovníků, kterou Správa zajišťuje. Mezi další aktivity určené veřejnosti je zahrnuto i vydávání informačních a propagačních materiálů o chráněné přírodě Jeseníků, např. NPR Šerák - Keprník, NPR Praděd, naučná stezka

¹⁷⁶ AOPK ČR. *Ekologická výchova* [online]. AOPK ČR©, 2016 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/cinnost-pracoviste/ekologicka-vychova/>

Pasák atd.¹⁷⁷, provozování stezek a umístování informačních tabulí do terénu. Právě naučené stezky patří mezi nejvyhledávanější aktivity zprostředkované Správou CHKO Jeseníky.

V současné době Správa CHKO Jeseníky pečuje o devět naučných stezek. Nadšení zájemci o ochranu životního prostředí se mohou stát tzv. dobrovolnou stráží CHKO Jeseníky. Ti přímo v terénu splňují svou dobrovolnou povinnost tím, že poskytují informace turistům či jiným návštěvníkům na nejexponovanějších místech v chráněné oblasti. V případě zajištění odborného dozoru by se tak mohla obnovit tradice pionýrů, případně převzetí stylu skautů, který by byl jistě pro děti přínosný a zábavný. Právě praktickými příklady a správnými vzory lze apelovat na děti ve školním věku, zejména na základních školách.

I přes svou rozsáhlou činnost směřovanou na veřejnost, se Správa CHKO Jeseníky, dle provedeného průzkumu, domnívá, že veřejnost se dostatečně nezajímá o udržování přírodních a kulturních systémů České republiky, přesto, že veřejnost je dostatečně informována o závažnostech stavu přírody a kultury. Touto problematikou se Správa CHKO Jeseníky zabývá i ve svém Plánu péče o chráněnou krajinnou oblast Jeseníky na období 2014-2023. Prostřednictvím prezentace přírodního dědictví široké veřejnosti, s apelem na opětovné propojení vztahu mezi lidmi a krajinou, vytvoření atmosféry porozumění, včetně nezbytnosti některých zákonných omezení pro její ochranu, může dojít k lepšímu naplnění cílů, které si Správa CHKO stanovila.¹⁷⁸

Stanovení cílů pro další období představuje jeden z důležitých mezníků budoucího vývoje kulturního systému se zohledněním na udržení požadovaného přírodního stavu. Pokud dojde k uchování příznivého stavu ekosystému chráněných a významných druhů fauny a flóry, k udržování optimální biologické rozmanitosti území, zachování ostatních přírodních a kulturních hodnot území, lze přepokládat naplnění hlavních cílů.¹⁷⁹ Uchování příznivého stavu úkazů, které jsou pro CHKO Jeseníky typické a nepostradatelné, tj. přirozené smrčiny, alpínské bezlesí, rašeliniště, štolý, kulturní krajina, spadá rovněž mezi priority CHKO Jeseníky.

¹⁷⁷ AOPK ČR. *Činnost pracoviště* [online]. AOPK ČR©, 2016 [cit. 2016-01-11]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/cinnost-pracoviste/>

¹⁷⁸ AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY. *Plán péče o chráněnou krajinnou oblast Jeseníky na období 2014-2023*. s. 5-6 [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/res/archive/263/032830.pdf?seek=1452767432>

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 5.

K realizaci cílů by mělo dojít především prostřednictvím:

- komunikace s místní i regionální samosprávou a následné zajištění spolupráce v zachování přírodních a krajinných hodnot CHKO Jeseníky,
- koncentrace na šetrné využívání přírodních zdrojů a upřednostňování měkkých forem cestovního ruchu a realizace záměrů, které svým uskutečňováním nepoškozují krajinu z dlouhodobého hlediska,
- komunikace s místními hospodáři orientovanými především na nelesní pozemky a jejich obnovení,
- intenzivní komunikace se správci lesů České republiky, kteří lesy ČR obhospodařují,
- zmíněnou komunikací s veřejností.¹⁸⁰

CHKO Jeseníky se nezaměřuje pouze na informovanost veřejnosti a pečování o chráněnou oblast, ale odborníci a experti Správy CHKO Jeseníky rovněž provádějí přírodovědné výzkumy v příslušné oblasti.

3.7 Zoologická zahrada v Praze

Zoologická zahrada v Praze patří mezi významné kulturní a vzdělávací organizace zřízené Magistrátem hlavního města Prahy. Náplň zoologické zahrady v samotném základu představuje chov a prezentace zvířat, účast na tuzemských a mezinárodních projektech, členství ve významných organizacích atd. Její náplň vyplývá ze zřizovací listiny, ze zákona České republiky č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad, ale také z příslušných směrnic Evropské unie a z nepsaného morálního kodexu.¹⁸¹ Historický vývoj zoologické zahrady začíná již v roce 1881 a probíhal pod nátlakem kulturních, politických, tak i přírodních změn, jako např. velké povodně z roku 2002. Roku 1919 byla zvolena komise pro organizování přípravné práce

¹⁸⁰ AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY. *Plán péče o chráněnou krajinnou oblast Jeseníky na období 2014-2023*. s. 5-6 [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/res/archive/263/032830.pdf?seek=1452767432>

¹⁸¹ ZOOLOGICKÁ ZAHRADA HL. M. PRAHY. *Výroční zpráva 2014, Zoologická zahrada hl. města Prahy*. Zoologická zahrada hl. m. Prahy©, 2015, s. 22-23. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/component/joomdoc/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1vy/Zoo%20Praha%20-%20Vyrocni%20zprava%202014.pdf/stahnout>

k založení pražské zoologické zahrady. Pražská zoo byla poprvé otevřena v pražské Tróji 28. září 1931.¹⁸²

Zoologická zahrada je příspěvkovou organizací. Má možnost, hned v několika směrech, zasahovat do celého rejstříku ochranných aktivit, protože po celém světě je ohrožována druhová pestrost přirozených ekosystémů neboli biodiverzita. Jejím úkolem je například výzkum v oblasti ohrožených druhů, chov ohrožené fauny, výchovná činnost či účast na projektech in-situ s realizací přímo v terénu. Zoologická zahrada Praha se podílí i na mezinárodních projektech. Je členem Světové asociace zoologických zahrad a akvárií (WAZA), Světové bažantí asociace (WPA), Mezinárodního informačního systému (ISIS), Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA), které je považováno za největší mezinárodní regionální sdružení zoologických zahrad na světě, a mnoho dalších. Roli zkušených expertů zaujala ZOO Praha rovněž při záchraně biodiverzity a záchraně ohrožených druhů na mezinárodní úrovni ve strukturách Mezinárodní unie na ochranu přírody (IUCN). Od roku 2004 je Zoologická zahrada hl. m. Praha i oficiálním záchraným centrem CITES pro zabavená zvířata.¹⁸³

3.7.1 Návštěvnost

Hlavní smysl založení zoologických zahrad spočívá v zájmu veřejnosti o faunu a přilákání veřejnosti k návštěvě. Proto přízeň širší veřejnosti tvoří jeden ze základních cílů zoologických zahrad. Každým rokem se do zoologických zahrad po celém světě podívá více než 600 milionů návštěvníků nejrůznějšího věku i nejrůznějších zájmů. Za poslední tři roky se počet návštěvníků ZOO Praha zdvojnásobil na více než 1,2 milionu osob ročně.¹⁸⁴ Veřejnosti je poskytován kulturní zážitek se vzdělávacím záměrem. Mimo jiné se veřejnost podílí i na financování chodu zoologické zahrady formou

¹⁸² ZOO PRAHA. *Historie pražské zoo* [online]. Zoo Praha©, 22. 07. 2013 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/vse-o-zoo/historie/42-strucna-historie-prazske-zoo>

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ ZOOLOGICKÁ ZAHRADA HL. M. PRAHY. *Výroční zpráva 2014, Zoologická zahrada hl. města Prahy*. Zoologická zahrada hl. m. Prahy©, 2015, s. 80. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/component/joomdoc/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1vy/Zoo%20Praha%20-%20Vyrocni%20zprava%202014.pdf/stahnout>

dobrovolného financování či akceptováním vstupních poplatků včetně zaplacení parkovného. Zisk ze vstupného za rok 2014 činil 185 865,7 tis. Kč, což představuje 82%¹⁸⁵ soběstačnosti Zoo Praha.¹⁸⁶ Tuto částku představuje zakoupení přibližně 1 400 000 vstupenek. Na poplatcích za parkovné bylo vybráno 13 882 000 Kč. Z těchto čísel je patrné, že přilákání širší veřejnosti je jedním z hlavních cílů zoo, a proto se této činnosti věnuje profesionální tým PR.

V prvním čtvrtletí r. 2014 pražskou zoo navštívilo přes 219 000 návštěvníků. Tento počet je pro toto konkrétní období rekordním číslem. Ve výroční zprávě za rok 2014 se uvádí: „Kromě příznivého počasí dobře zafungovala nová lákadla pražské zoo a reklamní kampaně na ně zaměřené.... Září bylo poměrně deštivé, takže mírně narostla ztráta na rekordní rok 2011 (cca 27 tisíc osob).... Skvělý říjen s 113 041 návštěvníky a nový rekord měsíce listopadu s 57 347 osobami jasně předznamenal nový roční rekord, k jehož překonání došlo už v druhé dekádě prosince. K 31. 12. 2014 navštívilo Zoo Praha 1 382 243 osob.“¹⁸⁷

Tabulka 2: Srovnání návštěvnosti v letech 2006-2014

měsíc/rok	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Leden	42 414	31 358	36 045	36 613	19 690	23 981	31 394	33 014	19 152
Únor	53 928	28 618	23 881	39 343	28 786	25 517	63 437	51 177	24 723
Březen	122 713	75 827	138 817	115 695	83 470	77 817	88 972	97 833	41 197
Duben	122 348	135 280	127 719	159 220	133 345	156 575	99 563	171 123	102 298
Květen	139 162	154 341	150 570	144 228	125 344	164 895	173 652	139 150	143 557
Červen	151 119	60 712	124 456	137 622	153 930	145 595	133 962	143 889	132 334
Červenec	187 693	141 694	178 169	193 841	165 440	193 831	158 130	186 835	138 405
Srpen	237 439	180 635	199 288	208 230	196 757	226 402	200 341	215 515	189 312
Září	109 262	105 906	133 004	158 693	112 726	133 760	99 087	99 945	157 496
Říjen	113 041	106 111	75 201	91 191	103 546	69 397	77 426	69 149	86 517
listopad	57 347	40 322	43 214	44 681	40 851	46 374	38 139	25 423	35 439
Prosinec	45 777	54 287	55 184	42 440	21 435	32 435	32 851	33 891	42 400
Celkem	1 382 243	1 115 091	1 285 548	1 371 797	1 185 320	1 296 579	1 196 954	1 266 944	1 112 830

Zdroj¹⁸⁸

¹⁸⁵ Podle metodiky Unie českých a slovenských zoologických zahrad.

ZOOLOGICKÁ ZAHRAHA HL. M. PRAHY. *Výroční zpráva 2014, Zoologická zahrada hl. města Prahy*. Zoologická zahrada hl. m. Prahy©, 2015, s. 80. Dostupné z:

<https://www.zoopraha.cz/component/joomdoc/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1vy/Zoo%20Praha%20-%20Vyrocni%20zprava%202014.pdf/stahnout>

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 11.

¹⁸⁷ ZOO PRAHA. *Naše poslání* [online]. Zoo Praha©, 22. 07. 2013 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z:

<https://www.zoopraha.cz/vse-o-zoo/nase-poslani>

¹⁸⁸ ZOOLOGICKÁ ZAHRAHA HL. M. PRAHY. *Výroční zpráva 2014, Zoologická zahrada hl. města Prahy*. Zoologická zahrada hl. m. Prahy©, 2015, s. 65. Dostupné z:

<https://www.zoopraha.cz/component/joomdoc/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1vy/Zoo%20Praha%20-%20Vyrocni%20zprava%202014.pdf/stahnout>

3.7.2 Marketing

Důležitost odborného marketingového týmu a specialistů PR byla nastíněna již v předchozí kapitole. Dobře cílené marketingové kampaně a vhodně zvolené mediální prostředky oslovují nejen obyvatele města Prahy, ale rovněž informují turisty a celorepublikovou veřejnost o úspěších v chovu. Od září 2014 Zoo Praha vydává periodické newslettery s pravidelnými zprávami a aktualitami ze zoo. Nejprve došlo k oslovení tzv. VIP osob, jako jsou sponzoři, adoptivní rodiče či povodňoví dobrovolníci. Následně byly newslettery poskytovány fanouškům, kteří se zúčastnili do fundraisingových projektů, a poté všem ostatním zájemcům. Newslettery poskytují informace o plánovaných akcích, důležitých výročí či nově přichozích a narozených zvířatech v areálu zoologické zahrady. Informace jsou zasílány v týdenní periodě s jednoduchým grafickým designem.¹⁸⁹

Zoologická zahrada hl. města Prahy nabízí rovněž pronájem ploch určených k reklamní propagaci jiných společností. Tato služba přinesla v roce 2014 do rozpočtu částku 10 757 000 Kč.¹⁹⁰ Reklamní loga jsou umístěna i na webových stránkách zoologické zahrady, které zaznamenaly 1 592 000 návštěv.¹⁹¹ Svou atraktivitu pro veřejnost si ZOO Praha vysvětluje publikováním efektivních fotografií a respektováním moderních trendů v mediální komunikaci. Proto využívá sociální sítě, mezi které patří např. twitterový účet, Google+ a Facebook. Facebookový profil navštívilo téměř 182 892 příznivců, kteří stránky sledují. Na webových stránkách je možné navštívit internetové online přenosy z terárií, virtuální prohlídky, video kanály či aplikace pro mobilní telefony. Např. aplikace Strážce pralesa je animovanou vzdělávací aplikací o životě ohrožených goril. Webové stránky byly spuštěny v anglické verzi a momentálně se připravuje i ruská verze. Webové stránky byly doplněny aktuálními informacemi za rok 2014 celkem 1382 krát.

Prostřednictvím českých médií došlo za rok 2014 k publikování 3211 zpráv o ZOO Praha. Deník MF Dnes, který je nečtenějším celostátním tiskem, se angažoval

¹⁸⁹ ZOOLOGICKÁ ZAHRAIDA HL. M. PRAHY. *Výroční zpráva 2014, Zoologická zahrada hl. města Prahy*. Zoologická zahrada hl. m. Prahy©, 2015, s. 80-81. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/component/joomdoc/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1vy/Zoo%20Praha%20-%20Vyrocni%20zprava%202014.pdf/stahnout>

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 15.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 89.

a publikoval články o Zoologické zahradě hlavního města Prahy celkem 202 krát. Výrazně velký zájem věnoval zoo i Pražský deník, který spadá pod regionální média, a články o ZOO Praha se vyskytly hned 205 krát. Tím se stal pro zoologickou zahradu nejsilnějším regionálním partnerem. Publicitu zajišťoval i bulvární deník Blesk, a to v počtu 96 zveřejněnými informacemi se zoologickou tématikou. Opomíjeny nejsou ani rozhlasová média, se kterými zoologická zahrada udržuje dobré pracovní vztahy. Dosvědčuje tomu celkem 108 rozhlasových příspěvků ve prospěch ZOO Praha. Televizní média věnovala pražské zoo svůj čas celkem 205 krát.¹⁹²

K zajímavým projektům patří i prodej sloního trusu podpořený sloganem: Kdo je chytrý a má vkus, používá sloní trus!¹⁹³ Prostřednictvím Facebooku byla vyhlášena soutěž o nejlepší slogan. Tato kampaň proběhla ve dvou cyklech, v roce 2011 a následně v roce 2014. Do kampaně byly zahrnuty pohlednice a samolepky obsahující tento slogan společně s informacemi o projektu vycházejícího ze zásad biodiverzity a trvale udržitelného rozvoje. Záměr této kampaně byl směřován na podporu aktivních zahrádkářů před nastávající sezonou¹⁹⁴, a proto u milovníků zahradničení si získal velkou popularnost. Pražská zoo chtěla přilákat veřejnost netradiční formou a zapsat se do paměti Pražanů, což patřilo mezi další cíle této kampaně. Zoologická zahrada prodá každý rok okolo 1 200 kyblíků naplněných sloním trusem, přičemž plastový kyblíček slouží jako vratná záloha v hodnotě 20 Kč. Naplněný kyblík představuje 1,5 kg sloního trusu a prodává se po celém areálu pražské zoo. Velká přednost sloního strusu spočívá v jeho univerzálnosti, lze jej používat pro všechny typy zeleně.¹⁹⁵

¹⁹² ZOOLOGICKÁ ZAHRADA HL. M. PRAHY. *Výroční zpráva 2014, Zoologická zahrada hl. města Prahy*. Zoologická zahrada hl. m. Prahy©, 2015, s. 88-89. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/component/joomdoc/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1vy/Zoo%20Praha%20-%20Vyrocn%C3%AD%20zprava%202014.pdf/stahnout>

¹⁹³ Tamtéž, s. 89.

¹⁹⁴ Na obrázku kampaně byl několik jahod, ale jen ta největší byla hnojena sloním trusem. Tamtéž, s. 66.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 65-66.

3.7.3 Výchova a vzdělání

Protože zoologické zahrady obvykle patří mezi příspěvkové organizace se sekundárním cílem vzdělávání veřejnosti, věnuje této oblasti Zoologická zahrada Praha nemalé úsilí. Toto výchovné a vzdělávací poslání se pro ZOO Praha stává velkou výzvou. „*Zoologická zahrada ovlivňuje svými výchovnými a vzdělávacími aktivitami širokou veřejnost i zájmové skupiny. Je schopna díky neocenitelnému potenciálu živých zvířat působit u návštěvníků na jejich názory, postoje, vytváření hodnot a chování.*”¹⁹⁶

Svůj výchovný a vzdělávací záměr převážně směřuje na dvě cílové skupiny: aktivity a vzdělání určené pro rodiny s dětmi, a pak na aktivity a vzdělání specializované pro školy. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Česká zemědělská univerzita a jiné vysoké školy spadají do vzdělávacího programu, kdy je studentům vysokých škol poskytována spolupráce při realizaci jejich odborných studentských prací. Pražská zoo zajišťuje i studentské stáže a praxe či přednáškovou činnost. Pozornost je směřována také na mladší školáky. Děti ve věku prvního stupně základních škol jsou nejvíce ovlivnitelné, a proto je důležité u nich budovat kladný vztah k přírodě a zvířatům. Z tohoto důvodu jsou pro ně určené speciální interaktivní programy ve formě zábavných přednášek, či speciálních projektů, např. projekt Pomáháme jim přežít, zaměřený na záchranu a podporu divoce žijící zvěře a ochranu přírody. Mezi základní výukové programy patří i Chytří pomocníci člověka v akci. Tento program učí děti respektovat a správně přistupovat k domácím zvířatům, která jsou i nesmírně inteligentní. Například prase domácí může odhalovat pašeráky drog. Děti se učí i správně vychovávat svého mazlíčka.

Od roku 2014 byl ke vzdělávacím programům zařazen jeden nový, specializovaný projekt pro mateřské školy. Kombinovaný program se skládá z jízdy vláčkem, setkáním s vybranými zvířaty a zkrácené prohlídky areálu se zábavným komentářem.

Školy, stejně tak i veřejnost, se mohou zařadit do adopční kampaně zvířete s heslem „102 zvířecích sirotek nemá svého adoptivního rodiče“¹⁹⁷. Mimo dobrovolnou finanční

¹⁹⁶ ZOO PRAHA. *Naše poslání* [online]. Zoo Praha©, 22. 07. 2013 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/vse-o-zoo/nase-poslani>

¹⁹⁷ ZOOLOGICKÁ ZAHRAHA HL. M. PRAHY. *Výroční zpráva 2014, Zoologická zahrada hl. města Prahy*. Zoologická zahrada hl. m. Prahy©, 2015, s. 69. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/component/joomdoc/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1vy/Zoo%20Praha%20-%20Vyrocni%20zprava%202014.pdf/stahnout>

podporu určenou konkrétně adoptovanému zvířeti se adoptivní rodič detailně zajímá o život zvířete, výchovu, jeho potřeby atd. Děti pak zvířátkům kreslí různé obrázky a zvíře se stává maskotem školní třídy či celé školy. Školák se touto formou seznamuje s podpůrnými programy, kterých se stává součástí, a učí se nemajetnické lásce k němé tváři.

Služby pro děti a rodiče v areálu ZOO Praha zahrnují dvě významné oblasti: ZOO škola a ZOO kroužky. Mimoškolní výchova a vzdělání probíhá formou docházky na speciální kroužky pro malé chovatele a přírodovědce. Ty jsou organizovány třikrát týdně, vždy pro dvě skupiny dětí ve věku 5 – 7 let, 8 – 11 let a 12 – 18 let.¹⁹⁸ Děti se učí o fauně žijící v zoo, ale i ve volné přírodě. Dovídají se o fungování vztahů mezi jednotlivými ekosystémy, o přírodních zákonitostech. Děti mají možnost nahlédnout do provozu zoo, dozví se zajímavosti o přírodě okolo nich a také jsou informováni o zákulisí zoologické zahrady. Konají se výpravy po areálu a občas jsou realizovány výpravy i mimo areál zoologické zahrady.

Zoo škola je určena pro děti dvou věkových skupin: 8 – 11 let a 12 – 15 let. Pro tyto skupiny jsou určeny konkrétní výukové programy a speciální témata. Děti se dozví zajímavosti o chodu zoologické zahrady, zajímavosti o zvířatech a získají představu o náročnosti chovu zvířete v zajetí. Tyto informace se učí porovnávat s výskytem zvířat žijících ve volné přírodě.

Vzdělávací informace jsou poskytovány formou pravidelných přednášek v budově vzdělávacího centra, exkurze s odbornými průvodci po areálu zoologické zahrady, ukázkami krmení zvířat s odborným komentářem a samozřejmě umístění informačních tabulí, jak v českém, tak i v cizím jazyce.

V závěru této podkapitoly by bylo vhodné zmínit, že pražská zoologická zahrada se nachází v žebříčku TOP TEN zoologických zahrad na celém světě. Svou oblíbeností si získala sedmou pozici zoologických zahrad na celém světě a druhou příčku v Evropě.¹⁹⁹ Toto umístění mimo jiné poukazuje na velmi kvalitně propracované marketingové úsilí a neustálou, dobře a efektivně mířenou mediální kampaň.

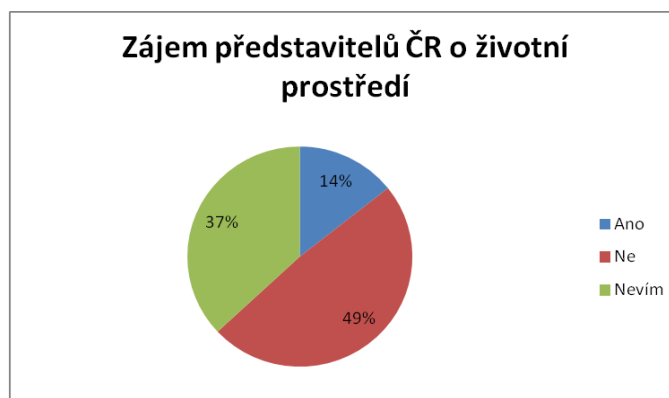
¹⁹⁸ ZOOLOGICKÁ ZAHRADA HL. M. PRAHY. *Výroční zpráva 2014, Zoologická zahrada hl. města Prahy*. Zoologická zahrada hl. m. Prahy©, 2015, s. 82. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/component/joomdoc/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1vy/Zoo%20Praha%20-%20Vyrocn%C3%AD%20zprava%202014.pdf>/stahnout

¹⁹⁹ ZOO PRAHA. *7. nejlepší zoo na světě!* [online]. Zoo Praha©, 04. 09. 2014 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.zoopraha.cz/reklama-a-marketing/kampane/8730-7-nejlepsi-zoo-na-svete>

4 ANALÝZA VÝSLEDKŮ

V mediální činnosti vybraných představitelů České republiky spočívá velký potenciál, který se odráží v možnosti zvyšovat povědomí veřejnosti, jejího vzdělávání a výchově v oblasti udržitelného rozvoje přírody a krajiny. Některé programy a náplně práce postrádají profesionální mediální realizaci, a tím i ztrácí možný potenciál, který se u nich nabízí, což se odráží patřičnou měrou na smýšlení veřejnosti. 49% respondentů se domnívá, že představitelé České republiky, jakožto vzor společnosti, se dostatečně nezajímají o životní prostředí. Přitom by bylo vhodné si připomenout, jak např. celebrity působí na společnost. Ta je mnohdy považuje za své vzory a vzhlíží k nim, celebrity určují nejen módní trendy, ale prezentují i modely chování. Vztah k přírodě, k prostředí, ve kterém žijeme, by se měl dostat na první příčky v žebříčku hodnot.

Graf č. 1: Zájem představitelů ČR o životní prostředí

Zdroj:²⁰⁰

Pokud by autoři časopisu Ministerstva životního prostředí Priorita změnili název, např. na: Priority přírody ČR, časopis by mohli tematicky rozšířit o informace o krásách přírody v České republice a o část týkající se návštěvnosti zajímavých míst. Periodikum je publikováno za jiným účelem, ale je určitě velkou chybou, že z něj nemůže čerpat širší veřejnost. Periodikum by rozšiřovalo poznání čtenářů. Veřejnosti by mělo být ukazováno, co vše může člověk dokázat, pokud se zapojí do správných projektů.

²⁰⁰ Autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Časopis v tištěné formě by mohl být zasílán do základních a středních škol. V elektronické podobě by byl k dispozici na webových portálech a tím by byl přístupný i široké veřejnosti. Občané státu jezdí ve velké míře na dovolené do zahraničí, ale důkladně neznají svou vlastní zem. Aby toto klišé bylo zbouráno, cílem časopisu by mělo být vtáhnout český národ do poznávání krás české přírody a krajiny. Tímto by mohlo dojít k prohloubení přírodní a kulturní identity českého národa. Apel je nutné směřovat na aktivní vyhledávání informací o přírodním a kulturním systému a následném využití. Je důležité, aby veřejnost nespatořovala v péči o přírodu pouhé teoretické východisko správného životního stylu, směru. Kladný vztah k okolí a následná péče o něj by se měly stát samozřejmostí každého civilizovaného člověka.

Graf č. 2: Aktivní zájem o životní prostředí

Zdroj:²⁰¹

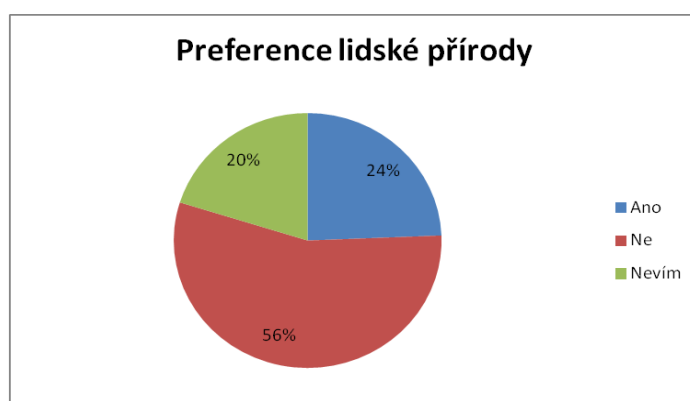
Zoologická zahrada Praha pochopila, a hlavně nepodcenila, význam mediální angažovanosti. Avšak mohla by se také více koncentrovat na identifikaci s českou faunou. Mnoho dětí ví, díky pracovní náplni Zoo Praha, jak se odlišuje orl skalní od orla bělohlavého, či jak spí žirafa. Ale většina dětí se stále domnívá, že kráva je fialová. Tyto fialové kravičky spatřily v reklamních spotech v televizi. Proto by se např. pražská zoo měla zaměřit na edukativní činnost z typicky české fauny, divokých a domácích zvířat. Např. na prase domácí nebo na téměř už nechované nutrie, které v minulých letech představovaly zdroj masa a kožešin v českém hospodářství. Za tímto účelem by

²⁰¹ Autor práce, 2016 (vlastní šetření)

mohla zřídít koutek zvířat českého hospodářství, českého lesa, či alespoň vysílat o těchto zvířatech ve svém areálu dokumentární snímky či reportáže. Vrcholem této aktivity by mohl být pavilon zvířat českého venkova. Touto činností by mělo dojít, zábavnou formou, k většímu přehledu zvířat chovaných historicky na našem území.

Chce člověk uměle zasahovat do přírodního ekosystému a za cenu lidského zásahu udržovat původní rostlinstvo a živočišstvo, nebo je záměrem člověka eliminovat dopad lidské činnosti na životní prostředí? Tato otázka, bohužel, už přesahuje rámec této diplomové práce. Z následujícího grafu je však patrné, že respondenti více upřednostňují divokou přírodu před umělou přírodou, kterou nějakým způsobem obhospodařuje člověk a přijal ji do svého kulturního systému.

Graf č. 3: Preference uměle vytvořené (lidské) přírody

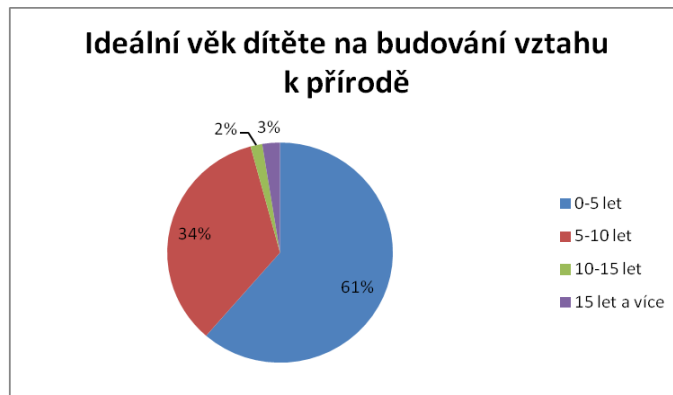

Zdroj:²⁰²

Ministerstvo kultury, Ministerstvo životního prostředí, Český svaz ochránců přírody i Zoologická zahrada v Praze si uvědomují, jak je důležité obyvatelstvo České republiky vzdělávat v oblasti ochrany životního prostředí. S respondenty se shodují na tom, že nejvhodnější je s touto edukací začít u dětí v předškolním a školním věku. Na děti v předškolním věku působí převážně rodiče, kteří by měli začít budovat vztah k přírodě již v raném věku svých potomků. Následně by se do environmentální výchovy měli zapojovat odborně proškolení pedagogové v této oblasti, kteří nastolený vztah k přírodě a vzdělání o ní budou rozvíjet.

²⁰² Autor práce, 2016 (vlastní šetření)

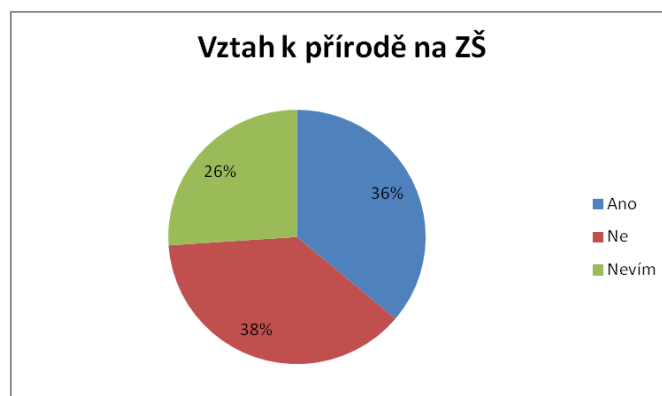
Graf č. 4: Vhodný věk dítěte pro výuku vztahu k přírodě

Zdroj²⁰³

Vybrané organizace České republiky se zaměřují na vzdělávání veřejnosti v environmentálních oblastech a podnikají vhodné kroky pro to, aby vybudovali a podpořili zájem veřejnosti, žáků a studentů o životní prostředí. Nejčastěji používají webové stránky a sociální sítě. Přesto se 36% respondentů domnívá, že žáci na základních školách nemají kladný vztah k přírodě. 26% dotázaných si není jistých. Tyto získané hodnoty vypovídají o malé koordinaci a provázanosti toku informací v oblastech přírodního systému.

Graf č. 5: Kladný vztah k přírodě u dětí na ZŠ

Zdroj²⁰⁴

²⁰³ Autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Je vhodné připomenout, že 36% tvrzení respondentů o kladném vztahu k přírodě u dětí na základních školách nutně neznamená, že tento vztah dětí je veden správným směrem. Poukazuje na to, že děti o přírodě smýšlí dobře, což je prvním krokem k uvědomění si důležitosti postavení přírody. Následně tento vztah by měl být rozvíjen a směřován k aktivní účasti na přírodním a kulturním systému. Ze správného teoretického východiska je nutné přejít k praktické účasti, kterou právě poskytuje např. Svaz ochránců přírody nebo chráněné krajinné oblasti ve formě svých vzdělávacích programů. U CHKO Jeseníky chybí kontinuita s kvalitní mediální praxí. Proto by bylo vhodné, aby se CHKO Jeseníky zaměřila na lepší marketingové strategie, na které se například zaměřuje Zoologická zahrada v Praze. Správná publicita by mohla přilákat veřejnost a žáky do přírody. Teoretická východiska nikdy nenahradí praktickou zkušenost, u které je možné získat emocionální vazby se samotnou přírodou. Přímý kontakt s přírodou vyvolává emocionální aktivizaci, která je důležitá pro nalezení citové rovnováhy člověka. Například CHKO Jeseníky představuje komplexní a mnohostranný přírodní systém, kde si každý jedinec může nalézt to, co je mu blízké. Ať člověk navštíví podhůří Jeseníků, kde nalezne malá mechová jezírka, nebo vystoupí na hřebeny hor, aby viděl Petrovy kameny, či obdivuje tamní chráněnou flóru a faunu, dostaví se mu nezapomenutelné zážitky a upevní si tak vztah k přírodě, která dala vzniknout této kráse.

Graf č. 6: Vztah dětí na ZŠ k přírodě

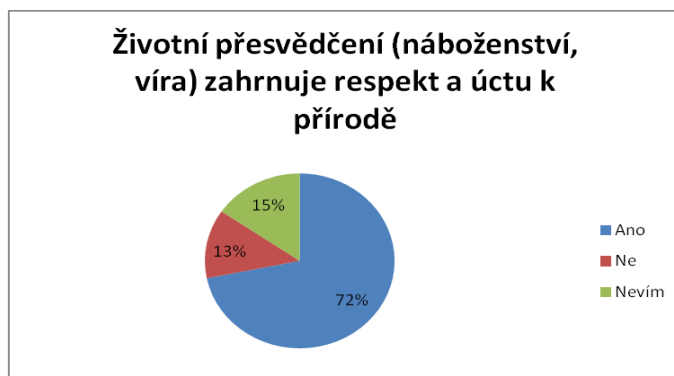
Zdroj²⁰⁵

²⁰⁴ Autor práce, 2016 (vlastní šetření)

²⁰⁵ Autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Čtyři vybraní představitelé státu se domnívají, že náboženský postoj, přesvědčení nebo filozofický přístup jednotlivců České republiky má vliv na přírodní odkaz budoucím generacím.²⁰⁶ Význam náboženského postoje, přesvědčení nebo filozofického přístupu k přírodě byl poukázán v teoretické části v kapitole č. 2. Přestože svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena Listinou základních práv a svobod, je důležité si uvědomit, jak se rozmanitost víry odráží na kulturní identitě českého národa. Bylo poukázáno na to, že odlišná vyznání různorodě přistupují k přírodnímu systému. Ve skupině respondentů dotazníkového šetření bylo 26 křesťanů, 6 buddhistů, 36 ateistů, 2 dotázaní jsou příznivci okultismu, 12 dotázaných jsou jiné víry, než je uvedena. 5 respondentů věří na posvátnost přírody a 32 dotázaných věří, ale nejsou schopní definovat, v co věří. Podstatná je však souvislost, že 84 dotázaných by si mělo přírody vážit. Jestli je tomu tak i v realitě, je otázkou druhou. 72% respondentů je přesvědčeno, že úcta k přírodě by měla být součástí jejich života, ale jen 21 dotázaných se aktivně zajímá o životní prostředí²⁰⁷. Naskytuje se zde otázka, co tedy příroda pro veřejnost představuje a jaký má člověk k přírodě zaujmout postoj? Odpověďmi na tyto otázky by se měli zabývat nejen představitelé států, ale i rodiče, pedagogové a jiné autority.

Graf č. 7: Zahrnuje vaše životní přesvědčení respekt a úctu k přírodě?

Zdroj²⁰⁸

²⁰⁶ Lesy České republiky, s.p. a Zoologická zahrada hl. m.m Prahy neodpověděly na tuto otázku.

²⁰⁷ Viz. graf: Aktivní zájem o životní prostředí

²⁰⁸ Autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Tato práce si položila za úkol prověřit:

Hypotéza č. 1: Současný vztah veřejnosti k přírodnímu a kulturnímu systému vede k aktivnímu přístupu veřejnosti k řešení problematiky přírody a kultury a dostatečnému uvědomění možných hrozeb v podobě lhostejnosti ze strany veřejnosti.

Hypotéza č. 1 byla vyvrácena.

Veřejnost si stále dostatečně neuvědomuje hrozící aspekty současného přírodního systému, což se odráží na jejím postoji a aktivitách. Pokud se nezmění přístup lidstva, dojde k nevratnému poškození a devastaci přírody.

Hypotéza č. 2: Vinu za uvědomělost veřejnosti v kontextu přírodního a kulturního systému nesou představitelé státu, kteří mají možnost v rámci své pozice částečně ovlivňovat smýšlení veřejnosti, či alespoň nastiňovat cestu a jít příkladem.

Hypotéza č. 2 nebyla ani vyvrácena, ani potvrzena, protože v průběhu praktické části byla zjištěna nová stanoviska, která toto vyhodnocení znemožňují. Vybraní představitelé nesou částečnou vinu za to, že vzdělávání a informace v environmentálních oblastech jsou často poskytovány nekomplexně a ne příliš erudovaně. Další faktor byl spatřen ve špatně nastavených kritériích etických hodnot veřejnosti. Kdo však nese vinu a v jakém rozsahu, může být předmětem výzkumu další možné práce.

Představitelé našeho státu by měli apelovat na morální kodexy obyvatelstva nastavené nejen vůči sobě navzájem, ale i k okolnímu prostředí. Posílení odpovědnosti, odstranění lhostejnosti vztahu k přírodě a citlivý přístup k žijícím organismům by se měl stát důležitým cílem mediální činnosti představitelů našeho státu. Člověk má tu moc, aby na přírodu pohlížel prostřednictvím svého etického kodexu. To z nás dělá humánní tvory.

Hypotézy této práce nesměřovaly ke kritice vybraných představitelů České republiky a ani k jejich přístupu k ochraně životního prostředí. Cílem rovněž nebylo vyzdvihovat přírodu jako něco posvátného a nedotknutelného. Práce chtěla poukázat na důležitost vyváženého vztahu mezi člověkem, přírodou a kulturou, a také na to, jak tuto rovnováhu nalézt a udržovat pro dlouhodobou perspektivu rozvoje člověka.

ZÁVĚR

Člověk si stále silněji uvědomuje, že technika a ani jím vytvořená druhá příroda, např. městské aglomerace, mu skutečnou přírodu nenahradí. Poznává, že svojí biologickou podstatou je s přírodou neoddělitelně spjat. Potřebuje ji pro svůj zdravý vývoj i pro harmonický rozvoj své osobnosti. Zde také dochází k prolínání přírody s kulturou, či spíše s kulturní úrovní, a k jejich spolupůsobení v oblasti kvality života. Emoční náboj, který je obsažen v přístupu i řešení otázek s tím spojených, dokládá význam a závažnost zmíněných vztahů. A protože jde o otázky celospolečenské, je nezbytné, aby se jich účastnila média. Ta, možná již jako jediná, mají v dnešní společnosti sílu je nastolovat, formulovat a napomáhat jejich věcnému a smysluplnému diskutování a řešení.

Média v rukou významných organizací by měla v České republice vytvářet podmínky pro vzdělávání a výchovu veřejnosti v přírodních a kulturních oblastech. Měla by více informovat obyvatelstvo o možnostech, které jsou v edukativních programech. Měla by poskytovat obraz o hodnotách, které je potřeba ve společnosti pevně ukotvit.

V praktické části bylo zjištěno, že státní orgány koordinují environmentální výchovu, která je pak následně rozšiřována. Environmentálnímu vzdělávání se dostává patřičné pozornosti. Avšak i přes usilovnou snahu stále chybí dostatečná reflexe veřejnosti nad těmito tématy. Ekologickou problematiku, stejně jako ochranu životního prostředí, lze považovat i za módní trend, kterému chybí kontinuita se závažností přírodní a kulturní situace. Další faktor byl spatřen ve špatně nastoleném kritériu etických hodnot veřejnosti. Kdo však nese vinu a v jakém rozsahu může být předmětem výzkumu další práce.

Lze však konstatovat, že obsáhnout celkovou problematiku a napomáhat synergickým efektům, které přináší spolupráce odborníků i laické veřejnosti, mohou, a napříště musí, právě média – celostátní i regionální či lokální. Jejich význam zde není doceněn a ani dostatečně využit. Namísto však není skepse. Příkladem tu mohou být výsledky a tradice časopisu Živa, který uvedl v život Jan Evangelista Purkyně, a současně jsou zde možnosti veřejnoprávní České televize a Českého rozhlasu. Tradici

i možnosti máme. Tato práce chtěla upozornit na některé konkrétní oblasti a úkoly, ke kterým bychom mohli a měli obrátit svoji pozornost.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

Bible česká (Lidové vydání). Díl první: Knihy starého zákona. Přeložil Dr. Hejčl, J. Praha: DĚICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO, 1940.

AGGRIPA H. C. *Přírodní magie – základní kniha tajných věd.* Olomouc: Fontána, 2003. ISBN 80-7336-020-9.

BERĎAJEV, N. *Smysl dějin. Pokus o filosofii člověka a jeho osudu.* Praha: OIKOYMENH, 1995. ISBN 80-85241-91-9.

BUCHTELOVÁ, R., et al. *Akademický slovník cizích slov.* Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0982-5.

CONZE, E. *Stručné dějiny Buddhismus.* Přeložila Navrátilová, J. Brno: Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s., 1997. ISBN 80-7217-002-3.

DAVIES, M. W. *Kulturní antropologie.* Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-778-7.

ELIADE, M. *Šamanismus a nejstarší techniky extáze.* Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-153-8.

FROMM, E. *Budete jako bohové?* Praha: Lidové noviny, 1993. ISBN 8071060755.

GEIST, B. *Sociologický slovník.* Praha: VICTORIA PUBLISHING, 1992. ISBN 80-85605-28-7.

GJAMCCHO, T. XIV. DALAJLAMA. *Úvod do buddhismu.* Přeložila Zahradníčková, E. Praha: Radost, 1990. ISBN 80-85189-04-6.

HORÁK, V. J. *Sociologie pro nesociology.* Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006.

HORÁKOVÁ, H. *Kultura jako všelék*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-7419-103-9.

HORSKÁ, P., MAUR, E. a MUSIL, J. *Zrod velkoměsta*. Praha: Paseka, 2002. ISBN: 80-7185-409-3.

CHARVÁT, J. *Člověk a jeho svět*. Praha: Avicenum, 1974.

JEHO SVATOST XIV. DALAJLAMA. *Čtyři vznešené pravdy. Základy buddhistického učení*. Přeložil Dobeš, M. Praha: PRAGMA, 2002. ISBN 80-7205-857-6.

KANT, I. *Kritika soudnosti*. Praha: Odeon, 1975. ISBN 01-015-75.

KLAUS, V. *Modrá, nikoli zelená planeta. Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?* Praha: Dokořán, 2007. ISBN 978-80-7363-152-9.

KOMÁREK, S. *Lidská přirozenost*. Praha: Vesmír, 1998. ISBN 80-85977-13-3.

KOMÁREK, S. *Příroda a kultura. Svět jevů a svět interpretací*. Praha: Academia, 2008. ISBN: 978-80-200-1582-2.

KOTLER, P., AMSTRONG, G. *Marketing*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 978-80-247-0513-2.

KRAMOLIŠ, O. *Antická moudrost*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006. ISBN 80-7368-132-3.

KUTA, V. *Tendence vývoje vnějších urbanistických podmínek bydlení*. In: *Výzkum proměn bydlení v ČR. Tendence vývoje vnějších urbanistických podmínek bydlení*. Ostrava: VŠB-TU, 2007.

NALDONIOVÁ, L. N. *Berdajev O. Spengler - Problém filosofie dějin Ruska západu (Problém filozofie dějin Ruska a Západu)*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010.

PATOČKOVÁ, V. et al. *Kultura v krajích České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2012. ISBN: 978-80-7330-222-1.

SHELDRAKE, R. *Tao přírody – Znovuzrození posvátnosti přírody ve vědě*, Bratislava: Gerdenia, 1994. ISBN 80-85662-10-8.

SKÝBOVÁ, M. *Etika a příroda. Proč brát morální ohledy na přírodu?* Černý Kostelec: Pavel Mervart, 2011. ISBN978-80-87378-80-9.

ŠMAJS, J. *Ohrožená kultura*. 3. vyd. Brno: Host, 2011. ISBN978-80-7294-458-3.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

EMERSON, R. W. *Príroda. Eseje*. Přeložil Slobodník, D. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1991. ISBN 80-220-0324-7.

Seznam použitých internetových zdrojů

A buddhist declaration on climate change [online]. [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: http://www.ecobuddhism.org/bcp/all_content/buddhist_declaration/

About us [online]. [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: http://www.ecobuddhism.org/about_us/

Biodiverzita [online]. © 2005-2016 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=biodiverzita&typ_hledani=prefix

Co je to Natura 2000? [online]. © Natura 2000, 19. 09. 2009 [cit. 20146-01-15]. Dostupné z: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=2102>

Kdo nebo co je wicca. [online]. 01. 09. 2013. [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://wicca-cz.blog.cz/1309/co-nebo-kdo-je-wicca>

Křesťanství a ekologie [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://home.tiscali.cz/cz121892/txkrekow.html>

Mediální partner [online]. [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.uklidmecesko.cz/zapojitse/medialniPartner/>

Morfogeneze [online]. © 2005-2016 [cit. 2015-12-29] Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=morfogeneze&typ_hledani=prefix

Lesy České republiky [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://obchodnirejstrik.cz/lesy-ceske-republiky-s-p-42196451/>

O ČSOP [online]. [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1001&m2_id=1260&m_id_old=1000

Předpis č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky [online]. AION CS©, 2010-2015 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1969-2>

Státní geologická služba [online]. [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/extranet>

Zákon č. 2/169 Sb., o opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky [online]. [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1989/173989/Sb_173989_-----_.php

Zelené náboženství I [online]. [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: http://www.dingir.cz/cislo/starsi/1999_4/clanky/D1999_4_05.html

Země mění svou tvář [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1004&m2_id=1890&m3_id=1891&m_id_old=1890

AC24.CZ. *Mozkové vlny a rozšířené vědomí* [online]. AC24.cz ©, 20. 01. 2014 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://www.ac24.cz/zpravy-ze-sveta/3384-mozkove-vlny-a-rozsirene-vedomi>

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY. *Plán péče o chráněnou krajinnou oblast Jeseníky na období 2014-2023* [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/res/archive/263/032830.pdf?seek=1452767432>

AOPK ČR. *Činnost pracoviště* [online]. AOPK ČR©, 2016 [cit. 2016-01-11]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/cinnost-pracoviste/>

AOPK ČR. *Ekologická výchova* [online]. AOPK ČR©, 2016 [cit. 2016-01-11]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/cinnost-pracoviste/ekologicka-vychova/>

AOPK ČR. *O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR* [online]. AOPK ČR©, 2016 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/o-aopk-cr/>

AOPK ČR. *Ochrana přírody a krajiny* [online]. AOPK ČR©, 2016 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://jeseniky.ochranaprirody.cz/ochrana-prirody-a-krajiny/>

CENIA. *Profil organizace* [online]. CENIA©, 2012 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/o-cenia/profil-organizace>

ERBAN, V. *Konec přírody do hlubin přirozenosti s Gary Snyderem* [online]. [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www2.tf.jcu.cz/~erban/prirozenost.pdf>

INFORMAČNÍ SYSTÉM ÚMLUVY O BIOLOGICKÉ ROZMANITOSTI. *Bostonská úmluva* [online]. Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti©, 2016 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://chm.nature.cz/dalsi-mezinarodni-zavazky/bonnska-umluva-cms/>

KLUB ČESKÝCH TURISTŮ. *Turistické značení* [online]. [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/turisticke-znaceni-kct>

LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Akce pro veřejnost* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <http://www.lesy-cr.cz/volny-cas-v-lese/akce-pro-verejnost/Stranky/default.aspx>

LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Informační a vzdělávací střediska* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.lesy-cr.cz/osveta/informacni-a-vzdelavaci-strediska/Stranky/default.aspx>

LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Informační systém v lese* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.lesy-cr.cz/volny-cas-v-lese/informacni-system-v-lese/Stranky/default.aspx>

LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Informační zpravodaj LČR* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.lesy-cr.cz/media/informacni-zpravodaj-lcr/Stranky/default.aspx>

LESY ČR. *Koncepce strategického rozvoje podniku Lesy České republiky, s.p. pro období let 2015 - 2019* [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.lesy-cr.cz/onas/dokumenty-ke-stazeni/Documents/Koncepce_LCR_2015-2019.pdf

LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Lesní pedagogika* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.lesy-cr.cz/osveta/lesni-pedagogika/Stranky/default.aspx>

LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *O projektu* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.pamatkynasbavi.cz/o-projektu>

LESY ČESKÉ REPUBLIKY, s. p. *Program 2020* [online]. Lesy České republiky, s.p.©, 2012 [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <http://www.lesy-cr.cz/volny-cas-v-lese/program-2020-lesu-ceske-republiky/Stranky/default.aspx>

LUŽNÝ, D. *Jádrem filosofie je sociální kritika* [online] Sedmá generace©, 26. 09. 2001 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://www.sedmagenerace.cz/text/detail/jadrem-filosofie-je-socialni-kritika>

MINISTERSTVO KULTURY. *Evropská úmluva o krajině* [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva

MINISTERSTVO KULTURY. *Evropská úmluva o krajině* [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/legislativa/Evropska-umluva-o-krajine-13-2005.rtf>

MINISTERSTVO KULTURY. *Kulturní dědictví* [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/kulturni-dedictvi/default.htm>

MINISTERSTVO KULTURY. *Mezinárodní úmluvy v ochraně přírody* [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/mezinarodni_umluvy_v_ochrane_prirody

MINISTERSTVO KULTURY. *Plán implementace Státní kulturní politiky na léta 2015 – 2020* [online]. Ministerstvo kultury©, 2007 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-politika/Plan-implementace.docx>

MINISTERSTVO KULTURY. *Státní kulturní politika České republiky 2009-2014*. Praha: Ministerstvo kultury ČR, 2009. ISBN 978-80-86310-83-1. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-politika/kulturni-politika-fresh.pdf>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Natura 2000* [online]. Ministerstvo životního prostředí©, 2008-2015 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/natura_2000

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní politika životního prostředí České republiky 2012-2020* [online]. Ministerstvo životního prostředí©, září 2012 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/OEDN-statni_politika_zp-20130110.pdf.pdf)

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Zvláště chráněná území* [online]. Ministerstvo životního prostředí©, 2008-2015 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranena_uzemi

NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA. *Základní informace o správním území organizace* [online]. Národní park Šumava©, 2008-2016 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/1011/sekce/uvodni-informace/>

SIBŘINOVÁ, P. *Česká inspekce životního prostředí* [online]. ČIŽP©, 2004-2015 [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/CIZP/O-nas>

SPRÁVA KRNAP. *Ochrana přírody a péče o NP* [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.krnep.cz/ochrana-prirody-a-pece-o-np/>

STÁTNI FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Státní fond životního prostředí* [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/sekce/92/statni-fond-zivotniho-prostredi-cr/>

VAŠE VĚC. *Ekologie aneb křesťanství jako naděje pro řešení ekologické krize* [online]. Názorový portál VašeVěc.cz©, 04. 09. 2011 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://vasevec.parlamentnilisty.cz/blogy/ekoteologie-aneb-krestanstvi-jako-nadeje-pro-reseni-ekologicke-krize>

VÚKOZ, v.v.i. *Výzkumný ústav Silva Taroucy* [online]. VÚKOZ, v.v.i. ©, 2012-2015 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.vukoz.cz/>

ZOO PRAHA. *7. nejlepší zoo na světě!* [online]. Zoo Praha©, 04. 09. 2014 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.zoopraha.cz/reklama-a-marketing/kampane/8730-7-nejlepsi-zoo-na-svete>

ZOO PRAHA. *Historie pražské zoo* [online]. Zoo Praha©, 22. 07. 2013 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/vse-o-zoo/historie/42-strucna-historie-prazske-zoo>

ZOO PRAHA. *Naše poslání* [online]. Zoo Praha©, 22. 07. 2013 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/vse-o-zoo/nase-poslani>

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA HL. M. PRAHY. *Výroční zpráva 2014, Zoologická zahrada hl. města Prahy*. Zoologická zahrada hl. m. Prahy©, 2015. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/component/joomdoc/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1vy/Zoo%20Praha%20-%20Vyrocni%20zprava%202014.pdf/stahnout>

¹ SEZNAM ZKRATEK

- AOPK ČR - Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
CBD - Úmluva o biologické rozmanitosti
CENIA - Česká informační agentura životního prostředí
CHKO - chráněná krajinná oblast
CITES - Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin
- ČGS - Česká geologická služba
ČIŽP - Česká inspekce životního prostředí
ČSOP - Český svaz ochránců přírody
EAZA - Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií
EU - Evropská unie
IUCN - Mezinárodní unie na ochranu přírody
ISIS - Mezinárodního druhu informačního systému
IUCN - Světový svaz ochrany přírody
IVS - informační a vzdělávací středisko
KRNAP - Krkonošský národní parku
LČR - Lesy České republiky
MK - Ministerstvo kultury
MOP - Mladých ochránců přírody
MZe - Ministerstvo zemědělství
MŽP - Ministerstvo životního prostředí
NP - národní park
NPP - národní přírodní památky
NPR - národní přírodní rezervace
NPÚ - Národní památkový ústav
OSN - Organizace spojených národů
PP- přírodní památky
PR - přírodní rezervace
SFŽP - Státní fond životního prostředí České republiky
SLP ČR - Školní lesní podnik České republiky

SŠ - střední škola

ÚHÚL - Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

UNESCO - Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu

VIP - very important person - velmi významná osoba

VLS - Vojenské lesy a statky ČR, s. p.

VŠ - vysoká škola

VÚKOZ - Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví

v.v.i. - veřejnou výzkumnou instituci

WAZA - Světové asociace zoologických zahrad a akvárií

WPA- Světová bažantí asociace

ZŠ - základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj nákladů ve vybraných oblastech (v mil. Kč).....61

Tabulka 2: Srovnání návštěvnosti v letech 2006-2014.....72

Seznam grafů

Graf č. 1: Zájem představitelů ČR o životní prostředí.....77

Graf č. 2: Aktivní zájem o životní prostředí78

Graf č. 3: Preference uměle vytvořené (lidské) přírody79

Graf č. 4: Vhodný věk dítěte pro výuku vztahu k přírodě80

Graf č. 5: Kladný vztah k přírodě u dětí na ZŠ80

Graf č. 6: Vztah dětí na ZŠ k přírodě.....81

Graf č. 7: Zahrnuje vaše životní přesvědčení respekt a úctu k přírodě?.....82

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Vzor otázek řízeného strukturovaného rozhovoru.....	I
Příloha B: Odpovědi Ministerstva kultury	II
Příloha C: Odpovědi CHKO Jeseníky	III
Příloha D: Odpovědi Ministerstva životního prostředí.....	IV
Příloha E: Odpovědi Českého svazu ochrany životního prostředí	VIII
Příloha F: Odpovědi Lesů České republiky, s. p.	IX
Příloha G: Odpovědi Zoologické zahrady hl. m. Prahy.....	X
Příloha H: Dotazník č. 1.....	XI

Příloha A: Vzor otázek řízeného strukturovaného rozhovoru

1. Domníváte se, že je veřejnost dostatečně informována o závažnosti stavu přírody a kultury?
2. Jaké jsou vaše možnosti v prezentaci vašich názorů, stanovisek, záměrů?
3. Jak vaše organizace/společnost ovlivňuje udržování přírodního odkazu?
4. V čem spatřujete své poslání?
5. Co si myslíte, že zanecháte za kulturní odkaz?
6. Jaký je Váš cíl v horizontu 5 let?
7. Jaké prostředky využíváte k dosažení cílů?
8. Domníváte se, že širší veřejnost se dostatečně zajímá o stav přírody a kultury?
9. Pokud ne, jakým způsobem byste to napravili?
10. Jak byste prohloubili vztah dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí?
11. Domníváte se, že náboženský postoj, přesvědčení nebo filozofický přístup jednotlivců v ČR má vliv na přírodní odkaz budoucím generacím?
12. Domníváte se, že se ČR dostatečně angažuje v otázkách ochrany životního prostředí?

Příloha B: Odpovědi Ministerstva kultury

1. Domníváte se, že je veřejnost dostatečně informována o závažnosti stavu přírody a kultury?
Ano
2. Jaké jsou vaše možnosti v prezentaci vašich názorů, stanovisek, záměrů?
Veřejnoprávní televize a rozhlas, webové stránky.
3. Jak vaše organizace/společnost ovlivňuje udržování přírodního odkazu?
Na úrovni běžného provozu úřadu standardní péčí o životní prostředí: třídění odpadu, „bezpapírová kancelář“ atd. Systémově pak především takovou kulturní politikou, která péči o kulturní přírodní zohledňuje: prohlašování krajinných celků za kulturní památky a další.
4. V čem spatřujete své poslání?
V péči o zachování kulturního odkazu a jeho rozvoj.
5. Co si myslíte, že zanecháte za kulturní odkaz?
To, že ten stávající nezanikne.
6. Jaký je Váš cíl v horizontu 5 let?
Naplnit cíle Státní kulturní politiky do roku 2020
7. Jaké prostředky využíváte k dosažení cílů?
Zákonné
8. Domníváte se, že širší veřejnost se dostatečně zajímá o stav přírody a kultury?
Ne
9. Pokud ne, jakým způsobem byste to napravili?
Větší publicitou a možností participace veřejnosti na kulturním dění a na aktivitách v oblasti ochrany přírody a krajiny.
10. Jak byste prohloubili vztah dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí?
Zatraktivněním výuky, samostatnými krajinoochrannými projekty
13. Domníváte se, že náboženský postoj, přesvědčení nebo filozofický přístup jednotlivců v ČR má vliv na přírodní odkaz budoucím generacím?
Ano
11. Domníváte se, že se ČR dostatečně angažuje v otázkách ochrany životního prostředí?
Nedokážu posoudit

Příloha C: Odpovědi CHKO Jeseníky

1. Domníváte se, že je veřejnost dostatečně informována o závažnosti stavu přírody a kultury?
Spíše ano
2. Jaké jsou vaše možnosti v prezentaci vašich názorů, stanovisek, záměrů?
Nevím, co si představit pod přírodním odkazem?????
3. Jak vaše organizace/společnost ovlivňuje udržování přírodního odkazu?
regionální tiskoviny, rozhlas, web...
4. V čem spatřujete své poslání?
pracovně: v zachování regionálních přírodních hodnot
5. Co si myslíte, že zanecháte za kulturní odkaz?
Spíše žádný
6. Jaký je váš cíl v horizontu 5 let?
Zlepšení time managementu
7. Jaké prostředky využíváte k dosažení cílů?
Všechny zákonné a slušné
8. Domníváte se, že širší veřejnost se dostatečně zajímá o stav přírody a kultury?
Ne
9. Pokud ne, jakým způsobem byste to napravili?
Smysluplná ekologická výchova v předškolním věku...včetně rodin
10. Jak byste prohloubili vztah dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí?
praktickými příklady, správné vzory
11. Domníváte se, že náboženský postoj, přesvědčení nebo filozofický přístup jednotlivců v ČR má vliv na přírodní odkaz budoucím generacím?
Ano
12. Domníváte se, že se ČR dostatečně angažuje v otázkách ochrany životního prostředí?
Spíše ano

Příloha D: Odpovědi Ministerstva životního prostředí

1. Domníváte se, že je veřejnost dostatečně informována o závažnosti stavu přírody a kultury?

Ano, základem komplexní informovanosti veřejnosti o rezortu ŽP je každoročně vydávaná tzv. bílá kniha, tedy zpráva o stavu životního prostředí v ČR, najdete ji http://www.mzp.cz/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace

2. Jaké jsou vaše možnosti v prezentaci vašich názorů, stanovisek, záměrů?

Webové stránky MŽP, facebook MŽP, Věstník MŽP (legislativa). MŽP rozesílá TZ, aktuality a avíza na široký seznam novinářů z celorepublikových médií, včetně odborných i lokálních médií. A dále prostřednictvím webů a fb profilů rezortních organizací.

3. Jak vaše organizace/společnost ovlivňuje udržování přírodního odkazu?

Právo člověka na příznivé životní prostředí je obsaženo především v Ústavě a dále v zákoně o životním prostředí z 5. 12. 1991 (17/1992 Sb.). Zákon definuje v § 6 trvale udržitelný rozvoj jako rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.

Koncepce udržitelného rozvoje (trvale udržitelného rozvoje) jako alternativní model vývoje společnosti oproti dominující industriální ekonomice je součástí Státní politiky ŽP. Odráží přirozené environmentální limity hospodářského růstu; politiky na této koncepci založené prosazují uvedení hospodářského a společenského vývoje do souladu s kapacitami ekosystémů, se zachováním přírodních hodnot a biologické rozmanitosti pro nynější i příští generace.

Obecně lze konstatovat, že hospodářský růst a rychlý nárůst např. automobilové dopravy, postupný růst produkce komunálního odpadu, přetrvávající energetická a materiálová náročnost tvorby hrubého domácího produktu v období po roce 2000, vedly ke zpomalení tempa zlepšování stavu životního prostředí a v řadě případů i ke stagnaci a zhoršení stavu.

V uplynulém období se podařilo zajistit dobrou spolupráci s ostatními resorty při tvorbě sektorových politik, přesto však v integraci environmentální politiky do sektorových politik jsou i nadále rezervy. Cíle stávajících politik a programů jsou

často velmi kvalitní, obecně však jejich slabým místem zůstává zejména propojení cílů s praxí (integrace těchto cílů do rozhodování zájmových skupin) a zpětná vazba.

4. V čem spatřujete své poslání?

Ministerstvo životního prostředí bylo zřízeno 19. prosince 1989 zákonem ČNR č. 173/1989 Sb. k 1. lednu 1990 jako ústřední orgán státní správy a orgán vrchního dozoru ve věcech životního prostředí.

MŽP vytváří státní politiku životního prostředí v České republice. Kromě zajišťování činností v oblasti životního prostředí na národní úrovni – tvorba legislativy, vydávání správních rozhodnutí aj., zabezpečuje rovněž činnosti vyplývající z členství ČR v Evropské unii – je řídicím orgánem pro fondy EU a další dotační programy směřující do ochrany životního prostředí, reprezentuje ČR v institucích EU či zajišťuje soulad legislativy ČR s evropským právem v oblasti životního prostředí. MŽP řídí 13 resortních organizací, které jsou činné ve specifických oblastech resortu životního prostředí. Od roku 2015 je MŽP služebním úřadem v souladu se zákonem o státní službě.

5. Co si myslíte, že zanecháte za kulturní odkaz?

O “kulturní odkaz” v pravém smyslu slova pečuje jiná státní instituce, doporučujeme kontaktovat Ministerstvo kultury.

V širším smyslu slova můžeme spatřovat kulturní odkaz ve výsledcích některých aktivitách resortu žp, např. dlouhodobě konzistentní prezentační činnost MŽP a resortních organizací (péče o historické památky, výstavy, muzea, kulturní pořady, podpora filmových festivalů). Více najdete na www.mzp.cz - kalendář MŽP.

6. Jaký je Váš cíl v horizontu 5 let?

Hlavním cílem MŽP je kontinuálně zajistit zdravé a kvalitní životní prostředí pro občany žijící v České republice, výrazně přispět k efektivnímu využívání veškerých zdrojů a minimalizovat negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí, včetně dopadů přesahujících hranice státu, a přispět tak ke zlepšování kvality života v Evropě i celosvětově.

A to zejména v:

ochraně a udržitelném využívání zdrojů,
ochraně klimatu a zlepšení kvality ovzduší,
ochraně přírody a krajiny
bezpečném prostředí.

Jakožto člen Evropské unie ČR v oblasti životního prostředí klade důraz na plnění závazků plynoucích ze schválené environmentální legislativy EU a nadále bude aktivním a důvěryhodným partnerem při projednávání nových legislativních, nelegislativních a strategických dokumentů EU na všech úrovních projednávání ve strukturách EU.

Doporučujeme odkaz:

http://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi

7. Jaké prostředky využíváte k dosažení cílů?

Legislativu, správní rozhodování, odborné činnosti zejména rezortních organizací, aktivity v oblasti EVVO (environmentální výchovy a osvěty).

8. Domníváte se, že širší veřejnost se dostatečně zajímá o stav přírody a kultury?

Velmi živý zájem je však nepochybně patrný na aktivitách neziskových organizací, médií i jednotlivců.

9. Pokud ne, jakým způsobem byste to napravili?

-

10. Jak byste prohloubili vztah dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí?

MŽP se v současné době velmi zabývá otázkou environmentálního vzdělávání a výchovy, na něž minulé vlády pozapomínaly. MŽP plánuje v průběhu březnu předložit vládě návrh nového Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty i poradenství na léta 2016–2025.

Tento materiál mimo jiné reaguje na současné trendy posilování kontaktu dětí a mládeže s přírodou. V dnešní době ubývá prostoru a času pro bezprostřední kontakt s přírodou a reálným světem, zvětšuje se podíl pobytu v interiéru, vnímání světa prostřednictvím médií a virtuální reality. Dokument proto cíleně podporuje vytváření příležitostí pro strukturovanou i nestrukturovanou výchovu a vzdělávání v přírodě.

MŽP dále kontinuálně podporuje činnost nevládních organizací, které se environmentálnímu vzdělávání a výchově dětí a mládeže dlouhodobě a systematicky věnují. Pro více informací doporučujeme rozcestník www.pavucina-sev.cz.

11. Domníváte se, že náboženský postoj, přesvědčení nebo filozofický přístup jednotlivců v ČR má vliv na přírodní odkaz budoucím generacím?

Česká republika je sekulární stát, což je definováno v Listině práv a svobod. Tento fakt vypovídá i o nezávislém fungování státní správy na církvi.

Pokud v dotazu jde o postoj křesťanské církve ke stavu životního prostředí, doporučujeme prostudování tzv. Papežské encykliky, která je v tomto ohledu velmi inspirativní.

12. Domníváte se, že se ČR dostatečně angažuje v otázkách ochrany životního prostředí?

Z uvedeného dotazu není jasné, o jaké environmentální otázky se má jednat - evropské, celosvětové, české?

Česká republika se v kontextu evropském a celosvětovém velmi intenzivně a dlouhodobě angažuje v environmentální problematice. Viz

www.mzp.cz/cz/mezinarodni_smlouvy

Příloha E: Odpovědi Českého svazu ochrany životního prostředí

1. Domníváte se, že je veřejnost dostatečně informována o závažnosti stavu přírody a kultury?
Částečně ano. Stav se zlepšuje.
2. Jaké jsou vaše možnosti v prezentaci vašich názorů, stanovisek, záměrů?
Snažíme se hlavně využívat možnosti internetu. Zřizujeme speciální webové stránky. Rovněž pořádáme přednášky, exkurze a budujeme ekocentra.
3. Jak vaše organizace/společnost ovlivňuje udržování přírodního odkazu?
Snažíme se participovat na ochraně přírody. Zaměřujeme se na lokální problematiku České republiky. Spolupracujeme s řadou dobrovolníků, a tím se odlišujeme od jiných institucí.
4. V čem spatřujete své poslání?
Naším posláním je ochrana a obnova přírody a krajiny, ekologická výchova a podpora trvale udržitelného života.
5. Co si myslíte, že zanecháte za kulturní odkaz?
Podílíme se na péči o kulturní dědictví, do kterého patří i udržování lidových tradic a zvyků. Mezi nedílnou součást krajiny patří i drobné sakralní stavby (kříže, kapličky).
6. Jaký je váš cíl v horizontu 5 let?
Posílit interní strukturu organizace. Poskytnout ekologickou výchovu a osvětu ve větší míře mezi veřejností. Akreditovat více pozemkových spolků.
7. Jaké prostředky využíváte k dosažení cílů?
Všechny legálně dostupné.
8. Domníváte se, že širší veřejnost se dostatečně zajímá o stav přírody a kultury? Ne.
9. Pokud ne, jakým způsobem byste to napravili?
V dětech a mládeži je potřeba probudit vztah k přírodě. Naučit je, jak se mají chovat v určitých životních situacích ve vztahu k přírodě.
10. Jak byste prohloubili vztah dětí a mládeže k přírodě a životnímu prostředí?
Prostřednictvím kvalitní teoretické a praktické ekologické výchovy a osvěty.
11. Domníváte se, že náboženský postoj, přesvědčení nebo filozofický přístup jednotlivců v ČR má vliv na přírodní odkaz budoucím generacím? Ano
12. Domníváte se, že se ČR dostatečně angažuje v otázkách ochrany životního prostředí?
Spíše ano, ale vždy je co zlepšovat.

Příloha F: Odpovědi Lesů České republiky, s. p.

Dobrý den, přečetla jsem si Vaše dotazy a ráda bych Vás odkázala na dokument – Koncepce strategického rozvoje podniku Lesy ČR pro období 2015 – 2019, kde naleznete všechny odpovědi.

http://www.lesycr.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni/Documents/Koncepce_LCR_2015-2019.pdf

Zdravím Vás.

Eva Jouklová

Mgr. Eva Jouklová

Lesy České republiky, s.p.

tisková mluvčí

+420 725 257 900

+420 956 999 201

jouklova@lesycr.cz

Příloha G: Odpovědi Zoologické zahrady hl. m. Prahy

Dobrý den,

moc děkujeme za e-mail. Bohužel se Vám teď musíme omluvit, ale z časových důvodů nebudeme mít možnost zasláný dotazník vyplnit.

Ještě jednou s omluvou,

Mgr. Jana Ondřejchová

tiskové oddělení

Zoologická zahrada hl. m. Prahy

U Trojského zámku 120/3

171 00 Praha 7 - Troja

ondrejchova@zoopraha.cz

Tel.: +420 724 951 832

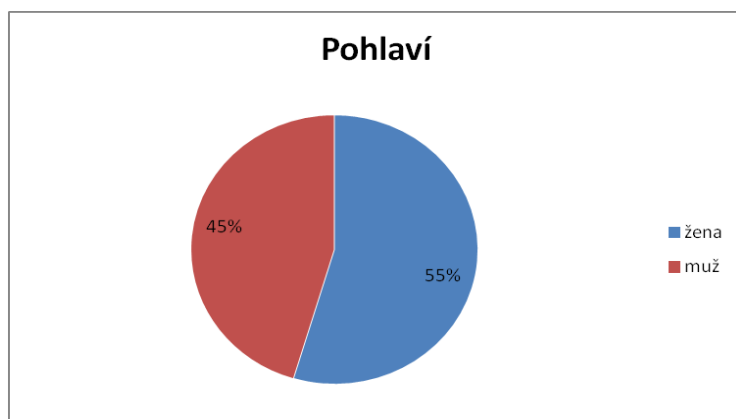
www.zoopraha.cz

Příloha H: Dotazník č. 1

Dotazník musí být stručný, srozumitelný, pochopitelný. Dotazník je použit na malou cílovou skupinu. Tento dotazník byl poskytnut k vyplnění studentům Jihočeského kraje v tištěné a elektronické podobě. Na dotazník odpovědělo 119 respondentů.

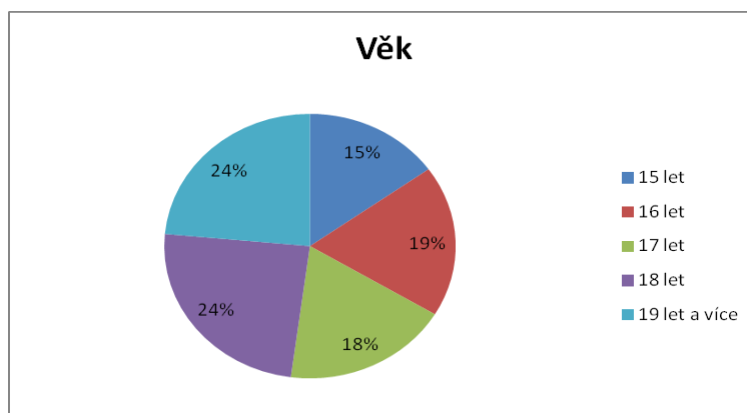
- Vaše pohlaví?

Na dotazník odpovědělo celkem 65 žen a 54 mužů.

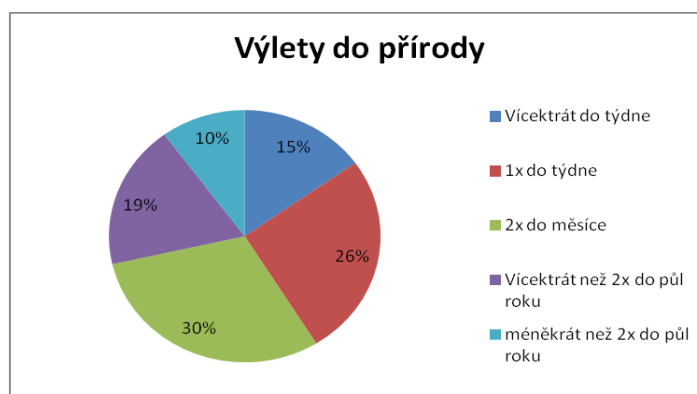
- Váš věk?

18 respondentů bylo ve věku 15 let, 22 ve věku 16 let a stejný počet i ve věku 17 let. 29 dotazovaných bylo 18 let a 28 bylo více než 19 let.

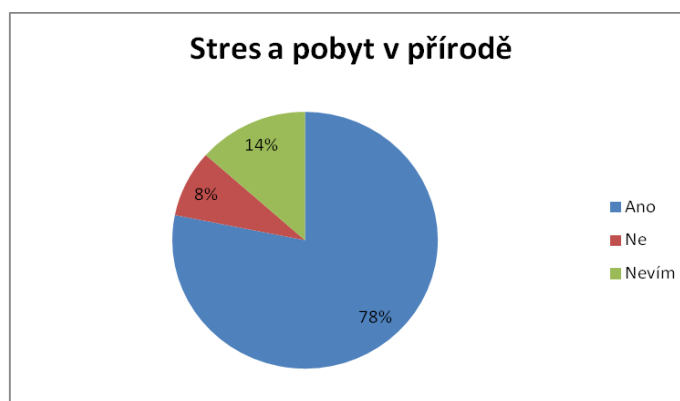
- Jak často podnikáte výlety do přírody?

Dotazovaní podnikají nejvíce výlety do přírody jedenkrát do týdne, což je zhruba čtyřikrát do měsíce nebo co dva týdny. Je důležité zmínit, že v Jihočeském kraji, kde respondenti bydlí, je velká možnost vycházek do přírody.

- Domníváte se, že pobyt v přírodě vám pomáhá zbavit se stresu?

93 dotázaných si uvědomuje, jak příroda působí na lidskou psychiku a pomáhá jim zbavit se stresu. 16 respondentů si tuto souvislost neuvědomuje.

- Jste ve svém okolí spokojeni s místní zelení?

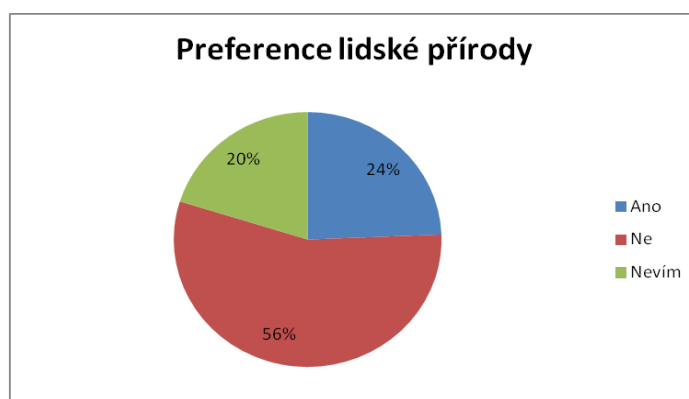
62% dotázaných je s místní zelení spokojeno. Tento faktor může souviset s místem jejich bydliště. V Jihočeském kraji se nachází velké množství lesů jak listnatých, tak jehličnatých. Ty zaujímají zhruba třetinu plochy kraje. Vyskytuje se zde chráněná krajinná oblast Šumava.

- Upřednostňujete trávení času v umělé (lidské) přírodě před divokou přírodou?

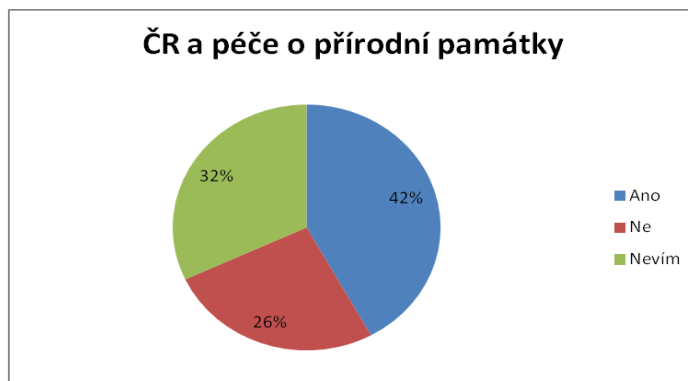
Za uměle vytvořenou přírodu lze považovat vše, co vybudoval a opečovává člověk. Např. parky, zahrady, udržovaná pole a lesy atd.

Zajímavým východiskem této otázky je fakt, že 56% dotázaných neupřednostňuje lidskou přírodu před divokou. V dnešní době je de facto téměř každá příroda člověkem udržována, i když to nemusí být na první pohled zřejmé. Původní divoká příroda se snad už vyskytuje jen na odlehlých místech světa. Tato otázka má vést spíše k uvědomění, jak a v jaké míře člověk přírodu ovlivňuje, než k samotné preferenci typu přírody.

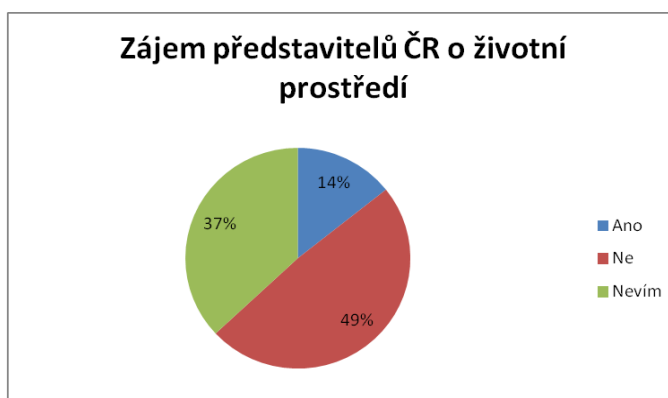
- Domníváte se, že ČR dostatečně pečuje o přírodní památky?

Ano, Česká republika dostatečně pečuje o přírodní památky.

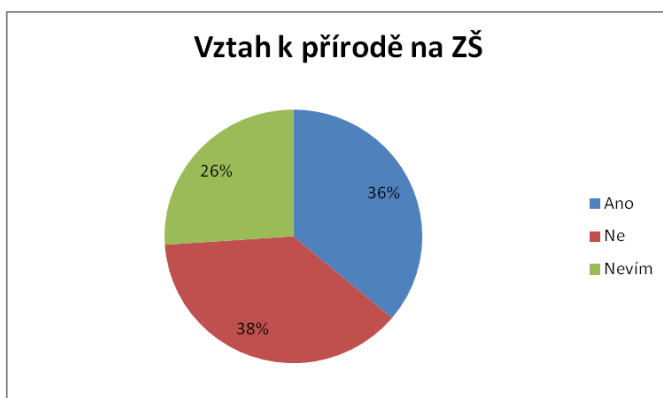
- Myslíte si, že představitelé ČR, jakožto vzor společnosti, se dostatečně zajímají o životní prostředí?

Skoro polovina respondentů se domnívá, že představitelé České republiky se dostatečně nezajímají o životní prostředí. Zde nastává hned několik otázek... Koho respondenti považují za představitele státu? Mají k nim předem vytvořené negativní asociace?

- Domníváte se, že děti na základních školách mají kladný vztah k přírodě?

36% dotázaných se domnívá, že děti na základních školách mají kladný vztah k přírodě. V předškolním a školním věku dítěte je velmi důležité budovat kladný přístup a vytváření vztahu k přírodě. 38% respondentů si myslí, že děti tento kladný vztah nemají. Právě tato hodnota by měla vést k dalším otázkám hledající příčinu smýšlení o negativním vztahu k přírodě.

- Pokud souhlasíte s předchozí otázkou, považujete tento kladný vztah za:

aktivní = děti vyhledávají kontakt s přírodou; pasivní = děti znají přírodu převážně z televize a čas tráví většinou doma nebo na místních hřištích

53 dotazovaných, což je 65%, považuje kladný vztah dětí na ZŠ za pasivní. Tato hodnota vypovídá o tom, že děti mají rády přírodu, protože jsou k tomu vedeny (doma, ve škole), ale kontakt s přírodou je velmi omezený. Nastává zde prostor na položení dalších otázek, zda tomu tak ve skutečnosti je. Kolik času děti ve věku 7-15 let stráví v přírodě? Kdo zato může?

- Od jaké věkové kategorie by mělo být dítě aktivně vedeno ke vztahu k přírodě?

Nejvíce respondentů si myslí, že nejvhodnější věk dítěte, aby bylo aktivně vedeno k přírodě, je do pěti let.

- Domníváte se, že generace vašich rodičů měly větší respekt k přírodě?

74% dotázaných si myslí, že generace jejich rodičů měla větší respekt k přírodě. Proč ale tomu tak není už nyní? Změnily se hodnoty společnosti? Zvolili si rodiče jiný přístup k výchově? Nebo za to může prostředí, ve kterém se děti vyskytují?

- Zajímáte se aktivně o životní prostředí?

aktivně = informace si sám vyhledáváte, zapojujete se do realizace atd.

81 dotázaných se aktivně nezajímá o životní prostředí. Tato hodnota vypovídá nejen o jejich osobním přístupu, ale také o atraktivitě problematiky životního prostředí.

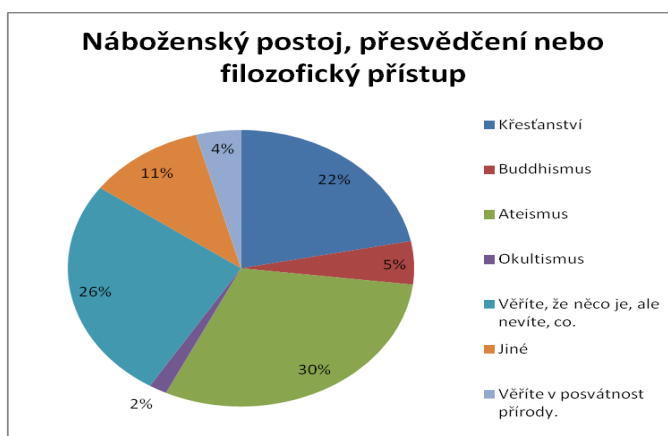
- Ocenili byste větší zřizování parků a jinak vytvořené zeleně ve vašem okolí?

65% respondentů by ocenilo větší zřizování parků a jinak vytvořené zeleně v jejich okolí. Tato hodnota poukazuje na potřebu výskytu zeleně v lidském okolí.

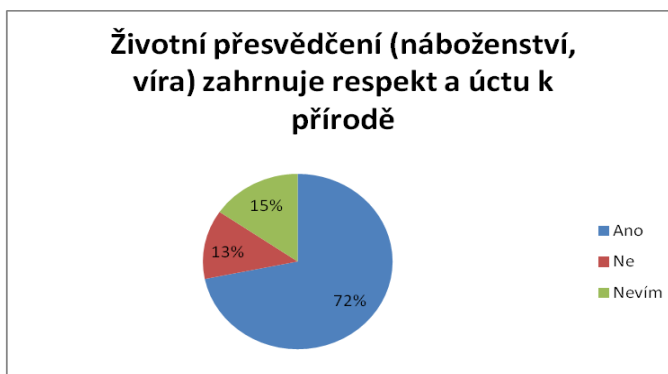
- Jaký náboženský postoj, přesvědčení nebo filozofický přístup zastáváte?

Ve skupině respondentů dotazníkového šetření bylo 26 křesťanů, 6 buddhistů, 36 ateistů. 2 dotázaní jsou příznivci okultismu. 12 dotázaných jsou jiné víry, než je uvedena. 5 respondentů věří na posvátnost přírody a 32 věří, ale nejsou schopni definovat, v co věří.

- Zahrnuje vaše životní přesvědčení (náboženství, víra) respekt a úctu k přírodě?

84 dotázaných uvedlo, že si přírody váží. Jestli je tomu i v realitě, je otázkou druhou. Tato 72% skupina je přesvědčena, že úcta k přírodě by měla být součástí jejich života, ale jen 21 dotázaných se aktivně zajímá o životní prostředí (graf: Aktivní zájem o životní prostředí). Naskytuje se zde otázka, co tedy příroda pro veřejnost představuje a jaký má člověk k přírodě zaujmout postoj?

- Souhlasíte s rozšiřováním bytové či průmyslové zástavby na úkor lesů, luk či polí?

94 dotázaných (tj. 79%) nesouhlasí s rozšiřováním výstavby.

- Pokud nesouhlasíte s předchozí otázkou, byli byste schopni se omezit ve svém pohodlí ve prospěch udržitelnosti přírody?

Udrží se louky či lesy, ale je zrušena výstavba nákupního střediska v blízkosti vašeho bydli.

Zajímavý faktor představuje 25% a 15% skupina dotázaných, kteří si nejsou jisti nebo nesouhlasí s omezením vlastního pohodlí ve prospěch udržitelnosti lidské přírody. Tento faktor poukazuje na sociální a psychologické hodnoty, které se mění podle postavení osobních hodnot v individuálních situacích.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jana Prachařová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Příroda jako kulturní odkaz

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 77

Celkový počet stran příloh: 19

Počet titulů českých použitých zdrojů: 27

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 53

Vedoucí práce: Mgr. Jan Brandejs